

Kungl Utrikesdepartementet

Avd: 5

Grupp: 2

Mål: En^I

Efterforskning av

Raoul Wallenberg

1964, juli - jan. 1965

44.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Lorentzon*
» 3 »
» 4 »
5

CHIFFERTELEGRAM

Från Wien

Avsänt den Tel/ex 19 kl.

Inkom den 1 / 7 19 64 kl. 12.10

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

Dnr 70: B		18
Avd. A	Gr. 2	Mål. E-1

18

För Lorentzon.

LW Vederbörande insisterar att Wallenberg avled tidigast slutet 1953 senast början 1954. Artikeln i Kurier till 70 procent riktig resten lögn. Finnen Harald Hjelt och esten Dr Jakobson samt ytterligare en finne, som icke kunde namnges, kunde bekräfta upplysningarna. Vid samtalet med Braunerhielm hade vederbörande varit för sjuk för att kunna erinra sig allt. Först Kurier-artikeln hade väckt minnena till liv.

Lagerfeldt

Coll.: *[Signature]*
Dep U 328 A

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 1 juli 19 64		
N:o 234	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	M. E. E

Ang.

9

Svensk
Wien

Telefonsamtal Lagerfelt/Lorentzon 1.7.64.

Följande som varit fångar i Verchne-Uralsk kan tjäna till
underlag och kontroll vid samtal med von Schwab, Spann,
Wessely, Bernert, Mocec, Stöger, Gamillschegg, Leibnitz,
jfr beskickningens skrivelser nr 408, 509, 558, 570,
571 år 1955. ^{Vidare} Rossmann, Statescu, Wisgerda, Schneidersturm,

Dengg, Poisinger, Schluger, jfr 61, 244, 403 år 1957. Endast be-

skickningens första skrivelse i varje personfall har angivits.

Exp. 1.2.64 kl. 16.20 Dia

Cabinet

ang.

Raoul Wallenberg i holländsk press
inför Chrustjovs besök i Sverige

Onummerad delgivning
Stockholm den 1.7.64
Överlämnas för
kännedom till
E.u.: von Celsing, bch

Besk.chefen i

Bonn Léopoldville
London Monrovia
Moskva Nairobi GK
Paris Pretoria
Washington Rabat
Peking Salisbury K
Helsingfors Tunis
Köpenhamn Canberra
Oslo Ottawa
Reykjavik Wellington
Berlin GK Bogotá
Budapest Buenos Aires
Bukarest Caracas
Prag Lima
Warszawa México
Bern Montevideo
Bryssel Quito
Dublin Rio de Janeiro
Haag Santiago
Hamburg GK New York GK
Lissabon FN-repr.
Madrid OECD-del.
Rom Sv ständ omb hos
Ankara de int org, Genève
Athén Bryssel-del.
Belgrad
Wien Konungen
Bagdad Prins Bertil
Bangkok Statsministern
Beirut Kling, JuD
Djakarta Andersson, FöD
Karachi Skoglund, K
New Delhi Sträng, FiD
Teheran Edenman, Eckl.
Tel Aviv Holmqvist, JoD
Tokio Lange, HD
Abidjan Johansson, ID
Addis Abeba Aspling, SD
Alger Lindholm, CD
Dar-es-Salaam Lindström, SB
Kairo Hermansson, SB
Lagos Palme, SB

Sandler
Westin, Fst
Frithiofsson, FöD
Thulin
Åsbrink
Dahlman
Nordenson
Hildeman, SI
Grenander, Red.för.
Geijer, LO
Kugelberg, SAF
Undén
Rönquist, NIB
Åman
Bolin
Excellensen
Kabinettsskr.
Bitr.Kabinettsskr.
Pöschchen
Bitr.Pöschchen
Rättschefen
Handelschefen
Administrationsch.
Protokollchefen
Presschefen
Pol.bch.....
Hand.bch.....
Inspektören
Petrén
Särnstrand
Virgin
Myrdal
Odhnér
UD s bibl.
Blix
Bohm
Öberg
O-pärmen
H-pärmen
R-pärmen
P-pärmen
Regeringspärmen
Byråpärmen
Avdelningschefspärmen
Utrikesnämnden

von Sydow, HD
Lundberg, HD
Englund, HD
Wickman, FiD
Ch.f.ek-avdel. FiD
Kalderén, FiD
Lundström, FiD
Malmfors, KK
Wennersten, KK
Jöge, RB
Svärd, Överstyr.f.
ekon. försvarsberedsk
Sandelin, Civilför-
svarsstyr.
Doc. Mörner, Ibero-
am. inst.
Doc. Widstrand,
Afrika-inst.

Åtg. den 1/7

Utflyttat av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	/ 19.....
utl. kurir	
luftpost	Sign.
vanl. post	

STOCKHOLM 1.7.64 19		
N:o		BIL.
Haag 25.6.64. INK. D. N:o 454		
AVD.p	GR. 2	MAL. <i>E. U.</i>

Till Förste sekr G Lorentzon

☐ För handläggning	☐ För underskrift	☐ För utskrift
☐ › yttrande	☐ › attest	☐ › arkivering
☐ › kännedom	☐ › kontering	☒ Enl överenskomm
☐ › uppg av förslag	☐ › korr-läsning	☐ › begäran
☐ › godkännande	☐ › granskning	☐ Samtal önskas

Översändes på uppdrag av
dir A Ekelund.

Dnr/sgnr

☐ Önskas åter ☐ Torde behållas

☐ Torde sändas

37 1964

Fru Perman

Telefon 22 60 00/1551

SJ M 150.8 (Aa 57 D) Block 100 SJT

Lindenhubel

Loggers

June 15, 1964

Dear Mr. Chelund,

Many thanks for your letter and for the most interesting document about Raul Wallenberg. I wish that the negotiations for his life and freedom would come to full success.

As requested I give you my address my maiden name is Marianne BUCH born in Debrecen, Hungary in 1922 sept 23 I started to work at the Swedish Mission sometimes in July or beginning of August 1944 first at Gyopos utca, then Tighs utca and finally at Allon utca I worked as typist doing clerical duties first with Dr. Ivan Rekel, then with Mr. Turan, Mr. Hugo Wohl and Mr. Forgach (the first was a friend of my father in their youth) visited

At several occasions I have the Hungarian concentration camp (a sort of collective camp prior to deportation) where with other members of the Wallenberg staff we managed to get our people who were in possession of

the so called "Chufbriefe" (Three or
twice I assisted to take people to the so
called Swedish consulates who were returned
from the frontier as they were saved from
deportation) then to Hallenberg.

For these activities I volunteered naturally.
On these expeditions I worked together with
a former young journalist Peter Sugar
who was killed later by the Hungarian
Nazis.

My activity with the Gestapo ceased
shortly before Christmas 1944. The office at the
Abbas was packed several times.

The last time I have seen the Gestapo
was at the former British Embassy where
there was a small staff. It was in
January 1945 but I cannot tell the exact date.

Unfortunately I cannot tell you anything
more but should have to any further
questions I could answer. I would do so gladly
by telephone number is (031) 695828.

With kindest regards

Yours sincerely
Hermann Vanev

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
I
LONDON

London den 2 juli 1964.

I 1.

material om Wallenberg.

9

Ink.	6/7	1964
Avd.	Gr.	Mål
P	2	En I

(besv. hbr. Romert-Allard 7.7.64)

Broder,

Vill Du vara vänlig och omgående sända oss några exemplar av det bakgrundsmaterial om Wallenberg, som vi distribuerade på engelska i samband med Chrustjov-besöket. Det händer gång efter annan att vi får frågor på Wallenberg - nu senast idag ringde en journalist från The Jewish Chronicle och undrade om det fanns något tillgängligt material på engelska - så kan Du avvara så där en 10 - 15 ex. vore det bra.

Många hälsningar!
Din följare
Sven-Otto Allard
(Sven-Otto Allard)

Redaktören Lönnback,
Utrikesdepartementet.

W

81/19/96 87:45:53

46 8 7231176->

FROM : Computer Zone Inc.

PHONE I

Dr. Jakobson

+

Hjeld

a. a. no

VII

Linz/Donau, July 2, 1964

Declaration (regarding Raoul Wallenberg, handwritten protocol).
(Recalled by an article appearing in the Vienna Courier at the end of June 1964.)

To His Excellency, the royal Swedish Botschafter in Vienna, Baron Lagerfelt.

Han von Schwalb

Excellency:

At Eiderstatt I have the following statement to set down regarding the matter of the Swedish citizen Raoul Wallenberg:

On December 5, 1952 I saw and spoke to this man in a single cell of the political special prison in Werchne-Uralsk in the South Urals. This prison was built of brick at the beginning of this century and served the Imperial Russian Army authorities until the end of the First World War as a special prison for Russian officers. (There was supposedly also a wing for Austrian and German condemned war prisoner officers which was separate.)

Almost all the cells of this relatively modern Soviet prison (three floors - with a main building, two side wings, four courtyards - of which two, as "walking yards," were subdivided into many small separate wooden "hives." This prison was in the midst of a very bare and hilly steppe landscape near the region of Werchne-Uralsk, some kilometers from Magnitogorsk in the South Urals, and was surrounded by countless cawing crows. From May 1951 this prison held mostly foreigners. Above all, there were Austrian political prisoners, as well as Germans, a few Americans, Englishmen, Finns, etc.

In addition to Mr. Wallenberg, there was a purported Arvid Andersen who gave himself out to be a Swede. To me he didn't seem to understand Swedish that well, insofar as I, a non-Swedish speaker, can judge. But it may have been that he had once lived in Sweden, perhaps for a long time. "Anderson" knew some German, Russian and English (in addition to his Swedish) and since I, who was paralyzed on one side through wounds, was allowed to lie down, I observed all the co-prisoners who seemed interesting or suspect to me. Especially our Soviet "attendants."

The supposed Swede Arvid Anderson was an avid "knocker," and had often - every few months - to change cells, alone or with another cellmate.

While we other prisoners were normally "shuffled around" only every 10-12 months and transferred to other cells. I could often catch Arvid Andersen lying. He tried especially hard to approach an ageing 70-year old Russian electrical engineer, whose 15 year sentence would soon be over, and also me.

(My sentence was then "not soon up," since I had only served 2 of my 5 x 25 years = 125 years in all. I was thus inherently sentenced twice to death and thrice to 25 year terms. But the

81/19/96 07:46:33

46 8 7231176->

46 8 7231176 From: UD Stockholm 1 Page 9

FROM : Computer Zone, Inc.

PHONE NO. : 212 645 6434

Jan. 18 1996 04:54PM P9

double death sentence was, after 58 days in the death row cell, commuted into 2 x 25 year sentences. Thus I have the rather dubious honour of being the "highest sentenced" of the Soviet MGB/MWD since its coming into existence - with the exception of those who were executed.) (125 years of prison all in all!)

This only by the way, to characterize the situation then, when Stalin was still alive and "active."

This Arvid Andersen had from time to time "weak, sentimental" hours in the evenings. Then he would chat with me (Fall 1951) sitting on my bed, and would get "soft."

He would begin to fantasize about his "Swedish home land" (?), his wife, named "Christina," who lived in Stockholm, and his son "Arvid." He would say that he had been in Berlin and Budapest in the diplomatic service during and at the end of the war - and had saved many Jews (! sic!) through "Swedish passports."

I listened calmly - for at the time I knew nothing about the Wallenberg case... This Arvid Andersen therefore was dressing himself up in the colors of Wallenberg, and he had to have been in a cell with him. (He was born ca. 1920.)

Arvid Andersen was about 180 centimeters tall, blond, blueeyed. I have the feeling that he was a 44-Man in a division of the 44. I don't think I'm wrong there.

1952 - about summertime - there came into our cell (after our transfer to another cell) a purported Finnish artillery officer (Captain) by the name of HAROLD HJELD. I was with him for many months. HAROLD HJELD was supposedly married to a Swede, and had been often in Sweden, as an army football player and privately. HAROLD HJELD spoke German, Russian, English, Finnish and fluent Swedish, was more intelligent and educated than Andersen.

This HAROLD HJELD also "became friendly with me" - asked me in the course of the months all kinds of questions, played chess with me every day, and also became from time to time (usually in the evening, before sleep) sentimental, talkative and "soft." He talked about his time of serving with the artillery, his trips to Sweden, his Swedish wife. And a few times he mentioned to me in minutes when he "had to communicate," sitting on my bed, that there was here "another Swede, with whom he had shared a cell, a Swedish civil servant who was named RAOUL. This man had already been in this prison for about three years."

HJELD said nothing more specific about Wallenberg - we only came upon this matter because I had told him casually about the "Swedish diplomat" Andersen with whom I had shared a cell in 1951.

HAROLD HJELD was startled, and asked what "Andersen" looked like. I told him, and Hjeld was amazed that there was "yet another Swede with the same diplomatic profession" here in the prison. For he also knew someone named RAOUL, who had been in Berlin and Budapest during the war. He was however not light blond, but rather darker, bald forehead.

He said similar things in an elliptical manner, but was very mistrustful and reserved, this Swede...

Thus HAROLD HJELD, a Finnish officer, on Wallenberg. I attached no importance, as I said, to this RAOUL, for we were preoccupied with our own problems then (HUNGER and mental depressions), and all our

81/19/96 07:47:28

46 8 7231176->

46 8 7231176 From: UD Stockholm 1 Page 10

FROM : Computer Zone Inc.

PHONE NO. : 212 645 6434

Jan. 18 1996 04:55PM P10

fates were somehow mysterious and strange. HAROLD HJELD might have been born in 1916-1918.

Later, exactly on my birthday, December 12, 1952, I was, in the middle of the daily 20 minute walk (every day, except Sundays or bad weather), taken from the wooden "Walking-Beehive" and put quickly in a cell in the upper Parterre - a solitary cell.

There sat at the table a thin man of medium height and played chess with himself. He got up halfway from the table and asked me in Russian what nationality I was, if I played chess, etc. He asked me everything. Then he continued in very good German. He presented himself only as RAOUL, and said he was a Swede - but told me nothing about himself. He mistrusted me. Then I asked him if he knew his countryman Arvid Andersen, or the Finn Harold Hjedl, which he confirmed. He had been with each of them for a month. During the course of the chess game, he confirmed to me, that Arvid Andersen spoke bad Swedish - and was of the opinion, that the man was no "true" Swede - but had at the most lived for a few years in Sweden, or had a Swedish mother, from whom he had "picked up" some Swedish as a child.

To my question "since when, for what, for how long?" RAOUL answered laconically: "1945 (end of the war), political, 25 years 'SAOTSCHNO'" (secret judgment from Moscow, no appeal).

He seemed fairly well nourished (in the prison conditions of the time), if a bit gaunt; the face was noticeably chalky-white, and despite the shaven egg-shaped head one could see that his forehead was bald. He gave the impression of a 50 year old, and I only remember him as not tall, but of medium height. He appeared depressed and apathetic. And fearful - mistrustful. Since I myself was inwardly restless and everything vibrated within me (since I didn't know "why I was put into this strange single cell? what's going on? why have I been separated from the other comrades?") - I was hardly interested in my unexpected and alien-seeming cell-and chess-comrade. Between two moves I let the remark fall that since 1951 all Austrians from other camps were concentrated in this prison. Since this was a "foreign prison" - Raoul said briefly - "Well, anyway, there the Austrians are a sort of security deposit or exchange object, perhaps [blank space in typescript] will go home?!"

Then we played on - I entangled in the most complicated combinations, because of my anxiety about my having been isolated, and Wallenberg periodically making remarks that I hardly noticed. Then he said: "Perhaps you will get out of here? Since you are seriously wounded. Maybe to European Russia? If there is a special order that you should go alone back to Europe (Wallenberg seemed to take a special inner satisfaction in the word "Europe" or "European" here in Asia) - this will be done very suddenly and unexpectedly, so no appointments are made..."

Then, after a few hours, we heard noise and insults on the floor. and the trampling of boots, the clink of keys. "They're coming to take you," said Raoul.

Hastily and briefly he gave me his hand and said, "Raoul Wallenberg, Swede. I'm a Swede, Red Cross..."

That was all. Such scenes were common among prisoners. Many, unbelievably many introduced themselves to each other in clearing

stations, prisons, on transports - from all nations. And one listens only dimly, I myself half anxious, nervous - expecting something bad, or possibly good (usually bad!), half starved and mistrustful of anyone whom one doesn't know for at least a few weeks or months.

Then the steel-reinforced door was opened, unbarred (after for a few minutes previously the door "spy" had turned a rigid pupil on us) and, roaring with rage, the thin Natschalnik Reshima Captain Sokolov called me out. (Sokolov was the responsible officer "for the regime," the order of the prison. He was big, about 1,18 [cm], thin, a gaunt Cossack face, and had worked his way up from a sergeant's position, but became an officer first at 40, and was now at 50 a captain. 1953, after Stalin's death, he became a major, by the way...)

Several lieutenants and sergeants stood also around him with beet red faces, and he cursed them all as idiots! Evidently because they had put me in the wrong cell here. Then they shoved me ahead of them through the corridors to the main corridor, where a sergeant waited for me with 4 men and my few possessions, stuffed in a bag. Noone said a word to me - neither what was happening, nor where I was going, and they jammed me with a convoy into a closed-cell truck. I was separately transported back to Moscow, where I was supposed to be sentenced again - since my current term was supposed to be "too mild."

The new Soviet political course after Stalin's death and the internal confusion tied to it lightened the lot of political prisoners slightly, especially the non-Soviet foreign prisoner. After over 9 months, mostly in solitary confinement in Moscow (Lyublyanka, then Butyrka) they brought me back with another special convoy back to the South Urals. The miracle had happened, the death of the despot (that which I had prayed to God for since years, as prisoner in my cell, morning and evening) was a reality, and saved my life, as mentioned.

Arrived in Magnitogorsk, I was at first taken to the prison there (a former past factory from Tsarist times). With a few Ukrainians and an older Jewish [zudisch misprint for judisch?] doctor from Estonia named Dr. Jakobson, born ca. 1898, from Tallinn, and a Latvian.

We had to wait in this prison for a prison transport automobile from "our" prison in Werchne-Uralsk.

Dr. Jakobson told me that he had been operated on here in Magnitogorsk in the prisoners' department of a large hospital. And there he had met a Swede named RAOUL WALLENBERG. (Jakobson spoke, in addition to German, Estonian, and Russian, also very good Swedish and Finnish!) The Swede was operated on in the summer - a severe liver disease - and had lain in the hospital for several months (about 2) after the operation, separate from the others. By chance they had met and spoken several times while being X-rayed or in the ambulatory.

Dr. Jakobson, Jewish doctor, born ca. 1895[sic!], from Tallin, Estonia, said no more to me. He hardly knew me and was careful. (In Soviet prisons it was then a good idea not to tell one's co-prisoners too much, for there was in every cell a spy, often more than one, and they did not even know of each other!)

11/19/96 07:48:54

46 8 7231176->

46 8 7231176 From: UD Stockholm 1 Page 12

ROM : Computer Zone Inc.

PHONE NO. : 212 645 6434

Jan. 18 1996 04:56PM P12

I promised him that I would never name his name. "Officially" he was a salesman and film Vorfuhrer, and had a wife and little sons in Helsinki. He had, in about 1950, been captured in Leningrad (might also have been 1948/9, don't remember clearly now) as an "agent of a Western power" and sentenced to 12 years.

This N.S. had been with Raoul Wallenberg in a sick cell until the latter's transport in Summer 1953 to Magnitogorsk for the operation. The Finn N.S. spoke also fluent Russian, German, Swedish and English.

I know his name (the real name), but I gave my word never to name it. Since N.S. is meant to have been released only in 1955/56, I am at any time ready to find this man in Helsinki as a discrete witness in the case of Wallenberg. He was for a few weeks Wallenberg's attendant in the same cell until summer 1953. All my statements are true, so help me God!

Rudlf Hedrich-Winter von Schwab
born Dec. 12, 1919, German

Romert/RP

ang.

material om Wallenberg

U.n.

Pr.

Bröder,

Tack för Ditt brev av den 2 juli. Tyvärr blev det
ganska få engelska ex. kvar om Wallenberg-affären, så
Du kan inte få mer än ett tiotal just nu. Ytterligare
ex. håller dock på att göras i händelse av flera be-
ställare, så om Du behöver mera material senare går det
bra.

Lars Romert

Bitr. pressattachén Allard
L o n d o n

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	17 19 64 RP
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	
	sign.

Halun / KW

ang. material pr³ erjälades
om Wallenberg-affären

STOCKHOLM 19
Stockholm, the 7th July, 1964.

N:o 15

BIL.

INK. D. N:o

AVD. P

GR. 2

MÅL.

Herp

+

bu I

2

Dear friend,

With an excuse for not writing in Italian and referring to our conversation over the telephone of yesterday I wish to enclose a documentary collection and commentary notes in the English language on the Wallenberg case. The relevant Swedish White-book of 1957 was not translated into any foreign language, but I hope this unofficial translation of the notes would be of some use for your authorities.

Amongst the information material released at the Prime Minister's press conference the other day an excerpt in English of the said White-book was also available and I take pleasure in enclosing it.

Yours sincerely,

Sven-Olof Holm

Consellor M. Tedeschi
Italienska Ambassaden
Djurgården
Stockholm

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv-kuirir	21/7 1964
utl-kuirir	KW
luftpost	
vanlig post	sign.

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

nytt vittne om
Raoul Wallenberg

9/7
Wien den 6 juli 1964.

R 18

Strängt förtroligt.

20.7.64.

hbr Lewenhaupt-Åkerrén

my Broder,

Du har vid det här laget redan fått den egenhändigt nedskrivna berättelsen som vårt nya Wallenberg-vittne Rudolf Alexander Hedrich-Winter von Schwab vid besök på ambassaden den 3 dennes överlämnade. Jag var angelägen att få upp den till Stockholm så snart som möjligt och blev därför tvungen att skicka den utan någon som helst kommentar. Jag hoppas Du ursäktar detta. Papperet talar ju i någon mån för sig självt.

Emellertid vill jag nämna några intryck från mitt timplånga samtal med personen i fråga. Jag vill förutskicka, att jag egentligen icke ställde några direkta kontrollfrågor till honom. Dels måste jag erkänna, att jag, trots flitigt studium de senaste veckorna i våra många dossierer i ärendet, tyvärr icke anser mig ännu ha det grepp på materialet som tillåter mig att verkligen ställa uppgift mot uppgift; jag måste överlämna detta till departementets experter. Dels hade jag nog det intrycket, att de allmänna upplysningarna om vittnet väl kunde stämma. Att vederbörande varit fängslad i Verchne Uralsk torde väl vara ådagalagt och beträffande riktigheten i fråga om de refererade sammanträffandena med Wallenberg får man väl i första hand söka kontrollera dessa genom de vittnen som omnämnas i uppteckningen. Även så kan det ju blott bli en mycket medelbar bevisning.

Vederbörande gjorde ett ganska nervöst intryck, vilket

Ambassadören Hichens Bergström,
S t o c k h o l m.

./2

möjligen kan bero på att han blivit ganska illa behandlad och att därför aktualiserandet av gamla fängelseminnen medförde en särskild psykologisk press. Han insisterade att själv läsa hela berättelsen för mig, och det var påfallande hur han under läsningen blev mer och mer upprörd, rösten åkte upp i falsett o.s.v.

Som svar på en för övrigt uttalad fråga var han angelägen om att redan från början söka förklara, varför han icke vid sammanträffandet med Braunerhielm berörde fallet Wallenberg. Detta skulle ha berott på, sade han, att han vid tillfället i fråga varit både fysiskt och psykiskt nere. Dessutom var han vid det tillfället ytterligt misstänksam mot varje person som försökte utfråga honom. Han sade med en urskuldande gest, att han till en början trott att Braunerhielm varit spion. Fallet Wallenberg var för övrigt för honom ett fall bland många andra. Han kände honom icke närmare och ville för övrigt nämna, att han vid sitt sammanträffande med Wallenberg - i varje fall vid det första - icke fått något särskilt sympatiskt intryck av honom. Han återkom gång på gång till detta, att Wallenberg icke varit något särfall utan blott ett fall, en fånge bland många andra..

Nu hade genom Laufers artikel minnena väckts på nytt och i anständighetens namn och för att hjälpa efterforskningen efter en medfånge hade han givit sig till känna och sökt noggrant erinra sig allt vad han visste. - Tyvärr ha vi icke någon kopia av hans redogörelse; jag hoppas vi så småningom kan få en avskrift från departementet. Jag är därför icke säker på, huruvida nedanstående detaljer återfinnas i vederbörandes nedteckningar. Jag omnämner dem för säkerhets skull.

Vid det första sammanträffandet med Wallenberg, då vår sagesman alltså av misstag skulle ha insläppts i Wallenbergs cell och vistats där tre, fyra timmar, hade han fått intrycket av en mycket försiktig, säkert klok och förslagen men säregen person, psykiskt knappast i full balans som riktade några frågor till honom och sedan liksom tittade tvärs igenom honom och framför allt - med en misstänksamhet som vederbörande medgav vara naturlig för varje fånge - mycket noga undvek att säga för mycket om sig själv. Vederbörande återkommer ju i sin uppteckning flera gånger till det förhållandet, att Wallenberg blott var känd under namnet Raoul och endast i avskedsögonblicket, också i enlighet med fångpraxis, kastade till honom upplysningarna om namnet Wallenberg och Röda Korset, vilket skulle

vara nog för att meddela omvärlden.

Vid det andra sammanträffandet hade Wallenberg, som Du ser av uppteckningen, varit psykiskt i mycket bättre form - min sagesman använde till och med ordet "eufori". Ryssarna hade nu äntligen, sade Wallenberg, efter att länge ha vägrat, låtit honom undergå en operation. Detta tydde ju på att man icke ville låta honom försvinna. Wallenberg hade vidare konkluderat att österrikare skulle få bege sig hem os.v. Allt detta hade tydligen väckt förhoppningar hos Wallenberg. Däremot hade han fysiskt verkat vara en märkt man, gulfärgad med leverfläckar o.s.v. (Här gjorde jag några frågor som endast föranledde vederbörande att ytterligare utbreda sig om Wallenbergs dåliga fysiska tillstånd).

Detta intryck att Wallenberg i själva verket var så gott som döende, i varje fall på en så nedåtgående kurva att man icke kunde räkna med en återhämtning återkom vederbörande till gång på gång: "Ich habe so ein Fingerspitzgefühl" när han befunne sig i närheten av en dödsdömd person. Han ville icke rucka på denna uppfattning, även om han självfallet måste medge, att verken han eller någon annan sett eller hört, att Wallenberg faktiskt skulle ha avlidit vid den tidpunkt som han ifrågasätter.

"I varje fall dog han icke 1947", förklarade vederbörande. Jag: "1947 --?" Intet svar.

Jag sade vidare, att vi naturligtvis med intresse men med någon förundran mottagit hans upplysningar om Wallenbergs förmodade död 1953/54. Vi hade ju en hel del andra uppgifter. På detta blev svaret ungefär att "take it or leave it". Uppteckningen var riktig, avgiven under edlig förpliktelse; varje detalj kunde vederbörande stå för; vi borde själva checka med de i uppteckningen angivna vittnena, som skulle kunna bestyrka uppgifterna etc. Allt detta med ett visst eftertryck, dock utan hysteri..

Vederbörande ville emellertid erinra om det kända ryska tricket att låta fångar överta namn och spela roller av andra mera kända och viktiga medfångar, detta för att förvillra eventuella efterforskningar. Ommålning av cellnummer hörde också till åtgärder.

Vårt samtal slutade med att jag tackade för vad han kom-

mit med. Jag vore själv ingen expert på dessa frågor, men jag utginge från att om experterna hemma hade några frågor, han då skulle vara tillmötesgående. Detta bejakade han. Det enda undantaget gällde den "tredje" finnen, som efter vad han med någon hemlighetsfullhet antydde fortfarande skulle syssla med spionageverksamhet. Dennes namn kunde därför endast uppgivas efter särskild överenskommelse. Min sagesman vore fullt villig att tillskriva vittnet i fråga och söka ordna en kontakt. Finnen vistades nu förmodligen i Helsingfors. Initialerna påstodos vara hans egna. Han har ett typiskt finskt namn.

Enligt egen uppgift skulle vederbörande ha skickat en ungefär liknande redogörelse, men mycket kortare, till Laufer med uppmaning till denne att överlämna den till mig. Varför han gått denna omväg kunde han icke riktigt förklara och över hans eventuella bekantskap med Laufer rådde också ett visst dunkel. Så småningom blev han emellertid allt öppnare i sin kritik av Laufer. Denne förklarades vara en obildad halvjude - men framstående vid "Juden-schlägereien" - som redan 1936-37 skulle ha häktats i Ungern såsom misstänkt för mord, men måst släppas; en brutal person som en längre tid arbetat för Gestapo. Han var i Ryssland känd som en "Klopfer", d.v.s. cellspion, som därför också vid flera tillfällen råkat illa ut hos medfångar. Hans tillförlitlighet vore icke alltför stor, han vore en patalogisk spelaretyp och för att tillfredsställa detta behov, antydde min sagesman, kunde han sälja upplysningar av tvivelaktigt värde. Beträffande Laufers tidningsartikel kunde möjligen 70 procent vara fiktiga.

Vad slutligen Rudolf Alexander Hedrich-Winter von Schwab själv beträffar visade han mig en del tidningsklipp av vilka skulle framgå att han varit i amerikanska spionagets tjänst (CIC) under täcknamnet "kapten Alexander". Han hade också arbetat för Abwehr under sin tid i tyska armén, med kaptens rang. Han ägnade sig numera åt fri journalistik, huvudsakligen med Nordafrika som operationsområde och reser den 8 juli härifrån till Afrika igen. Han kan då nås under moderns adress om uppgivits på omslaget till uppteckningen. Han medarbetar bl.a. i den österrikiska bildtidningen "Die Stern", som så

småningom kommer att publicera en följetong i romanform, där han skrivit om sina Rysslands-erfarenheter. I denna romans sista kapital förekommer en mycket noggrann redogörelse för fängelset Verchne Uralsk. Vid behov skulle vi möjligen kunna få titta på detta sista kapitel..

*Den tidigare
h. Lagerfelt*

(K.-G. Lagerfelt)

Avskrift

Derzeitige Adresse: Linz/Donau, Rudolfstr. 43^{II}, Österreich
(Adresse u. Name meiner Mutter:
Madame la Princesse Nadine Avalov de Bermort,
Cannes (A.M.) 15, Avenue d'Antibes, France)

Linz/Donau, den 2.7.1964

Erklärung

(Betrifft: Raoul Wallenberg, handschriftl. Protokoll, 2.7.1964)

(Durch Artikel Ende Juni 1964
im Wiener KURIER denan erinnert worden!)

Zu Händen Seiner Exzellenz, des Königlich-Schwedischen
Botschafters in Wien, Baron Lagerfelt.

Exzellenz!

An Eiderstatt habe ich Ihnen folgende Erklärung in Angelegenheit des schwedischen Staatsbürgers Raoul Wallenberg abzugeben:

Am 5.12.1952 sah und sprach ich diesen Mann in einer Einzelzelle des Polit.-Spez. Gefängnisses in Werchne-Uralsk im Süd-Ural.

Dieses Gefängnis wurde im Ziegelbau anfangs dieses Jahrhunderts erbaut und diente bis zum Ende des Weltkrieges I den Kaiserlich-Russischen Armeebehörden als Sondergefängnis für russische Offiziere. (Angeblich soll im Weltkrieg I aber auch ein Trake für österreichische und deutsche verurteilte Kriegsgefangene Offiziere abgesondert gewesen sein.)

Fast alle Zellen dieses relativ "modernen" Sowjetgefängnisses (dreistöckig - mit Hauptbau, zwei Seitenflügeln, vier Höfen - wovon zwei als "Spazierhöfe" in lauter kleine, voneinandergetrennte "Holzwaben" eingeteilt waren. Dieses Gefängnis - inmitten recht kahler u. hügeliger Steppenlandschaft nahe der Ortschaft "Werchne-Uralsk" einige -zig Kilometer von

Magnitogorsk im Süd-Ural gelegen -- war umkrächzt und umflogen von unzähligen Krähen. Dieses Gefängnis beherbergte ab Mai 1951 vorwiegend Ausländer. Vor allem hierher konzentrierte österreichische politisch verurteilte Strafgefangene, sowie deutsche, einige Amerikaner, Engländer, Finnen, usw.

Ausser Herrn Raoul Wallenberg gab sich noch ein angeblicher Arvid Anderson als Schwede aus. Mir schien er nicht gut schwedisch zu verstehen, soweit ich mir das als nicht schwedisch sprechender zu beurteilen erlauben kann. Aber es könnte sein, dass er mal in Schweden oder mit Schweden längere Zeit gelebt hat. "Anderson" hatte deutsche, russische u. englische Sprachkenntnisse (ausser seinem Schwedisch..) und da ich durch Verwundungen halbseitig gelähmter Gefangener liegen durfte -- beobachtete ich alle mir besonders interessant und verdächtig erscheinenden Mitgefangenen. Bzw. unser sowjetisches "Pflegepersonal".

Der angebliche Schwede Arvid Anderson war hundertprozentig ein "Klopfer" (Zellenspitzel), der oft -- so alle paar Monate -- die Zellen wechselte, einzeln oder zu zweit.

Während wir anderen Gefangenen normalerweise alle 10-14 Monate "durcheinandergeschüttelt" und in andere Zellen kamen. Oft konnte ich Arvid Anderson bei Lügen ertappen. Er machte sich besonders an einen russ. alten siebzigjährigen Elektro-Ingenieur heran -- dessen 15 jährige Haftzeit bald herum war -- und an mich.

(Meine Haftzeit war damals noch "nicht bald herum" -- da ich von meinen 5 x 25 Jahren = 125 Jahren insgesamt, knapp 2 um diese Zeit abgedient hatte. An sich war ich zweifach zum Tode, und dreifach zu je 25 Jahren Haft verurteilt. Aber die doppelte Todesstrafe wurde nach 58 Tagen Todeszelle in zusätzliche 2 x 25 Jahre Haft umgewandelt. So dass ich dadurch die recht zweifelhafte Ehre habe (ausser den Hingerichteten) der "Höchstverurteilteste" der sowjetischen MGB/MWD seit Bestehen zu sein. (125 Jahre Gefängnis summa summarum).

Dies nebenbei, zur Charakterisierung der damaligen Lage, als Stalin noch lebte und "wirkte".

Dieser Arvid Anderson hatte ab und an abends auch "schwache, sentimentale" Stunden. Dann plauderte er mit mir (Herbst 1951) auf meinem Bett sitzend, und wurde "weich".

Er fing dann an von seiner "Schwedischen Heimat" (?)

zu phantasieren, seiner in Stockholm lebenden Frau "Christina" nebst Sohn "Arvid". Erzählte, dass er im diplomatischen Dienst während u. zum Ende des Krieges in Berlin und Budapest gewesen wäre - u. viele Juden (! sic!) gerettet hätte durch "Schwedische Pässe". - -

Ich hörte gleichmütig zu - denn ich wusste ja damals nichts vom Fall Wallenberg... Dieser "Arvid Anderson" hat also sich mit den Federn des Wallenberg geschmückt, er war also garantiert mit Wallenberg in einer Zelle zusammen. Wahrscheinlich als Spitzel. - (Ca. Jahrgang 1920!)

Arvid Anderson war ca 180 cm, blond, blauäuzig. Ich habe das Gefühl, dass er 44-Mann bei einer Division der Waffen-44 war. Glaube mich nicht zu irren.

1952 - ca im Sommer, kam (nach unserer Verlegung in eine andere Zelle), ein angeblicher finnischer Artillerie-Offizier (Hauptmann..) namens HAROLD HJELD in unsere Zelle. Ich war viele Monate mit ihm zusammen. HAROLD HJELD war angeblich mit einer Schwedin verheiratet, und oft in Schweden - als Armee-Fussballer und privat. HJELD sprach deutsch, russ, engl., finnisch und schwedisch fliessend, war intelligenter und gebildeter als Arvid Anderson.

Von HAROLD HJELD munkelte man, dass er ebenfalls Zellen-spitzel sei. Gefühlsmässig bestätige ich dies. Hjeld war klug wie eine Schlange, und ich zweifle nicht daran, dass er wohl als Zellenspitzel gegen seine Mitgefangenen tätig war - aber wohl auch die sowjetischen Auftraggeber vorsichtig an der Nase herumführte.

Auch dieser HAROLD HJELD "schloss sich mir an" - frug mich im Laufe der Monate vorsichtig aus, spielte mit mir täglich Schach - und wurde ab und an (abends, vor dem Schlafengehen!) sentimental, gesprächig und "weich". Er erzählte von seiner Dienstzeit bei der Artillerie, seinen Reisen in Schweden, seiner schwedischen Gattin. Und einigemal erwähnte er mir auch in "mitteilungsbedürftigen" Minuten, an meinem Bett sitzend, dass hier "noch ein Schwede sei - mit dem er zusammen in einer Zelle gewesen sei, ein schwedischer Beamter der "RAOUL" heisse. Der sei schon ca 3 Jahre hier im Gefängnis".

Genaueres erzählte HJELD nicht über Wallenberg - wir kamen nur darauf, weil ich ihm nebstbei vom "Schwedischen

Diplomaten Arvid Anderson" erzählte mit dem ich hier 1951 in einer Zelle war.

HAROLD HJELD stutzte, und er frug wie "Anderson" ausgesehen habe. Ich teilte es ihm mit, und Hjeld wunderte sich, dass "noch ein anderer Schwede mit dem gleichen Diplomat-Beruf" hier inhaftiert sei. Denn auch er kenne einen, namens RAOUL, der auch in Berlin und Budapest im Krieg gewesen sei. Der sei aber nicht hellblond - sondern mehr dunkler, Stirnglatze, kelinier.

Der habe Ähnliches andeutend erzählt, sei aber sehr misstrauisch und zurückhaltend, dieser Schwede...

So HAROLD HJELD, ein finnischer Offizier über Wallenberg. Ich mass, wie gesagt - diesem "Raoul" keinerlei Bedeutung bei, denn wir waren damals mit unseren eigenen Sorgen (HUNGER und seel. Depressionen) beschäftigt, u. alle unsere Schicksale waren irgendwie mysteriös und seltsam. HAROLD HJELD könnte Jahrgang 1916-1918 sein.

Dann, genau an meinem Geburtstag, den 5.12.1952 wurde ich mitten vom tägl. (ausser Sonntag, oder schlechtem Wetter) 20 minütigen Spaziergang aus der hölzernen "Spazier-Bienenwabe" herausgeholt, und schnell in eine Zelle im Hochparterre gesteckt, eine Einzelzelle.

Darin sass am Tisch ein mittelgross wirkender hagerer Mann und spielte mit sich selbst Schach. Er erhob sich halb vom Tisch, frug mich auf russisch welcher Nationalität ich sei, ob ich Schach spiele - usw. Er frug mich aus. Sprach dann in sehr gutem deutsch mit mir weiter. Stellte sich nur als RAOUL vor, sagte er sei Schwede - erzählte aber von sich nichts. Er misstraute mir. Dann frug ich ihn - ob er seinen Landsmann Arvid Anderson kenne, und den Finnen Harold Hjeld, was "Raoul" bestätigte. Er war mit jedem von ihnen einige Monate beisammen. Im Laufe des Schachspiels bestätigte er mir, dass Arvid Anderson schlecht Schwedisch spreche - u. meinte, dass der Mann kein "richtiger" Schwede sei - höchstens mal in Schweden gelebt habe paar Jahre, oder eine schwedische Mutter habe - von der er es als Kind "mitgekriegt" habe.

Auf meine Frage "seit wann, wofür, woviel?" meinte RAOUL lakonisch "1945 (Kriegsende) politisch, 25 Jahre "SAOTSCHNO". (Femurteil aus Moskau, ohne Verhandlung.)

Er sah einigermaßen gut genährt aus, (für damalige

Gefangenenverhältnisse) wenn auch hager, das Gesicht sah auffällig kalkig-weiss aus, trotz des kahlgeschorenen eierförmig wirkenden Kopfes konnte man eine Stirnglatze erkennen. Er wirkte altersmässig wie um 50 herum, habe ihn als nicht gross, sondern nur mittelgross in Erinnerung. Er wirkte deprimiert und apathisch. Und ängstlich - misstrauisch. Da ich selbst innerlich unruhig war und in mir alles vibrierte (weil ich nicht wusste: "wieso vom Spaziergang in diese fremde Einzelzelle gesteckt worden? Was ist los? Weshalb trennt man mich von den anderen Kameraden?" --) interessierte mich mein unerwarteter und wie ein Sonderling wirkender Zellen- u. Schachgenosse kaum. Als ich dann zwischen zwei Zügen die Bemerkung fallen liess - dass seit 1951 die Österreicher aus allen Lagern hier in diesem Befängnis konzentriert worden seien. Da dies ein "Ausländergefängnis" sei - meinte "Raoul" kurz - "Na ja, da sind die Österreicher wohl hier so eine Art Faustpfand oder Tauschobjekt, vielleicht kommt bald heim?!" -

Dann spielten wir weiter - ich in meine aufregendsten Kombinationen wegen meiner Separierung verstrickt, u. Wallenberg ab u. zu Bemerkungen hinstreuend, auf die ich wenig achtete. Dann meinte er: "Vielleicht kommen Sie von hier weg? Weil sie schwer verwundet sind. Vielleicht in's europäische Russland sogar? Wenn nämlich ein Sonderbefehl vorliegt, dass sie alleine wegkommen nach Europa (Wallenberg schien das Wort "Europa, europäisch" hier in Asien irgendwie innerliche Befriedigung zu bereiten...) so wird das "bei denen" immer ganz plötzlich und unerwartet gemacht, damit keine Verabredung erfolgt"...

Dann, nach einigen Stunden - hörten wir Lärm und Geschimpfe auf dem Flur, und Stiefelgetrampel, Schlüsselgeklirre. "Sie kommen Sie holen" meinte "Raoul".

Er gab mir die Hand und sagte kurz u. hastig: "Raoul Wallenberg, Schwede! Ich bin Schwede, Rotes Kreuz.."

Das war alles. Solche Szenen waren unter Gefangenen gang und gäbe. Viele, ungeheuer viele stellten sich in Sammelagern, Gefängnissen, auf Transporten vor - alle Nationen. Und man hört halb hin, ich selbst aufgeregt, nervös - wartet auf irgendetwas Schlechtes, oder Gutes (meist Schlechtes!), halb verhungert und misstrauisch jedem gegenüber, den man nicht mindestens einige Wochen oder Monate kennt.

Dann wurde die stahlbeschlagene Tür aufgeschlossen, entriegelt (nachdem vorher durch den "Spion" der Tür mehrere Sekunden eine starre Pupille auf uns blickte...) und brüllend vor Wut rief mich der hagere Natschalnik Reshima Kapitan Sokoloff heraus. (Sokoloff war verantwortlicher Offizier "für das Regime" ~~der~~ Ordnung - in diesem Gefängnis. Er war gross, ca 1,18, hager, hageres Kosakengesicht, u. hatte sich aus dem Sergeantenstand hochgedient, wurde mit über 40 erst Offizier, und war nun um 50 herum Hauptmann. 1953 - nach dem Tode Stalins wurde er Major, dies nebenbei...)

Mehrere Leutnants u. Sergeanten standen ebenfalls mit puterroten Gesichtern um ihn herum, und er bezichtigte alle, Trotteln zu sein! Anscheinend weil man mich hier irrtümlich in die falsche Zelle gesperrt hatte. Dann stiess man mich vor sich her durch die Gänge zum Hauptflur, wo ein Fehlweibel mit 4 Mann - u. meinen in einen Sack gestopften Habseligkeiten auf mich wartete. Man sagte kein Wort zu mir - weder was los ist, noch wohin es geht, und stopfte mich mit dem Konvoy in einen geschlossenen Zellenwagen. Separiert transportierte man mich nach Moskau, wo ich neu verurteilt werden sollte - da man meinen Strafausmass zu "milde" hielt.

Der Tod Stalins (März 1953) und die damit verbundenen Prozesse u. Erschiessungen der MWD/MGB untereinander (einschliesslich ihres Chefs Berija!) retteten mich vor der neuerlichen Hinrichtung...

Der neue sowjetische polit. Kurs nach dem Tode Stalins u. die damit verbundenen inneren Wirbel - milderten das Los der polit. Gefangenen etwas, vor allem der nichtsowjetischen ausländischen Gefangenen. Nach über 9 Monaten, meist Einzelhaft, (lubjanka, dann Butyrski-Gefängnis) in Moskau - brachte man mich mit einem anderen Sonderkonvoy wieder zum Süd-Ural zurück. Das Wunder war eingetreten, der Tod des Despoten (um den ich Gott seit Jahren als Gefangener in meinen Gebeten morgens und abends heiss bat...) war Wirklichkeit, u. rettete mir wie schon erwähnt, das Leben.

In Magnitogorsk angelangt, wurde ich erstmal in das dortige Gefängnis (einer ehemaligen Makkaronifabrik aus der Zarenzeit) eingesperrt. Mit einigen Ukrainern, und einem älteren zudischen Arzt aus Estland namens Dr. Jakobson, ca Jahrgang 1898, Tallin, sowie einem Letten.

Wir hatten in diesem Gefängnis auf das Gefangenentransportauto "unseres" Gefängnisses aus Werchne-Uralsk zu warten.

Dr. Jakobson erzählte mir, dass er hier in Magnitogorsk operiert worden sei in der Gefangenenabteilung eines grösseren Spitals. Und dabei einen Schweden namens RAOUL WALLENBERG getroffen habe. (Jakobson sprach ausser deutsch, estnisch, Russisch - auch ganz gut finnisch u. schwedisch!) Der Schwede sei im Sommer operiert worden - schwer leberkrank, und einige Monate nach der Operation (ca. 2 Monate) im Spital gelegen, separiert. Durch Zufall hätten sie sich mehrmals beim Röntgen u. im Ambulatorium getroffen u. gesprochen.

Mehr sagt Dr. Jakobson, jüdischer Arzt, Jahrgang ca 1895 herum, aus Estland/Tallin stammend mir nicht. Er kannte mich ja kaum, u. war vorsichtig. (In Sowjethaft war es damals gut, seinen Mitgefangenen nicht zuviel zu vertrauen oder anzuvertrauen, in jeder Zelle war immer ein Zellenspitzel, oft auch mehrere die voneinander nichts wussten...)

Dann holte man mich aus der Zelle im Gefängnis von Magnitogorsk heraus - u. bracht mich mit mehreren anderen Gefangenen in's Gefängnis nach WERCHNE URALSK zurück. Hier separierte man mich vorübergehend auf kurze Zeitspanne (ca 18 W) in eine Krankenzelle, um vom Gefangenenarzt (wegen meiner Ohnmachtsanfälle während dem Transport) untersucht zu werden. Und hier wollte es das Schicksal, dass ich in dieser Zelle halb liegend halb sitzend auf der Eisenpritsche "meinen Schweden" wiedertraf. Er sah gelb und runzelig an Händen, Hals u. Gesicht aus, die Augäpfel waren ebenfalls gelblich. Was mir besonders auffiel, war, dass die Haut an Gesicht u. Händen mit leberfleckartigen Gebilden bedeckt, u. an manchen Stellen schuppig aussah... (Mitte September 1953!)

Raoul Wallenberg, (er war es - zumindest hatte er mir diesen Namen am 5.12.1952 mitgeteilt, u. auch HJELD, JAKOBSON - u. später ein anderer Finne, hatten von ihm diesen Namen gehört..) begrüßte mich halb im Liegen, und sagte, dass er im Sommer operiert worden sei in "Magnitka" (Magnitogorsk) u. dort ca 8 Wochen als Rekonvaleszent im Spital gelegen wäre, einzeln. Er bestätigte Jakobson getroffen zu haben, und wollte von mir alles hören, was ich in Moskau erlebt, u. bei Stalins Tod gehört habe. "Raoul", (unter diesem Namen wurde er im Gefängnis von Werchne Uralsk geführt) erzählte nichts von früher und über sich. Als ich ihn frug, warum u.

weshalb er aus sich so eine mysteriöse Figur mache, u. mir nicht sage - weshalb er als Schwede gefangengesetzt sei - sagte er nur "Reden wir nicht davon, es könnte mein Tod sein - aber wie gesagt, meinen Namen vergessen Sie nicht? Und Rotes Kreuz - das genützt. Ihr Österreicher kommt bald heim - ich merke es daran, dass ich seit einem guten Jahr keinen mehr sah..."

Wallenberg hatte das Talent, beim Gespräch von anderen "alles" zu erfahren - ohne selbst viel "auszuspuken". Ich merkte es - u. tat ihm den Gefallen.

Obwohl Raoul Wallenberg für mich als Laie - ein todgezeichneter Mann war (Mitte Sept. 1953, 6 Monate nach Stalins Tod ca) schien mir dieser durch Einzelhaft u. seelische ~~Qualen~~ zum offensichtlichen Sonderling gewordene Mann fröhlicher und hoffnungsfroher geworden zu sein. Ja, fast allzu optimistisch. Eine Bemerkung habe ich in Erinnerung: "Nie haben sie mich operiert, jetzt, nach Stalins Tod hat man mich operiert u. gepflegt. Da man mich nicht sterben liess während oder nach der Operation - ist das für mich ein gutes Zeichen!" - -

Dann wurde ich als Erster zum Arzt gerufen, ca nach einer Stunde. Und sah den Mann, der sich Raoul Wallenberg nannte u. Schwede war - nie mehr wieder. Ich will keine pessimistischen Märchen verbreiten; aber meinem Gefühl nach waren die Tage des Mannes gezählt, er sah wie ein kranker Vogel aus - u. hat, sollte er Ende 1953 doch noch überlebt haben, wahrscheinlich anfangs 1954 seinen Tod im Werchni Uralsker Gefängnis gefunden. Oder im Gefangenenhospital in Magnitogorsk - falls man ihn mit dem Wagen nochmals hingebracht hatte. (Was ich kaum glaube).

Denn wenn man viele Kameraden hat sterben sehen, hat man dafür ein gewisses Gefühl. Möchte noch sagen, dass "Raoul" mir erzählte, er wäre fast zwei Jahre in derselben Zelle "gesessen", in der Radek (Wischinski-Prozesse 1938) gefangengehalten u. an TBC gestorben sei. Dies hätten ihm einige alte Bewachungsfeldwebel erzählt...

Okt.-Nov. 1953 war ich mit dem Finnen N.S. zusammen, einem Mann, ca Jahrgang 1908 herum, aus Helsinki.

Ich versprach ihm, seinen Namen nie zu nennen. "Offiziell" war er Kaufmann u. Filmvorführer, hatte in Helsinki Frau und Söhnchen. Er wurde ca 1950 herum in Leningrad

(könnte auch 1948/49 sein, weiss nicht mehr genau) als "Agent einer westl. Macht" von den Sowjets gefangengenommen u. zu 15 Jahren verurteilt.

Dieser N.S. war mit Raoul Wallenberg zusammen in einer Krankenzelle bis zu dessen Abtransport im Sommer 1953 nach Magnitogorsk zur Operation. Der Finne N.S. sprach auch fließend Russisch, Deutsch, Schwedisch und Englisch.

Seinen Namen kenne ich (den richtigen) gab aber mein Wort, ihn nirgends zu nenne. Da N.S. aber ebenfalls nur 1955/56 herum entlassen worden sein soll - bin ich jederzeit in der Lage, in Helsinki diesen Mann als diskreten zeugen im Fall Wallenberg aufzutreiben. Er war mit Raoul Wallenberg bis Sommer 1953 einige Wochen als dessen Pfleger in gemeinsamer Krankenzelle. Alle meine Angaben sind wahr, so wahr mir Gott helfe!

Fd.R.

Rudolf Hedrich-Winter von Schwab,
geb. 5.12.1919, Deutscher.

Exzellenz!

Am 24.3.1964 verkaufte ich an die Redaktion des "Stern" in Wien I, Parkring 12 die Illustrierten-Verarbeitung meines Tatsachen-Romans

"Alexander unter Wölfen"

(Arbeitstitel)

Im letzten grossen Kapitel ("Die Gitter des SMERSCH") ist mit teilweise recht schwarzem Humor u.a. auch das Politische SPEZIAL-Gefängnis von Werchne Uralsk (u. seine Bezuhner u. Bewacher) beschrieben. In diesem Gefängnis war nachweisbar über 4 Jahre (aller Wahrscheinlichkeit nach bis zu seinem Tode) der Schwedische Diplomat Raoul Wallenberg von den Sowjets gefangengehalten worden. 1947 starb er nicht, denn er lebte noch im Sept. 1953!

F.d.R.

Rud. Hedrich-Winter v.S.

Journalist u. Schriftsteller

Name u. Adresse meiner Mutter:

Madame la Princesse

Madame Noalar de Belmont

bei Nachfragen }
diese Adresse }

→ Cannes (A.M.)
15, Avenue d'Antibes
Maison de Retraite
France

Sein Erzählen

Dem 3. königlich-schwedischen Botschafter in Wien
Baron Lagerfeld

Handschriftlich am 3. Juli 1964 als bescheidende
Hilfe zur Aufklärung des Schicksals des Königl.-Schwed.
Diplomaten Paul Wallenberg zur eventuellen
weiteren Vernehmung übergeben.

Nachtrag.

Erzählung:

Am 24.3.1964 verkaufte ich an die
Redaktion des "Stern" in Wien I, Parkring 12
die illustrierten - Verarbeitung meines
Tatsachen - Romans

"Alexandre unter Wölfen"
(Arbeitsheft)

Im letzten großen Kapitel ("Die Gitter
des SMERSCH") ist mit teilweise recht
schwarzem Humor u. a. auch das Politische
SPEZIAL-Gefängnis von Werchne Malaja (u. seine
Besucher u. Bewacher) beschrieben. In diesem
Gefängnis war nachweisbar über 4 Jahre (aller
Wahrscheinlichkeit nach bis zu seinem Tode)
der Schwedische Diplomat Jacob Wallenberg
von den Sowjets gefangen gehalten worden.
1947 starb er nicht, denn er lebte noch im Sept. 1953!

F.S.R.

Rud. Friedrich-Winkel, S.
Journalist u. Schriftsteller

Derzeitige Adresse: Luig / Denant, Rudolfstr. 43 F, Oststein

(Adresse u. Name meiner Mutter:

Luig / Denant, den 2.7.1964

Madame la Princesse Nadine Avelar de Bernart,
Cannes (A.M.) 15, Avenue D'Antibes, (France)

Erklärung

TOP SECRET

(Brief: Raoul Wallenberg, handschriftl. Protokoll, 2.7.1964)

Zu Händen seiner Exzellenz, des Königlich - Schwedischen
Botschafters in Wien, Baron Lagerfeld.

Exzellenz!

Am Eidensstatt habe ich Ihnen folgende Erklärung
in Angelegenheit des schwedischen Staatsbürgers Raoul
Wallenberg abzugeben:

Am 5.12.1952 sah und sprach ich diesen Mann in
einer Einzelzelle des Polit.-spez.-Gefängnisses in Werchne-Ural
im Süd-Ural.

Dieses Gefängnis wurde im Ziegelbau anfangs dieses
Jahrhunderts erbaut und diente bis zum Ende des Weltkrieges I
in Kaiserlich - Russischen Armeebehörden als Sondergefängnis
für russische Offiziere. (Angeblich soll im Weltkrieg I aber auch
ein Trakt für österreichische und deutsche verurteilte Kriegs-
gefangene Offiziere absondert gewesen sein.

Fast alle Zellen dieses relativ "modernen" Einzelgefängnisses
(dreistöckig - mit Hauptbau, zwei Seitenflügeln, vier Höfen -
wovon zwei als "Spazierhöfe" in kleineren, voneinander getrennten
Holzgebäuden eingeteilt waren. Dieses Gefängnis - inmitten roter
Häuser u. hügeliger Steppenlandschaft nahe der Ortschaft
Werchne-Ural - einige - zig Kilometer von Magnitogorsk
im Süd-Ural gelegen - war unkräftig und umflogen von

(Luig Antine wurde mir 1964
im Rahmen WIKEN Denant
sinnvoll vorgelegt!)

unzähligen Sträßen. Dieses Gefängnis beherbergte ab Mai 1951 vorwiegend Ausländer. Vor allem hiesiger Konzentrierte österreicherische politisch verurteilte Strafgefangene, sowie Deutsche, einige Amerikaner, Engländer, Finnen, usw.

Unter dem Raoul Wallenberg gab sich noch ein angeblicher Arvid Anderson als Schwede aus. Mir schien er nicht gute schwedisch zu verstehen, soweit ich mir das als nicht Schwedisch Sprechender zu beurteilen erlaube. Kann. Aber es könnte sein, daß er mal in Schweden oder mit Schweden längere Zeit gelebt hat. "Anderson" hatte Deutsche, russische u. englische Sprachkenntnisse (unter reinem Schwedisch...) und da ich ^{als} durch Vermutungen halbseitig gelähmter Gefangener liegen durfte - beobachtete ich alle mir besonders interessant und verdächtig erscheinenden Mitgefangenen. Bzw. unser sonstiges "Pflegerpersonal".

Der angebliche Schwede Arvid Anderson war hundertprozentig ein "Klopper" (Zellenspitzel), der oft - so alle paar Monate - die Zellen wechselte, einzeln oder zu zweit.

Während wir anderen Gefangenen normalerweise alle 10 - 14 Monate "durcheinandergeschüttelt" und in andere Zellen kamen. Oft konnte ich Arvid Anderson bei Lügen ertappen. Er machte sich besonders an einen russ. alten nebligjähigen Elektro-Ingenieur heran - dessen 15-jährige Haftzeit bald herum war - und an mich.

(Meine Haftzeit war damals noch "nicht bald herum" - da ich von meinen 5 x 25 Jahren = 125 Jahren insgesamt, knapp 2 um diese Zeit abgedient hatte. Da sich war ich zweifach zum Tode, und dreifach zu je 25 Jahren Haft verurteilt. Aber die doppelte Todesstrafe

würde nach 58 Tagen Todeszelle in zusätzliche 2 x 25 Jahre
Haft umgewandelt. So daß ich dadurch die recht zwei-
felhafte Ehre habe (unter den Hingerichteten) der
"Höchstverurteilte" der sowjetischen MGB/MWD seit Be-
stehen zu sein. (125 Jahre Gefängnis minus nimmern)

Dies nebenbei, zur Charakterisierung der damaligen
Lage, als Stalin noch lebte und "wirkte".

Dieser Arvid Andersson hatte ab und an abends auch
"unwache, sentimentale" Stunden. Dann plauderte er mit mir
(Herbst 1951) auf meinem Bett sitzend, und wurde "weich".

Er fing dann an von seiner "Schwedischen Heimat" (?) zu
phantasieren, seiner in Stockholm lebenden Frau "Christina"
nebst Sohn "Arvid". Erzählte, daß er im diplomatischen
Dienst während z. zum Ende des Krieges in Berlin und
Budapest gewesen wäre - z. viele Juden (! sic!) gerettet hätte
durch "Schwedische Pässe". - -

Dz hätte gleichmütig zu - denn ich würde ja damals
nichts vom Fall Wallenberg... Dieser "Arvid Andersson" hat
so sich mit den Federn des Wallenberg geschminkt, er
war also garantiert mit Wallenberg in einer Zelle zusammen.
Wahrscheinlich als Spitzel. - (Ca. Jahrgang 1920!)

Arvid Andersson war ca 180 cm, blond, blauäugig.
Dz habe das Gefühl, daß er 44-Mann bei einer Division
der Waffen-44 war. Glaube mich nicht zu irren.

1952 - ca im Sommer, Man (nach unserer Verlegung
in eine andere Zelle), ein angeblicher finnischer Artillerie-
Offizier (Hauptmann..) namens HAROLD HJELD in meine
Zelle. Dz war viele Monate mit ihm zusammen.

HAROLD HJELD war angeblich mit einer Schwedin ver-

heiratet, und oft in Schweden - als Armeefußballer und
privat. HJELD sprach Deutsch, russ., engl., finnisch und
schwedisch fließend, war intelligenter und gebildeter
als Arvid Andersson.

Von HAROLD HJELD munkelte man, daß er
ebenfalls Zellenpizze sei. Gefühlsmäßig bestätige
ich dies. HJELD war klug wie eine Schlange, und ich
zweifelte nicht daran, daß er wohl als Zellenpizze
gegen seine Mitgefangenen tätig war - aber wachte
auch die sowjetischen Aufhänger vorsichtig an der
Nase herumführte.

Auch dieser HAROLD HJELD "schloss sich mir an" -
fügte mich im Laufe der Monate vorsichtig an, spielte
mit mir täglich Schach - und wurde ab und an
(abends, vor dem Schlafengehen!) sentimental,
gesprächig und "weich". Er erzählte von seiner Dienst-
zeit bei der Artillerie, seinen Reisen in Schweden, seiner
schwedischen Gattin. Und einmal erwähnte er
mir auch in "mitteilungsbedürftigen" Momenten, an
meinem Bett sitzend, daß hier "noch ein Schwede sei -
mit dem er zusammen in einer Zelle gewesen sei, ein
schwedischer Beamter der "RAOUL" heiße. Der sei schon
ca 3 Jahre hier im Gefängnis".

Genauer erzählte HJELD nicht über Wallenberg -
wir kamen mir darauf, weil ich ihm nebstbei vom
"Schwedischen Diplomaten Arvid Andersson" erzählte
mit dem ich hier 1951 in einer Zelle war.

HAROLD HJELD stützte, und er fügte wie "Andersson"
ausgesehen habe. Ich teilte es ihm mit, und HJELD

erwähnte nicht, daß "noch ein anderer Schneede mit dem gleichen Diplomat. Beruf" hier inhaftiert sei. Denn auch er kenne einen, namens RAOUL, der auch in Berlin und Budapest im Krieg gewesen sei. Der sei aber nicht hellblond - sondern mehr dunkler, Schlingelgasse, Klammer.

Der habe Ähnliches andeutend erzählt, sei aber sehr mysteriös und zurückhaltend, dieser Schneede...

So HAROLD HJELD, ein finnisches Offizier über Wallenberg. Der war, wie gesagt - diesem "Raoul" keinerlei Bedeutung bei, denn wir waren damals mit unseren eigenen Sorgen (HUNGER und seel. Depressionen) beschäftigt, u. alle unsere Schicksale waren irgendwie mysteriös und seltsam. HAROLD HJELD könnte Jahrgang 1916-1918 sein.

Dann, genau an meinem Geburtstag, den 5.12.1952 wurde ich mitten vom Tagl. (am Sonntag, oder schlechtem Wetter) 20 minütigen Spaziergang aus der hölzernen "Spazier-Brennswabe" herausgeholt, und schnell in eine Zelle im Floppenturm gesteckt, eine Einzelzelle.

Darin saß am Tisch ein mittelgroß wirkender, kräftiger Mann und spielte mit sich selbst Schach. Er erhob sich halb vom Tisch, frag mich auch russisch welchen Nationalität ich sei, ob ich Schach spiele - usw. Er frag mich aus. Sprach dann in sehr gutem Deutsch mit mir weiter. Stellte sich nur als RAOUL vor, sagte er sei Schneede - erzähle aber von sich nichts. Er mysteriös mir. Dann frag ich ihn - ob er seinen Landsmann Axel Andersson kenne, und den Finnen Harold Hjeld, was "Raoul" bestätigte. Es war mit jedem von ihnen einige Monate beisammen. Im Laufe des Schach-

spiels bestätigte er mir, daß Broid Anderson schlecht
Schneelich spreche - u. meinte, daß der Mann kein
"richtiger" Schneelich sei - höchstens mal in Schneelich
gelebt habe paar Jahre, aber eine schneeliche
Mutter habe - von der er es als Kind "mitgekriegt"
habe.

Auf meine Frage "Seit wann, wofür, weshalb?" meinte
PAUL Latonier '1945 (Kriegsende) politisch, 25 Jahre
"SAOTSCHNO". (Fernstudium aus Maran, ohne Verhandlung.)

Er sah einigermaßen gut genährt aus, (für damalige
Gefangenensverhältnisse) wenn auch blass, das Gesicht
sah auffällig kalzig-weiß aus, trotz des Kahlgeschos-
senen eierförmig wirkenden Kopfes. Man
sah eine Ohrlage erkennen. Er wirkte altarmäßig wie
um 50 herum, habe ihn als nicht groß, sondern nur
mittelgroß in Erinnerung. Er wirkte deprimiert und
apathisch. Und ängstlich - misstrauisch. Da ich selbst
innerlich unruhig war und in mir alles vibrierte (weil
ich nicht wußte: "Wieso vom Spaziergang in diese
fremde Einzelzelle gesteckt worden? Was ist los? Wer hat
kennt man nicht von den anderen Kameraden?" - -)
interessierte mich mein unerwarteter und wie ein Sonder-
ling wirkender Zellen- u. Schachgenosse Maran. Als ich
dann zwischen zwei Zigen die Bemerkung fallen
ließ - daß seit 1951 die Österreicher aus allen Lagern
hier in diesem Gefängnis konzentriert worden seien
da dies ein "Ausländergefängnis" sei - meinte "Paul"
kurz - "Ja ja, da sind die Österreicher wohl hier
so eine Art Faustpfand oder Tauschobjekt, vielleicht

Man im bald heim?! -

Dann spielten wir weiter - ich in meine aufregendsten Kombinationen wegen meiner Separierung verwickelt, W. Wallenberg ab u. zu Bemerkungen hinrennend, auf die ich wenig achtete. Dann meinte er: "Vielleicht können Sie von hier weg? Weil Sie schwer verwundet sind. Vielleicht in's europäische Pärland sogar? Dem nämlich ein Sonderbefehl vorliegt, daß Sie alleine wegkommen nach Europa (Wallenberg schien das Wort "Europa, europäisch" hier in Asien irgend- wie moralische Befriedigung zu bereiten...) so wird das "Bei denen" immer ganz plötzlich und unerwartet gemacht, Damit keine Verabredung erfolgt!...

Dann, nach einigen Stunden - hörten wir Lärm und Geschimpfe auf dem Flur, und Stiefelgehampel, Schlüsselgeklirr. "Sie kommen Sie holen" meinte "Paul".

Er gab mir die Hand und sagte kurz u. hartig: "Paul Wallenberg, schneide! Ich bin schneide, Rotes Kreuz.."

Das war alles. Solche Szenen waren unter Gefangenen gang und gäbe. Viele, ungeheuer viele stellten sich in Sammelkammern, Gefängnissen, auf Transporten vor - alle Nationen. Und man hört halb hin, ist selbst aufgeregt, nervös - wartet auf irgendetwas Schlechtes, oder Gutes (meist Schlechtes!), halb verhungert und mißtrauisch jedem gegenüber, den man nicht mindestens einige Wochen oder Monate kennt.

Dann wurde die stahlbeschlagene Tür aufgeschlossen, entriegelt (während vorher durch den Spion der Tür mehrere Sekunden eine starre Pupille auf uns blickte...) und brüllend vor Wut rief mich der hagere Natsschmitt Reshina

1 Kapitän Sokoloff herans. (Sokoloff war verantwortliches
Offizier "für das Regime" d.h. Ordnung - in diesem Gefäng-
nis. Er war groß, ca 1,80, lager, lagers Kosaken Gesicht,
u. hatte sich aus dem Sergeantenstand hochgedient
wäre mit über 40 ein Offizier, und war nun nur
50 herum Hauptmann. 1953 - nach dem Tode Stalins
wurde er Major, dies nebenbei...)

Mehrere Leutnants u. Sergeanten standen
ebenfalls mit puterroten Gesichtern um ihn herum,
und er beachtete alle, Trottel zu sein! Auscheinend
weil man mich hier irrtümlich in die falsche Zelle
gespart hatte. Dann stieß man mich vor sich her
durch die Gänge zum Hauptflur, wo ein Feldwebel
mit 4 Mann - u. manien in einen Sack gestopften
Zabreligkeiten auf mich wartete. Man sagte: Kein
Wort zu mir - weder was los ist, noch wohin es geht,
und stopfte mich mit dem Ganzen in einen ge-
schlossenen Zellaussagen. Separiert transportierte
man mich nach Morkan, wo ich neu verurteilt
werden sollte - Da man meinen Schafensmaß ^{für} zu
"milde" hielt.

Der Tod Stalins (Mai 1953) und die damit
verbundenen Prozesse u. Erschießungen der MWD/MSB
untereinander (einschließlich ihres Chefs Berija!)
retteten mich vor der neuerlichen Hinrichtung...

Der neue sowjetische polit. Kurs nach dem
Tode Stalins u. die damit verbundenen inneren
Wirbel - milderten das Los der polit. Gefangenen etwas,
vor allem der nicht-sowjetischen ausländischen Gefangenen.

Nach über 9 Monaten, meist Einzelhaft, (Lutjanka, dann Bützgeri-Gefängnis) in Morkan - brachte man mich mit einem anderen Sonderkonvoi wieder zum Süd-Ural zurück. Das Wunder war eingetreten, der Tod des Despoten (um den ich Gott seit Jahren als Gefangenen in meinen Gebeten morgens und abends heiß bat...) war Wirklichkeit, u. rettete mir wie schon ersahnt, das Leben.

In Magnitogorsk angelangt, wurde ich erstmalig in das dortige Gefängnis (eines ehemaligen Makaroni-Fabrik aus der Zarenzeit) eingesperrt. Mit einigen Ukrainern, und einem älteren jüdischen Arzt aus Estland namens Dr. Jakobson, sowie einem Letten.

Wir hatten in diesem Gefängnis auch das Gefangenentransportauto "nurus" Gefängnisses aus Uderum-Ural zu warten.

Dr. Jakobson erzählte mir, daß er hier in Magnitogorsk operiert worden sei in der Gefangenenabteilung eines größeren Spitals. Und dabei einen Schneider namens RAOUL WALLENBERG getroffen habe. (Jakobson sprach außer Deutsch, estnisch, Römisch- auch ganz gut Finnisch u. schwedisch!) Der Schneider sei im Sommer operiert worden - schwerer Leberkrank, und einige Monate nach der Operation (ca 2 Monate) im Spital gelegen, repariert. Durch Zufall hätten sie sich mehrmals beim Gehen u. im Ambulatorium getroffen u. gesprochen.

Wehr sagte Dr. Jakobson, jüdischer Arzt, Jahrgang ca 1895 herum, aus Estland/Tallin stammend nur nicht. Er kenne mich ja Mann, u. war vorsichtig.

(In Sanjithkate war es damals gut, seinen Mitgefangenen nicht zuviel zu vertrauen oder anzuvertrauen, in jeder Zelle war nimmer ein Zellenpizze, oft auch mehrere die voneinander nichts wußten...)

Dann holte man mich aus der Zelle ins Gefängnis von Magnitogorsk heraus - u. brachte mich mit mehreren anderen Gefangenen ins Gefängnis nach WERCHNE URALSK zurück. Hier reparierte man mich vorübergehend auf 1 kurze Zeitpausen (ca. 18h) in eine Krankenzelle, um vom Gefängnisarzt (wegen meiner Ohnmachtsanfälle während dem Transport) untersucht zu werden. Und hier wollte es das Schicksal, daß ich in dieser Zelle halb liegend halb stehend auf der Eisenpistole "meinen Schweden" wiedertraf. Er sah gelb und rümpelig an Händen, Hals u. Gesicht aus, die Äpfel waren ebenfalls gelblich. Was mir besonders auffiel, war, daß die Haut an Gesicht u. Händen mit beulenförmigen Gebilden bedeckt^{war}, u. an manchen Stellen schuppig aussah... (Mitte September 1953!)

Raoul Wallenberg, (er war es - zumindest hatte er mir diesen Namen am 5.12.1952 mitgeteilt, u. auch HJELD, JAKOBSON - u. später ein anderer Finne, hatten von ihm diesen Namen gehört...) begrüßte mich halb im Liegen, und sagte, daß er im Sommer operiert worden sei in "Magnitka" (Magnitogorsk) u. daß ca 8 Wochen als Rehabilitant im Spital gelegen wäre, einzeln. Er bestätigte Jakobson getroffen zu haben, und wollte von mir alles hören, was ich in

Morkant erlebt, u. bei Stalins Tod gehirt habe. "Raoul" (unter diesem Namen wurde er im Gefängnis von Mladin u. Uralst geführt) erzählte nichts von früher und über sich. Als ich ihn frug, warum u. weshalb er aus hier so eine mysteriöse Figur mache, u. mir nicht sage - weil er als Schwede gefangenengenommen sei - sagte er mir "Reden wir nicht davon, es könnte mein Tod sein - aber wie gesagt, meinen Namen vergessen Sie nicht?" Und (Lodes Kreuz - Das genügt. Ihr Österreicher kommt bald heim - ich merke es daran, daß ich seit einem guten Jahr keinen mehr sah..."

Wallenberg hatte das Talent, beim Gespräch von anderen "alles" zu erfahren - ohne selbst viel "auszusprechen". Ich merkte es - u. hat ihm das gefallen.

Obwohl Raoul Wallenberg für mich als Laie - ein hochgezeichneter Mann war (Mitte Sept. 1953, 6 Monate nach Stalins Tod ca) schien mir dieser durch Einzelhaft u. seelische Ordnung zum offenkundigen (wunderling gewordene Mann fröhlicher und hoffnungsfreier geworden zu sein. Ja, fast allzuoptimistisch. Eine Bemerkung habe ich in Erinnerung: "Nie haben sie mich operiert, jetzt, nach Stalins Tod hat man mich operiert u. gepflegt. Da man mich nicht sterben ließ während oder nach der Operation - ist das für mich ein gutes Zeichen!" - .

Dann wurde ich als Erster zum Arzt gerufen, ca nach einer Stunde. Und sah den Mann, der sich Raoul Wallenberg nannte u. Schwede war - nie mehr wieder.

Ich will keine pessimistischen Märchen verbreiten, aber meinem Gefühl nach waren die Tage des Mannes gezählt - er sah wie ein kranker Vogel aus - u. hat, sollte er Ende 1953 doch

noch überlebt haben, wahrscheinlich anfangs 1954 seinen
Tod im Wachstisch Uralster Gefängnis gefunden. Oder im Gefen-
genhospital in Magnitogorsk - falls man ihn mit dem
Wagen nochmals hingefahren hatte. (Was ich ja auch glaube)

Dem wenn man viele Kameraden hat sterben sehen,
hat man dafür ein gewisses Gefühl. Möchte noch sagen,
dass "Paul" mir erzählte, er wäre fast zwei Jahre in
derselben Zelle gewesen, in der Radek (Wichinski-Prozess
1928) gefangengehalten u. an TBC gestorben sei. Dies hat
ihm einige alte Besatzungsfeldwebel erzählt.

15. Nov. 1953 war ich mit dem Finnen N.S. zusammen
einen Mann, ca. Jahrgang 1908 herum, aus Fleminski
der versprach ihm, seinen Namen nie zu nennen.

Offiziell war er Kaufmann u. Filmverleiher, hatte in
Fleminski Frau und Söhne. Er wurde ca. 1950 herum
in Leningrad (1 Punkt oder 1948/49 sein, weiß nicht
mehr genau) als Agent eines westl. Macht von den
Sowjets gefangengenommen u. zu 15 Jahren verurteilt.

Dieser N.S. war mit Paul Wallenberg zusammen
in einer Krankenzelle bis zu dessen Abtransport im
Sommer 1953 nach Magnitogorsk zur Operation. Der
Finne N.S. sprach auch fließend Russisch, Deutsch,
Schwedisch und Englisch.

Seinen Namen Nenne ich (den richtigen) gab aber mir
nicht, ihn niemals zu nennen. Da N.S. aber ebenfalls
im 1955/56 herum entlassen worden sein soll - bin
ich jederzeit in der Lage, in Fleminski diesen Mann
als Instruktor zu zeigen im Fall Wallenberg aufzuheben.
Er war mit Paul Wallenberg bis Sommer 1953 einige
Wochen als dessen Pfleger in gemeinsamer Krankenzelle.
Alle meine Angaben sind wahr, so wahr mir Gott helfe!

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 14 juli		1964
N:o	26✓	BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	P	GR. 2 MAL <i>Eu I</i>

Ang.

G
W
Svensk
Helsingfors

Primo. Sök genom sedvanliga kanaler utröna finske medborgaren Harald Hjeldts allmänna tillförlitlighet.

Secundo. För information. Österrikare uppgivit ²⁹ ~~han~~ i Verchne~~r~~ Uralsk-fängelset sammanträffat med Wallenberg. Säger Hjeldt även haft kännedom härom. Hjeldt som frigavs sannolikt 1953 enligt uppgift tidigare kapten i finska kustartilleriet, född 1916, gift, 180 cm, vattenblå ögon, stort ärr i bakhuvudet. Troligen bosatt Helsingfors.

Tertio. Tela.

Exp. 15/7 1175 Rhu

Cabinet

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

Ang.

G W

Svensk

Wien

Har ni lyckats få reda på något von Schwabs tillförlitlighet?
Tela.

Cabinet

STOCKHOLM ¹⁵ 14 juli 1964		
N:o 27	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAR <i>Eu I</i>

91
Rep. d. 15.7.64. kl. 11.17 af.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex: 2 till

» 3 »

» 4 »

5

Wien

CHIFFERTELEGRAM

Från Wien

Avsänt den *telex* 19 kl.

Inkom den 15/7 19 64 kl. 17.35

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

Dnr		<i>Zo.B</i>	<i>Lo</i>
Avd.	Gr.	Mål.	
<i>P</i>	<i>2</i>	<i>Eu.I</i>	

20

15.7.

Wallenberg

Wien

Edert chiffer 27. Ifrågasätter om ej ändamålsenligt uppskjuta ny kontakt med von Schwab till dess utskrift av dennes redogörelse återsänts hit. Lagerfelt på semester till månadens slut.

Åkerren

Coll.: *Rhu*

Dep U 326 A

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Torebjörn*
» 3 »
» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Helsingfors

Avsänt den 16 / 7 19 64 kl. telex

Inkom den 16 / 7 19 64 kl. 10.35

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>29: B</i>		<i>20</i>
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>2</i>	Mål. <i>Eu?</i>

30

15.7.

Wallerberg

LW

Edert chiffer 26. Angiv såvitt möjligt tydligare
Hjeldts bostadsort.

Hägglöf

Coll.: *Rhun*
Dep U 326 A

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Wallenbergsvittnet
Franz Laufer

Pol.

Bonn den 9 juli 1964
HP 39 1 ~~1~~.

24

Ink.	16.7	64
Avd.	On	Ed
P	2	Eu I

Broder,

Med återopande av Gerrings handbrev av den 27 juni angående en österrikare vid namn Franz Laufer, som skulle ha träffat Wallenberg 1953 i Vierchni Uralsk, sänder jag härmed ett nytt klipp av den artikel Gerring insände. Artikeln har som synes publicerats även i "echo der zeit" den 5 juli.

Då jag inte har den tidigare artikeln till hands kan jag inte avgöra om de båda är helt identiska. Jag har en obeständ känsla av att den tidigare insända på någon punkt var oklar, vilket eventuellt kunde vara ett resultat av en strykning, som inte företagits i den här bifogade.

Hjärtliga hälsningar!

Din pilgrims

Gustaf Lidén

(Gustaf Lidén).

Byråchefen Engfeldt,
S t o c k h o l m .

„Wallenberg hat tot zu sein!“

Schwedenbesuch und sowjetische Winkelzüge in Wien

Während in der schwedischen Hauptstadt noch die Vorbereitungen für den Chruschtschowbesuch liefen, ereignete sich in Wien etwas Merkwürdiges. Der Vorfall, wie es schien — er erinnerte an die dunkelsten Tage des „Dritten Mannes“ —, stand in keinerlei Zusammenhang mit dem inzwischen über die Bühne gehenden Staatsbesuch des sowjetischen Ministerpräsidenten in Schweden. Trotzdem: Er war ein Teil jener Vorbereitungen von sowjetischer Seite. Und wie selten etwas in den letzten Jahren trägt er die Merkmale geradezu obskurer Dschungelpolitik, wie sie dem Kreml offenbar heute noch eignet.

Am Morgen des 3. Juni — es war eben Uhr früh — läutete es an einer Wiener Wohnungstür Sturm. Franz Laufer, der Wohnungsinhaber, ging öffnen. Zwei Russen standen vor ihm. Er möge sie begleiten, forderten sie, zur Sowjetischen Botschaft. Laufer, nur mühsam beherrscht, lehnte ab. Er wollte sich nicht etwa auf extraterritoriales Gebiet begeben. Die Sowjets jedoch ließen nicht von ihm ab. Sie würden im Café „Pöschlaker“ auf ihn warten, erklärten sie. Er möge um spätestens acht Uhr dort sein.

Er war um acht Uhr dort. Die Unterhaltung plätscherte in Belanglosigkeiten dahin. Man kannte sich schließlich. Man gab sich gewissermaßen auch „freundschaftlich“. Bis plötzlich Oberst B. fast unvermittelt die Bemerkung machte: „Raoul Wallenberg hat tot zu sein!“ Die Unterschrift!, erinnerte er Laufer. Er hatte sie 1955 noch, kurz vor der Entlassung aus den sowjetischen Gefängnissen, gegeben.

Was war geschehen? Franz Laufer, bis Kriegsende Mitglied der deutschen Abwehr, war plötzlich, 1945, festgenommen worden. Von den Sowjets. Bald hatten sie ihn wieder freigelassen. Er war der österreichischen Staatspolizei zugeteilt worden, die damals noch unter kommunistischer Leitung stand. Laufer bewährte sich. Er hatte den Auftrag erhalten, Kriegsverbrecher zu jagen. Tatsächlich auch stellte er gleich einen Eichmann-Komplicen, der immerhin 50 000 Vergasungen auf dem Gewissen hatte. Dann aber kam man ihm dahinter, daß er auch gegen die Sowjets recherchierte. Er deckte Kontakte auf, die zwischen der Staatspolizei und den roten Besatzungsbehörden existierten. Er kam auch den Österreichern auf die Spur, die die Sowjets in Wiener Gebäuden versteckt und gefangen hielten. Was kommen mußte, also kam: Es war am 29. August 1947, als er in Stadlau niedergeschlagen wurde. Als er erwachte, war er in einem Gefangenenhaus in der Schiffamtsgasse zu Wien. Dann ging es schnell. Die nächste Station war schon Baden bei Wien, das sowjetische Hauptquartier, die übernächste Sibirien. Dort saß er acht Jahre ab. Der Staatsvertrag schließlich befreite ihn. Er wurde amnestiert und kam nach Österreich zurück.

Doch 1953 im November war er plötzlich auf Raoul Wallenberg gestoßen. Es war im Spezial-Gefängnis von Werchni Uralsk gewesen. Er hatte von Wallenberg schon gehört gehabt. Damals bereits, als er bei der deutschen Abwehr tätig gewesen war. Jetzt hatte er ihm gegenübergestanden, zu einem Zeitpunkt immerhin, da Wallenberg

von den Sowjets schon totgemeldet war. Dieselben Sowjets hatten Laufer in die Zelle Wallenbergs gesetzt und ihn beauftragt, sich des Schweden gründlich anzunehmen und ihn auszufragen. Er würde, wenn es ihm gelänge, vor der Zeit entlassen werden. Doch Laufer hatte sich Wallenberg nach 24 Stunden schon anvertraut. Er hatte dann von Wallenberg als erster auch erfahren, was sich zugetragen hatte.

Das war im Januar 1945 gewesen. Wallenberg, Botschaftsrat an der Schwedischen Botschaft in Budapest, hatte 5000 Juden Schutzpässe ausgestellt, wodurch sie zu schwedischen Staatsbürgern deklariert und vor der Vergasung errettet wurden. Verhandlungen mit der Gestapo und mit dem „Reichssicherheitshauptamt“ Berlin waren lästige, schwierige, wenn auch notwendige Obliegenheiten gewesen. Im Januar 1945 aber — inzwischen war die Rote Armee auch in Ungarn einmarschiert — hatten Wallenbergs Spuren sich plötzlich verloren. Ein schwedischer Botschaftsrat, Diplomat also eines neutralen Landes, der nur auf Verdienste — auch gegen die Nazis — verweisen konnte, war plötzlich verschwunden gewesen. Die schwedische Regierung hatte bei den Sowjets zwar energisch protestiert, doch war ihr nur mitgeteilt worden, daß Wallenberg in „Schutzhaft“ hätte genommen werden müssen. Unablässige Interventionen erst hatten der Sowjetregierung rund zehn Jahre später ein Memorandum entlockt. Wallenberg, hatte es darin geheißt, sei am 17. Juni 1957 im Ljubljanka-Gefängnis in Moskau gestorben.

Was wirklich geschehen war — und daher auch die sowjetische Vorsicht in Wien — hatte nur Laufer erfahren: Wallenberg, nachdem er in Budapest verhaftet worden war, hatte ebenfalls den Weg nach Baden bei Wien antreten müssen. Anschließend dann war er nach Ödenburg gebracht worden, nach Lemberg noch und schließlich ins Ljubljanka-Gefängnis. Im Juli 1947 erst hatte man ihn abgeurteilt: 25 Jahre Zuchthaus hatte er erhalten, „wegen Spionage für die Deutsche Wehrmacht und für Schweden“. Warum man ihn allerdings wirklich gekidnappt und toterklärt hatte, hatte er ebenfalls Laufer erzählt: Die Sowjets, als sie in Ungarn einbrachen, hatten auch ihrerseits Exekutionen an Juden vorgenommen. Tausende. Sie hatten die Deutschen damit belasten wollen, noch mehr. Und Zeuge war Wallenberg gewesen. Doch Zeugen hatten sie justament nicht brauchen können. Das war's.

HERBERT LUCHT

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

kostnader i samband
med nytt Wallenberg-
vittne

Wien den 10 juli 1964.

R 18

2 bil.

12

Inh.	16.7	64
Avg.	2	Eu4

Broder,

I anslutning till handbrev till Hichens Bergström den 6 innevarande månad och under återopande av vårt telefonsamtal ber jag härmed få översända debetbesked BK nr. 1 å Schilling 200:--, avseende den av mig till vederbörande lämnade ersättningen. Jag vore tacksam, om Du ville vidarebefordra debetbeskedet till vederbörande i departementet.

K. G. Lagerfelt
(K.-G. Lagerfelt)

Debet: Fsk Ö Extra Utg.
(A 11)

4204
64.5

Ek. byrån.

Byrådirektören Lorentzon,
Stockholm.

L

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till
» 3 »
» 4 »

här

*Dr. G. G. G.
inf. 17/7 Rkm*

CHIFFERTELEGRAM

Från Helsingfors

Avsant den *telex* 19 kl.

Inkom den 17/7 1964 kl. 1145

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr	<i>29:B</i>	<i>P2</i>
Avd.	<i>P</i>	<i>2</i>
Gr.		
Mål.	<i>E</i>	<i>5</i>

32.

15.7.

Wallenberg

Edert chiffer 26.

Hjeldt icke tillförlitlig. Skrivelse följer.

Hägglöf

Coll.:

Dep U 326 A

Rkm

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Donenberg*
» 3 »
» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Tel Aviv

Avsant den 17 / 7 19 64 kl. 16.45

Inkom den 17 / 7 19 64 kl. 20.25

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 64: B		C
Avd. P	Gr. 2	Mål. Ex I

6

André Cs Vznik (?), född i Budapest 1912, anmält
- då rysk fångenskap - sett Raoul Wallenberg i fängelse i
Kamensburg april 1961 samt talat med Wallenberg i mars
1962 läkarmottagning fängelset Jekaterinenburg. Skrivelse
följer nästa kurir.

Thorsson

Coll.: *Rhu*
Dep U 326 A

Ink. 20/7-64 *EG*

POSSEV-VERLAG V. GORACHEK KG.

Herrn

Utrikesminister Torsten Nilsson

S t o c k h o l m

Schweden

623 FRANKFURT/M. - Sossenheim, den 7. Juli 1964

Flurscheideweg 5

Postanschrift: 6 Frankfurt/M., Postamt 1, Postfach Nr. 2786

Ihr Zeichen

Ihre Nachricht vom

Unser Zeichen

Unsere Nachricht vom

iW

Herr Minister,

Sie werden sicher interessiert sein zu hören, dass die russische antikommunistische Organisation N.T.S. sich mit Hilfe ihres Radiosenders "Freies Russland" in die Suchaktion nach dem vermissten schwedischen Diplomaten Wallenberg eingeschaltet hat.

In der Anlage überreichen wir Ihnen eine Ausgabe unserer Wochenzeitung "Possev", in der der Text der diesbezüglichen Radiosendung wiedergegeben ist.

Hochachtungsvoll

POSSEV-VERLAG
V. Gorachek KG

Wernhoff
(Wernhoff)

Telegrammanschrift:
Posseverlag Frankfurtmain

Fernruf:
319265

Geschäftszeit:
9-13 und 14-17 Uhr, a. Samstags

Bankkonto:
Nassauische Sparkasse 11504

Postcheckkonto:
Frankfurt a. M. 33461

Снова Куйбышев...

Снова Куйбышев... Корреспонденция из этого города, начатая в «Комсомольской правде» от 21 июня, рассказывает об истории о «подпольном обществе» в куйбышевском электротехническом институте.

Это уже не только симптом. Это цепочка фактов, позволяющих сделать безошибочные и далеко идущие выводы.

Ведь именно в Куйбышеве действовал революционер Алексей Голик, о котором писала «Правда» от 14 октября прошлого года. Молодой слесарь куйбышевского металлургического завода им. Ленина изготовлял и распространял в городе антикоммунистические и антиправительственные листовки, ездил в другие города, пока не был захвачен КГБ, ставившим его перед «судом народа». По ряду признаков удалось установить (о чем говорилось в одной из передач радиостанции «Свободная Россия») совпадение текста листовки «К гражданам России», распространявшейся в Куйбышеве, с текстом листовки под тем же названием, выпущенной за некоторое время до этого НТС и переправленной по соответствующим каналам в страну для распространения.

Ведь именно Куйбышев был назван первым секретарем ЦК ВЛКСМ С. Павловым в его выступлении на закрытом заседании последнего пленума ЦК ВЛКСМ (в марте с. г.) среди городов, в которых «недовольство приняло организованные формы», и как город, в котором в подполье действует «народно-социалистическая партия» (см. «Посев» от 5 июня с. г.).

И вот — опять Куйбышев. «Подпольное общество» в институте.

«Комсомольская правда», следуя обычным приемам катехизической журналистики, свою корреспонденцию, озаглавленную «Операция «ТОР», строит в форме дешевого и грубого балагана. Но среди строк читается в ней многое. Приведем ее с небольшими сокращениями.

*

«Апреля девятого дня — начинается корреспонденция — года одна тысяча девятьсот шестидесят четвертого в 18 часов 45 минут по местному времени ничего до этого не подозревавшим куйбышевцам стало известно, что цивилизация грозит гибелью.

...Тому, что крушение мира все-таки не произошло и то сей день, мы должны быть в первую голову благодарны заведующему кафедрой философии Куйбышевского электротехнического института Ивану Ивановичу Еркинову, преподавателем Алексеем Степановичу Кошляеву, Леониду Макаровичу Андрееву. Ну и еще, конечно, заведующему кафедрой политэкономии Ивану Михайловичу Долганову...

...ТОР — сокращенное название кафедры теоретических основ радиотехники, на которой группа студентов и молодых преподавателей дружно занималась интересующей ее научной темой.

...Это был аполитичнейший коллектив, связанный не только деловыми, но и теплыми человеческими отношениями. Никто и не подозревал, что эта группа юношей и девушек, среди которых большинство комсомольцев, в том числе и бывший секретарь институтского комитета ВЛКСМ, илен Самарского райкома комсомола Владимир, что эта группа некое «общество», ставящее перед собой самые неблаговидные цели (выделено здесь и ниже нами. — Ред.).

На апреля девятого дня на сей счет появилась междудисциплинарная «справка», подготовленная специальной секретарской комиссией, расследовавшей «состояние воспитательной работы на кафедре ТОР». С тех пор борьба за спасение цивилизации ведется неустанно.

— Я ожидала, что наш коллектив проявит зрелость, дав некоторым явлениям адекватную оценку, — говорит И. М. Долганов, в котором я беру первое интервью в связи с победоносной завершением операций.

— А в чем же все-таки состояла реальная угроза?

— Вот послушайте сами, — он листает потрепанный блокнотик-досье, зачитывает строки, принадлежащие перу ассистента Николаева: «Наконец-то мы получили возможность избавиться от цивилизации и ее гнета... Какое?»

— Вздор какой-то, — говорит Я.

— Вот как! — восклицает Долганов, разгневанный моей бесцерковностью. Вскрытая нами организация, возглавляемая ассистентами Николаевым и Шибановым, опровергает цивилизацию, мол, она не признает, что сознание является продуктом высокоорганизованной материи...

...Читаю знаменитую еркиновскую «справку», читаю выводы, сделанные то ней в институте... Оказывается, Николаев, Шибанов и их друзья используют человеконенавистничество, «превратились в распространителей чудовищных правд и вззвдов, широко экспортируемых пропагандистской машиной капиталистического мира». Как видите, тут все сказано ясно и понятно, никаких кривоколыхлов нечеткого, о чем мы в лице Николаева и Шибанова знаем дело, быть не может.

Что же, однако, стоит за этими указаниями выводами?

...Начался с разоблачения организационных форм. Как уже говорилось, есть некая группа и коллектив, его занимающий. Молодой. Ну, и как это водится среди молодых, друзья решили несколько оживить свои умственные блевания в лаборатории, которые длились порой до глубокой ночи. Углубили смелые знания, которые присваивали участникам работы в зависимости от успехов по теме и в учебе. Сдел, какжем, хорошо экзамен или курсовой проект, и вот ты уже не «вантель», а «вантелина», а «туфель» или «туфельна». Звания эти образованы от английских слов. Правда, в отличие от членов комиссии, мне это еще не кажется страшным уткой.

— Но они ведь носили особые значки, и не какие-нибудь, а в виде радиодетали-сопротивления! Кому, чему сопротив-

ление, а? — злобеще восклицают в институте.

...Значит-сопротивления полагаются только «нужным членам», а высшим, в том числе и заведующему кафедрой Кошляеву, были вручены красивые звездочки.

Еще ребята вывешивали на доску всякие юмористические приказы, которые при куртизанском подходе можно назвать развлекательными. Но не больше. Выпускали на кафедре юмористический листок... та самая устрашающая фраза, помните: «Наконец-то мы получили возможность избавиться от цивилизации и ее гнета», выхвачена из отрывочной заметки, в которой рассказывалось, что получили электроны через автотурбощеферские права, договорились взять машину напрокат и провести летний отпуск на лоне природы, порыбачить. Заслуга комиссии в том и состоит, что она, сбросив маскировочные рассуждения об опыдах на лоне природы, обнаруживает подлинный смысл этого прогностического документа, присвоившегося к «справке» в качестве вещественного доказательства!

Перед бдительной комиссией один из «членов общества» студент Мозман давал объяснения:

— Это шутка, понимаете, шутка. Имеется в виду избавиться от городского шума, дыма, пыли...

— Значит, вы в нашем городе видите только дым и пыль? А то, что город расстел, оплотнел новые заводы, дома и клубы — на это вам наплевать? — парировал Леонид Макарович Андреев.

Каждое слово ставилось в справку, а когда в словах ничего крахотного не находили, И. И. Еркинов вызывал на доверительный разговор «только между нами» Николаев сказал: «Общественное мировоззрение проявляется в каждом индивидууме по-разному, и это определяет его поступки. Мировоззрение у нас у всех общее, марксистско-ленинское, а ведь речь все-таки идет по-разному. Ничего этого эта мысль в общем-то не содержит, но из нее делается вдруг вывод, что Николаев полагает, будто у каждого свое мировоззрение, у каждого своя мораль, и никто ни перед кем ни за что не в ответе. Так из Николаева делают анархиста, Илл, как запихать в выходы комиссии, волюнтариста.

Эти персональные допросы, длившиеся целую неделю, в конце концов, выдали, просто обобщили работ. «Члена общества» Комиссия отпросила:

— Вам тоже не нравятся цивилизация?

— Да.

— Чем же?

— Когда я был в ашхензском поезде на Кавказе, я изобрел о кашки и колечки рогом шибаньи. Пудрилась их определять до колен, подшивать и в таком виде

спуститься с гор. Тут же мне подошел симпатичный и сказал, что так ходить не гигиенично. Разве это не признак цивилизации?

Насмешки не пугают. Этот анекдот стоит в ряду самых курьезных обвинений против Николаева и его друзей. Да и где было понять? Вспомнил с И. И. Еркиновым, выслушавшая все новые противоречия обвинения, «факты», я то и дело вынужден был восклицать:

— Но ведь это же юмор!

— Какой юмор?

— Ну, просто юмор.

Иван Иванович, крутя голову набок, строго и подозрительно глядя мне в глаза, вещал:

— Просто юмор не бывает. Юмор бывает наш и не наш. Вы должны знать, молодой человек, что юмор относится к области идеологии.

Это я должен знать. То есть то, что и юмор может быть идейным оружием. Но может, однако, и не быть. Этого Еркинову уже не втолковать...

*

Что произошло в институте — знать, конечно, трудно. Но, хорошо зная по многим предыдущим случаям приемы дезинформации чекистской «литературы», верить бодреческому, «шотерическому» тону корреспонденции из Куйбышева никак не приходится.

Прежде всего при чтении всех этих явно притворных восклицаний корреспондента: «Вздор какой-то», «Но это же юмор!» сразу же приходит в голову та мысль, что институтские руководители, которым газета препращает в каких-то глупых щедрихских болванчиков, пожалуй, все же больше знают о своих делах, чем расторопный пришелец-корреспондент, сразу же в два счета определивший, что ляди-руководители института перепутались совершенно зря...

При всех условиях все атрибуты истории с «подпольным обществом» в куйбышевском электротехническом институте выразительно характеризуют время и настроения в стране. «Звания» у членов подпольного общества, иначе говоря — подпольные клички, «особые значки» с тайным значением, свои печатные издания, организация поездки на загородную «машку» — кого-то это, видя, очень увлекает, а кого-то очень тревожит...

Появление новой «куйбышевской истории» в центральной печати следует объяснять, по-видимому, или тем, что служ о «народно-социалистической партии» в Куйбышеве широко распространился по стране и понадобилось его опровергнуть и все дело свести к «юмору»; или тем, что после опубликования статьи «Правды» об Алексее Голике и после указания С. Павлова на пленуме ЦК ВЛКСМ на существование «народно-социалистической партии» в Куйбышеве руководящие инстанции этого города впали в такую истерику, что их приходится удерживать от перехода в опасную панику...

Но, может быть, и тем и другим вместе.

ОТ ИЗДАТЕЛЬСТВА И РЕДАКЦИИ

В связи с планом городского переустройства изменен номер дома издательства «Посев» и редакции еженедельника «Посев».

Всю корреспонденцию издательству и редакции следует направлять по адресу:

Possev-Verlag, 623 Frankfurt/M.-Sossenheim, Flurscheldeweg 15.

во время разговора даны другие ответы, чем тот короткий, что Валленберга нет в СССР?

Ответ: Я не думаю, что сейчас было бы в шведских интересах нажимать в этом вопросе.

Вопрос: Назвал ли Хрущев дату смерти Валленберга?

Ответ: Имеется дата, которая дана в 1957 году. Там сказано, что человек с таким именем умер в 1947 году.

Вопрос: Пыталось ли шведское правительство добиться полного объяснения советского правительства о том, что случилось с Валленбергом после того, как он исчез из Будапешта? У советских властей ведь хорошая система донесений и кроме того есть многие свидетели, встречавшие Валленберга в СССР.

Ответ: Сейчас нам невозможно продвигаться дальше в этом вопросе.

Вопрос: Согласна ли советская сторона с настоящим отдельным заявлением о Валленберге и знает ли она об этом мероприятии шведского правительства?

Ответ: Это мы увидим из ее реакции.

✱

Сказанное выше премьер-министром Швеции Таге Эрландером в переводе с языка дипломатии на чисто русский язык звучало бы: «Хрущев лжет о Валленберге».

Молодой шведский дипломат Раул Валленберг во время войны работал в

Будапеште. Там он спасал тысячи евреев, выдавая им шведские паспорта, при помощи которых евреи могли бежать в Швецию от гитлеровцев.

При захвате Будапешта советскими войсками Валленберг, по официальному советскому сообщению, был взят под защиту Советской армии. Но затем он исчез. На неоднократные обращения шведского правительства советское правительство отвечало, что человека с таким именем в СССР нет.

Через четыре года после смерти Сталина, в 1957 году, советское правительство вдруг, в ответ на настойчивые требования шведов, ответило, что на Лубянке найдена записка доктора (в то время уже мертвого), в которой сказано, что «человек под именем Валленберг умер на Лубянке в 1947 году».

Эта попытка советского правительства навсегда покончить с «делом Валленберга» не удалась, так как шведы имеют многочисленные показания людей, вернувшихся на Запад из советских концлагерей и тюрем, которые утверждают, что они встречали Валленберга живым еще в 1959 году в Лефортовской и Лубянской тюрьмах.

На этом фоне заявление Хрущева, что «Валленберга нет в СССР», нельзя расценивать иначе, как циничную ложь. Высказывание Эрландера на пресс-конференции подтверждает, что шведы знают цену словам Хрущева.

ШВЕДСКАЯ ПЕЧАТЬ ОБ ИТОГАХ ВИЗИТА

Хрущев, конечно, не переменялся, увидев шведскую демократию, как предполагали некоторые газеты. Да и что он, кстати сказать, видел в этой подлинно демократической стране? Полицейских на мотоциклах, полицейских пешком, полицейских в машинах, полицейских верхомах...

Да, удивительным образом такая Швеция, где не хватает полицейских для разоблачения советских шпионов, вдруг превратилась на неделю в «диктатуру полиции».

Главный итог визита, по нашему мнению, — это то, что шведам прибавилось понимания того, что из себя представляют Хрущев и вся советская система.

Именно об этом пишут редакторы все газеты (разумеется, за исключением коммунистической «Ню дага»), даже те, которые по визиту агитировали за Хрущева. От визита осталось лишь впечатление, что все было пустозвонством и фразерством, при том с сильным привкусом прогнившей лжи.

Самая распространенная в Швеции газета «Экспрессен», ежедневный тираж которой составляет более 500.000 экземпляров, в номере от 27 июля на первой странице под заголовком «Огромный удар» пишет, что «Совместное коммюнике... о результатах переговоров можно без преувеличения назвать совершенно бесцельным». Отмечая, что «в коммюнике ни слова не говорится о Рауле Валленберге и исчезнувших моряках с «Бент Стуре» и что советское правительство отрицает, что Валленберг находится в СССР, газета пишет: «В этом пункте Хрущев и советская сторона лгут. В этом шведское правительство уверено».

Вечерняя газета «Афтонбладет» (орган

правительственной партии), пропагандирующая в пользу Хрущева до его приезда, теперь на первой странице выражает свое опозорение по поводу «жизну» визита (что относится к вопросу о судьбе Раула Валленберга и экипажа «Бент Стуре») и констатирует, что «теплые отношения между членами правительств Швеции и СССР значительно остыли в последние драматические дни обсуждений».

«Свека Дабблдет» — орган консервативной партии — пишет: «Политика обличения вдохновлена после отъезда Хрущева».

Провинциальная газета «Вормландс Фолькблад» (соц-дем.) называет совместное коммюнике «Документом опозорения».

Либеральная газета «Гетеборгс Хандельс-ок Шефартс Тиднинг» под заголовком «Конечный спектакль» резко критикует хрущевские высказывания по вопросу о Валленберге, подчеркивая, что нечего говорить о моральном уровне того правительства, с которым шведское правительство так тесно общалось.

Другая либеральная газета — «Вестманландс Лякс Тиднинг» — требует от шведского правительства обвинения всех фактов по делу Валленберга, чтобы, таким образом, принудить советское правительство дать конкретный ответ.

Газеты со значительным воздействием, что, соматрирав в одном шведском издании советское правительство, Хрущев подал и хвалит во всем: «Вот и мораль!» А я вам скажу, покуда, что у нас в СССР есть свинья-полюшко ваших. С нашими социалистическими свиньями вам не соревноваться!

Стокгольм

А. МИЛОВАНОВ

Бродячий цирк

ИЗ ШВЕЦИИ — В НОРВЕГИЮ

Итоги посещения Хрущевым Швеции, как ни пыжились советская печать изобразить его «великим триумфом» советской внешней политики, равны нулю. Совместное коммюнике о пребывании Хрущева в Швеции еще короче, чем коммюнике. Согласно дат заката на шведские губы Хрущев мог бы выпустить и не выезжая из Москвы.

Корреспонденты «Правды» (в номере от 28 июля) приводят отрывки шведской прессы на поездку Хрущева и, в частности, официальной «Стокгольм-тиднинген», в которой говорится, что «советский государственный визит в Швецию в об-

щем и целом проходил и закончился весьма удачно». «В общем и целом» — это формула весьма резкая...

Те же корреспонденты в «Правде» от 27 июля возмущаются «смакованием» заграничной прессой «мер по обеспечению безопасности» Хрущева. Откуда можно заключить, какое впечатление эти меры произвели на рядовых шведов, которые могли воочию увидеть одну из этих мер безопасности?

«Меры по обеспечению безопасности были замечены даже... Никой Хрущевой. Она жеманно жаловалась жене Эрландера, что вместо шведских рабочих она

видела повсюду лишь каски и фуражки полицейских. На это жена Эрландера ответила, что в стране много эмигрантов — политических врагов советского режима. «Но, разве нельзя было сделать так, — невнимательным возразила гостья, — как поступают де Голль, который во время визита в Париж моего мужа выслал на остров всех опасных эмигрантов».

Шведы с насмешкой передавали друг другу, что за машиной Хрущева следовала по пятам машина с законсервированной кровью для Хрущева на случай покушения на него.

Большое напряжение царил среди фотокорреспондентов, готовившихся увековечить редкий кадар: объятия «высокого гостя» (180 см.) и Эрландера (195 см.). Но кадр не сошелся; Хрущев отразился одновременно появлением обеих рук Эрландера.

Пребывание Хрущева в Швеции закончилось 27 июля. В этот день «Башкирия» взяла курс на Осло.

В Осло Хрущев прибыл 29 июля. Интерес скандинавов к поездке Хрущева значительно приунылся. Это было видно из количества людей на улицах Осло, по которым проезжал Хрущев, и по количеству полицейских. И тех и других было много меньше, чем в Дании и Швеции. Спектакли Хрущева уже привлекались: слова те же самые, та же самая игра. Программа пребывания Хрущева в Норвегии та же самая, что и в предыдущих двух странах: сначала официальные визиты и приемы, затем «дружественные переговоры» и поездки по стране.

Переговоры с премьер-министром Герхардсеном закончили 30 июля и продолжались два дня.

Утомленным и безразличным ко всему выглядел Хрущев во время последних

официальных переговоров в Норвегии. Ожидались он только после обеда, когда уединился с норвежским премьер-министром Герхардсеном в небольшой освещенной свечами комнате, в старинной крепости Акершус. Здесь вновь пробуждался его врожденный талант к болтовне...

Как передают иностранные журналисты, во время одной такой беседы, когда его бокал пива в течение почти полутора часа не осушался, он, предавшись приятным воспоминаниям, рассказывал о своих предшественниках на посту председателя «Совмина» — о Булганине и Маленкове.

«Булганин начал свою работу бухгалтером. Бухгалтером он и остался. Он никогда не был политиком. Что касается Маленкова, то он был хорошим писателем и записывал все, что ему говорили. Но он не был никогда в состоянии принимать решения. Теперь он руководит одним предприятием. Дела на его предприятии идут хорошо. Видите ли, это предприятие полностью автоматизировано и оно не нуждается больше ни в каких решениях».

По окончании официальных переговоров с Герхардсеном Хрущев отправился в поездку по стране. Первым пунктом его остановки был второй по величине город Норвегии — Берген, куда он прибыл 1 июля. Здесь полицейских было мало. И при проезде Хрущевым рыбного базара его машина была заката несколько тысяч человек любопытных. Возле машины возникла давка, во время которой был опрокинут рыбный прилавок, а одно из местных репортеров втолкнули в чан с рыбой. Прибывшая немедленно к месту «несчастного случая» полиция «освободила» репортера и продолжила путь машины с Хрущевым...

Л. ВОИНОВ

ГОВОРIT РАДИОСТАНЦИЯ „СВОБОДНАЯ РОССИЯ“

Помогите выяснить судьбу Валленберга

Из последних передач

Во время пребывания Хрущева в Швеции там всплыло известное дело об исчезновении шведского дипломата Валленберга.

В конце войны Валленберг находился в Венгрии. Страна была оккупирована немецкими войсками. Валленберг, как представитель нейтральной Швеции, в сотрудничестве с организацией Красного Креста, вел там борьбу за спасение людей, попавших в лапы Гестапо.

В 1944 году Венгрия заняли советские войска. С тех пор Валленберг исчез. Все попытки шведских властей, общественности и родных выяснить, что же случилось с Валленбергом после прихода советских войск в Венгрию, ни к чему не привели.

Позднее, после войны, на неоднократные запросы шведов из Москвы, наконец, сообщили, что Валленберг умер в 1947 году. А спустя некоторое время шведская общественность была взволнована сообщением, что Валленберга видели в Советском Союзе уже после 1947 года. Следовательно, сообщение советских властей о смерти Валленберга было ложным.

Во время пребывания Хрущева в Швеции премьер-министр господин Таге Эрландер обратился к Хрущеву с запросом о судьбе Валленберга. Как стало потом известно шведской общественности, премьер-министр ничего от Хрущева не добился. Судьба Валленберга по-прежнему остается тайной.

Возникает вопрос: почему Хрущев покрывал это преступление банды Берия? Не потому ли, что в деле Валленберга были замешаны не только сотрудники Берия? Или быть может Валленберг для чего-то нужен советскому правительству и он поныне все еще пленник советских органов террора?

Как бы там ни было, но шведская общественность крайне взволнована судьбой своего дипломата. Она хочет и имеет право знать правду.

Мы — русские люди. Перед другими странами мы несем моральную ответственность за действия советского правительства. Потому, что это правительство мы все еще терпим. В данном случае на нас лежит доля моральной ответственности за дипломата Валленберга. Мы должны помочь шведам хотя бы выяснить его судьбу.

В связи с этим радиостанция НТС «Свободная Россия» обращается ко всем своим слушателям с просьбой: если кому-нибудь что-либо известно о шведском дипломате Валленберге, то сообщить об этом. Сообщения просьба пересылать по адресу нашей радиостанции или непосредственно в адрес шведского посольства в Москве.

Человеческий долг и чувство международной солидарности повелевают нам сделать все возможное, чтобы выяснить судьбу иностранного дипломата, исчезнувшего в застенках советских органов террора.

Помогите выяснить судьбу Валленберга!

Lorentzon/IH

ang.

Bitr.

STOCKHOLM den 20 juli 1964.		
N: <u>Strängt förtroligt.</u>		1 bil. BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Broder,

./.

Åberopande handbrev den 6 innevarande månad från Lagerfelt till Bergström, vilken är på semester, angående von Schwab ber jag härmed få översända avskrift av dennes uppteckning den 2.7.64 angående Wallenberg.

✓ Den i uppteckningen omnämnde finske medborgaren Harald Hjeld har efter kontroll i Helsingfors visat sig otillförlitlig. Det är därför tveksamt om denne bör approachas. Då vi som bekant icke lämnar något oförsökt i detta ärende, är det därför angeläget att erfara vad österrikiska vederbörande anser om von Schwabs tillförlitlighet. Innan vi vet något om denna, vill vi icke att beskickningen gör något för att via von Schwab få signaturen N.S. identifierad.

Jag vore tacksam för ett telegrafiskt meddelande när Du erfarit något om von Schwab.

A. Lewenhaupt

T.f. Chargé d'Affaires Åkerrén,
W i e n.

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	/ 19.....
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

22/7 69

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
ang. finske medborgaren
Harald Hjelt

Helsingfors den 21 juli 1964.

Nr 591

1 bil.

P 2

Förtroligt.

L

Till Utrikesdepartementet.

h

Härmed får jag överlämna en från finska utrikesministeriet emottagen förtrolig uppteckning innefattande upplysningar angående finske medborgaren Harald Verner Hjelt, om vars allmänna tillförlitlighet beskickningen, i enlighet med emottagen instruktion, förfrågat sig.

Muntligen lämnades följande, kompletterande upplysningar: Hjelt, som är civilekonom med examen från Finska Handelshögskolan i Helsingfors, blev år 1937 svårt chockskadad vid en allvarlig olycka på Sveaborg, då ett ammunitionsupplag sprang i luften. Han deltog i 1939 års reservofficerskurs men avskedades och ströks ur rullorna, då han befanns ha gjort sig skyldig till underslev. Under kriget blev han trots detta officer men troligen endast löjtnant.

Omkring år 1949 överskred Hjelt illegalt och under outredda omständigheter gränsen till Sovjetunionen för att, som han uppgav, sälja isländska silltunnor till ryssarna.

Såsom av ovanstående framgår torde Hjelts allmänna tillförlitlighet icke vara den bästa, vilket även framhölls av uppgiftslämnaren.

Hjelt är bosatt i Helsingfors under adress Landbovägen 36 a, Britas.

Ingemar Hägglöf

804

AF

P.M.

Finske medborgaren Harald Verner Hjelt, f. 1.1.1918 i Helsingfors, ekonom, löjtnant i reserven, okänd arbetsplats, ingen fast adress, men sannolikt bosatt i Helsingfors.

Hjelt har blivit dömd till straff för fortsatt restriktionsbrott (1948), fortsatt missfirmelse av offentlig myndighet (1956), fortsatt försnillning (1960) samt fortsatt falskt förfärdigande av enskild urkund (1963).

Hjelt reste till Sovjetunionen via Norge 21.10.1948 på affärsresa, häktades 24.2.1949 i Moskva samt dömdes till 15 års fängelse för agitation och spionage. Han frigavs 4.2.1954 och repatrierades 9.2.1954.

Mellan 1.10.1949 - 18.6.1953 var Hjelt - enligt egen uppgift - fånge i Verzne-Uralsk. Då han dagen efter sin återkomst till Finland förhördes om bl.a. vilka medfångar han kommit i kontakt med i de olika ryska fängelserna, sade han (i översättning):

"Från de skandinaviska länderna torde åtminstone inga krigsfångar finnas i Sovjetunionen. De hade blivit repatrierade i oktober 1953 (2 norrmän och 4 danskar). Om andra /skandinaviska/ fångar hade den förhörde icke hört."

Helsingfors den 21 juli 1964.

22/7-64

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Raoul Wallenberg

Wien den 20 juli 1964.

R 18 1 bil.

Strängt förtroligt.

9

Broder,

./.. *lv*
I anslutning till tidigare korrespondens angående Fritz Laufer ber jag härjämte få insända urklipp ur tidningen "Kurier" för den 19 juni 1964.

Med anledning av denna artikel ha amerikanarna på eget initiativ kollat sina dossierer om Laufer och efter en försiktig förfrågan från mig lämnat följande upplysningar.

Det visar sig, att Laufer redan den 10 juli 1955 första gången efter återkomsten från Sovjetunionen tagit kontakt med amerikanarna och begärt ersättning för tjänster som han gjort dem 1946-47. Med anledning därav gjordes en kontroll, huruvida Laufer på den tiden haft något uppdrag för någon amerikansk underrättelseorganisation, vilket visade sig icke vara fallet. Han erbjöd sig även att upptaga verksamhet för amerikansk räkning, vilket man dock avböjde. Laufer har sökt kontakt med amerikanska underrättelseorganisationer på många olika platser och därvid lämnat upplysningar om vad han visste från sin tid i Sovjetunionen. Han har aldrig hos amerikanarna omnämnt Wallenberg, vilket förefaller dem indikera, att hans nu lämnade upplysningar äro fritt uppfunna. Erfarenheten visar, att praktiskt taget varje från rysk fångenskap återkommen person - oavsett hur de i övrigt kunna vara beskaffade ur moralisk synpunkt - gjort sitt bästa för att av humani-

Ambassadören Hichens Bergström,
S t o c k h o l m.

Wien 20.7.64 BA/RHB/1

lv

tära skäl lämna identifieringsuppgifter om medfångar. Man har mycket svårt att tro, att Laufer kunnat bona fide glömma bort att lämna uppgift om en svensk diplomat som han träffat i rysk fångenskap.

Av dossieren framgick även, att Laufer sökt kontakt icke blott med amerikansk utan även med tysk, schweizisk och italiensk underrättelsetjänst. Amerikanarnas uppfattning är, att Laufer är helt otillförlitlig. Man påpekade också att, medan antalet underrättelsesvindlare i Österrike ingalunda är litet, Laufer tillhör den toppkategori bland dessa, för vilka österrikiska inrikesministeriet ansett sig särskilt böra varna - tillika med Otto Schögl.

Man hade också en formell dossier om von Schwab, varav framgick att utförligare upplysningar om denne bl.a. finnas i det amerikanska underrättelsearkivet i München. Man lovade att inhämta upplysningar om vad denna dossier innehöll och därefter meddela mig detta. Han är född den 5 oktober 1919 i Ungern. Han har själv gjort gällande, att han arbetat för amerikanarna fram till 1952, då han uppgivit sig blivit arresterad.

Jag kan för dagen icke verifiera saken, men det har slagit mig att, när Laufer första gången besökte mig, visade han mig bl.a. en eller två illustrerade artiklar ur bildtidningen "Die Stern", som handlade om den nesliga behandling österrikiska myndigheter skulle ha utsatt honom för. Jag vill minnas att artikeln var från år 1960. När jag i Lagerfelts redogörelse från samtalet med von Schwab finner, att denne bl.a. medarbetat i "Die Stern", slår det mig att ett samband här skulle kunna föreligga.

Härliga hälsningar!
Din tillgivne

Bengt Åkerrén

Bengt Åkerrén

Ungelöstes Rätsel um schwedischen Diplomaten

Raoul Wallenberg hat tot zu sein

Sowjetgeheimdienst in Wien will Exagenten zum Schweigen bringen / Schweden wollen Aufklärung über das Schicksal des Botschaftsrates

Wien (Eigenbericht). In der schwedischen Hauptstadt liefen die Vorbereitungen für den Besuch des sowjetischen Ministerpräsidenten Chruschtschew auf Hochtouren. Fast gleichzeitig – und auf den ersten Blick hin damit gar nicht im Zusammenhang stehend – ging auch in Wien eine Aktion über die Bühne: Am 3. Juni erschienen um 6 Uhr früh zwei Russen in der Wohnung des ehemaligen Mitarbeiters der Wiener Staatspolizei, Franz Lauter, und forderten ihn auf, mitzukommen.

Lauter lehnte rundweg ab, sich auf ein territoriales Gebiet zu begeben. Dafür verabredete man ein Treffen am gleichen Tag um 8 Uhr in dem Wiener Stadtcafé Pöschacker. Dort warteten bereits zwei andere Russen, einer von ihnen war Oberst B. Aus Gründen der persönlichen Sicherheit und wegen internationaler diplomatischer Gepflogenheiten kann der volle Name nicht angegeben werden.)

Das Gespräch in dem Wiener Café wurde zuerst sehr freundschaftlich geführt, bis die Russen schließlich unumwunden erklärten: „Raoul Wallenberg hat tot zu sein.“ Die Russen erinnerten Lauter an dessen Unterschrift, die er nach achtjähriger Haft in sowjetischen Gefängnissen kurz vor seiner Repatriierung 1955 unter ein Dokument gesetzt hatte. In diesem Dokument hatte sich Lauter bereit erklärt, nach seiner Rückkehr nach Österreich für die Sowjets zu arbeiten und nichts von dem zu verraten, was er während seiner Gefangenschaft in der Sowjetunion erlebt hatte.

Chruschtschews Besuch in Schweden bei der erste eines sowjetischen Regierungschefs seit Kriegsende. Als der Besuch fixiert wurde, stellten schwedische Zeitungen sofort die Frage: „Was geschah mit Raoul Wallenberg?“ Wird Chruschtschew dem Drängen der schwedischen Öffentlichkeit nachgeben und endlich das Rätsel um den schwedischen Diplomaten klären?

Raoul Wallenberg stammte aus einer der ältesten schwedischen Diplomatenfamilien. Generationen hindurch vererbte der Name diplomatische Karriere und politische Charakterfestigkeit. Vor und während des zweiten Weltkrieges war Raoul Wallenberg an verschiedenen Botschaften im Ausland tätig und reiste in Missionen seines Landes in die USA und nach Mexiko.

1944 beauftragte man den erfahrenen Diplomaten mit einer Sondermission. Er

Ein Bericht von

Herbert O. Glattauer

sollte nach Budapest fahren und dort im Rahmen des Roten Kreuzes ungarische Juden vor dem Zugriff der Gestapo retten.

Bis zum Jänner 1945 hatte Wallenberg als Botschaftsrat an der schwedischen Botschaft in Budapest rund 5000 Schutzpässe ausgestellt, wodurch Ungarn zu schwedischen Staatsbürgern erklärt und so vor der Hinrichtung bewahrt wurden. Als Vertreter eines neutralen Landes hatte es Wallenberg leichter als andere, immerhin mußte er oft langwierige Verhandlungen mit dem Reichssicherheitshauptamt in Berlin führen, wobei der

Verhandlungsweg über die Gestapozentrale in Wien lief.

Im Jänner 1945 fuhr Wallenberg von Budapest nach Debrecen und nahm dort Kontakt mit der vordringenden Roten Armee auf. Mit den einmarschierenden Sowjets kehrte auch Wallenberg nach Budapest zurück. Zu diesem Zeitpunkt aber fand er sich bereits in ständiger Begleitung von NKWD-Männern aus dem Stab Marschall Malinowski.

Am 17. Jänner 1945 wurde Wallenberg zum letztenmal in der Öffentlichkeit gesehen. Er verabschiedete sich damals von einigen ihm bekannten ungarischen Juden, die ihn als den großen Retter in einer bitteren Zeit feierten. Wallenberg fuhr mit seinem Chauffeur, ebenfalls einem ungarischen Juden, im Auto weg – seit damals gibt es nur noch Spuren.

Die letzte Spur stammt vom Jänner 1954 aus dem Wenden-Ural-Gefängnis bei Tscheljabinsk. Der Mann, der unfreiwillig auf diese Spur gestoßen ist, war der Wiener Franz Lauter.

Die Tätigkeit Franz Launders selbst war umstritten. Erklärungen der Behörden waren widersprüchlich. Tatsache ist, daß Lauter während des Krieges für die deutsche AST (Abwehrstelle der Wehrmacht) gearbeitet hat. Bei Kriegsende wurde Lauter von den Sowjets verhaftet, dann jedoch der kommunistisch geleiteten Staatspolizei in Wien zur Verfügung gestellt. Immerhin war Lauter als fähiger Mitarbeiter bekannt und trotz seiner Tätigkeit bei der deutschen militärischen Abwehr politisch nicht vorbelastet.

Lauter bekam den Auftrag, Jagd auf (Fortsetzung auf Seite 18)

Eines der letzten Bilder des Diplomaten Raoul Wallenberg

„TOTEMPEHL“ in Vancouver, eine der zahlreichen Touristenattraktionen in diesem modernen, dynamischen Land.

MONTREAL
TORONTO
CALGARY

Trink dich frisch
Lambrusco

hinderen. Offensichtlich ist man darüber beunruhigt, daß es in Wien einen Mann gibt, der Wallenberg noch sechs Jahre nach dessen „Tod“ gesprochen hat. Der Exagent Franz Lauter jedoch hat es vorzuziehen, in der nächsten Zeit nicht aufzudecken zu sein.

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

W. Wallenberg

INK. UTRIKES DEP:T		
Dnr 121539		
23 JUL 1954		
AVS	GR	MD
P	2	Euf

St. Virgin

Bonn den 15 juli 1964
Nr 539
HP 39

Överlämnas till Byråchefen Engfeldt,
Stockholm, av Ambassaden i Bonn för kännedom.

Enligt uppdrag:

Gustaf Lidén
(Gustaf Lidén)

Neues Weißbuch zum Fall Wallenberg?

Peinliche Fragen an Chruschtschow — Diskussion in Schweden wieder aufgeflammt

Von unserem Korrespondenten Kurt Neumann

STOCKHOLM, im Juli. Im Zusammenhang mit dem Besuch Chruschtschows ist für die schwedische Öffentlichkeit noch einmal die Frage nach dem Schicksal des jungen Diplomaten Raoul Wallenberg lebendig geworden, der seit 1945 in der Sowjetunion verschollen ist. Während Chruschtschow mit dem Hinweis auf eine frühe sowjetische Erklärung von 1957, wonach Wallenberg in der Sowjetunion nicht zu finden sei, eine Aufnahme dieser Frage in das gemeinsame Kommuniqué abgelehnt hat, unternahm Ministerpräsident Erlander den ungewöhnlichen Schritt, in einer gesonderten Erklärung nicht nur der Enttäuschung Ausdruck zu geben, sondern auch zu versichern, daß Schweden in seinen Bemühungen nicht nachlassen werde, über das tatsächliche Schicksal Wallenbergs Gewißheit zu erlangen. Die Hartnäckigkeit, mit der Schweden seine Bemühungen verfolgt, deutet darauf hin, daß der Regierung einige der Öffentlichkeit vorläufig noch verborgene Umstände bekannt sein müssen, die sie in dieser Haltung bestärken.

Helfer der Juden

Es ist eine Rückblende erforderlich, um auch das Pathos zu verstehen, das den Fall Wallenberg in Schweden umgibt, obwohl während des Krieges und noch Jahre danach Zehntausende spurlos auf gleiche Weise ihr Ende gefunden haben. Die Tragik, die diesen einen Fall umwirft, erklärt sich damit, daß Wallenberg genau von jenen zum Gefangenen gemacht wurde, auf die er als Befreier zusammen mit den ungarischen Juden gewartet hatte, denen er wiederum seinerseits Befreiung von den Schergen Eichmanns und den ungarischen Pfeilkreuzern war. Das war in Budapest, auf den Tag genau am 17. Januar 1945.

Am 1. August 1944 begann im Sommer 1944. Das Ende des Dritten Reiches dümmert herauf, und alarmierende Nachrichten über die Massendeportation ungarischer Juden dringen in das Ausland. Als letzter bescheidener Rettungsanker bietet sich eine Aktion von neutraler Seite an, die im schwedischen Außenministerium zum Plan wird, ein amerikanisches Hilfgeldern ausgestattetes Komitee in Budapest zu errichten, dessen Leitung diplomatischen Schutz genießt, um überhaupt etwas ausrichten zu können.

Am 6. Juli 1944 macht sich ein über Nacht zum Legationssekretär avancierter Geschäftsmann von Stockholm nach Ungarn auf den Weg. Es ist Raoul Wallenberg. Am 9. Juli trifft er in Budapest ein, ausgerüstet nicht nur mit einem Diplomatenpaß, sondern, wie sich sehr bald erweisen sollte, auch mit ganz ungewöhnlichen Eigenschaften. Die Aufgabe, die ihm gestellt wird, nimmt sich unlösbar aus. Er soll Schweden als Schutzmacht für Menschen durchsetzen, die rechtlich als Bürger dem ungarischen Staate unterstehen, aber als Juden gleichzeitig rechtlos sind. Das ist das organisierte Chaos. Inmitten dieser Auflösung eines Staatswesens, inmitten dieser Auflösung aller rechtlichen und sittlichen

Normen erfaßt der junge Diplomat, daß Chaos nicht nur negativ, sondern auch positiv ein Zustand ist, in dem das Unmögliche möglich werden kann. Genau das ist die Aufgabe.

Exterritorialrechte

Doch die Zeit eilt. Horthy, der das Ende nahen sieht, sucht unter der Hand bereits Kontakte nach dem Westen. Seine Tage sind gezählt, der Gipfel der Macht entgleitet bereits seiner Hand. Diese Zeitspanne ist nur noch ganz kurz, und um sie aufzuhalten, erfindet Wallenberg ein neues Mittel: einen Ausweis. Er ist nichts anderes als ein Schreiben der schwedischen Legation, das dem Inhaber bescheinigt, er habe mit berechtigter Begründung um Schutz und Repatriierung nach Schweden nachgesucht. Nun schwillt die Flut der Gesuche und der Briefe lawinenartig an, um bald durch ihre Massenhaftigkeit an Wert einzubüßen.

Daraus zieht Wallenberg, der nach allen Seiten hin zu kämpfen hat, sofort eine weitere und noch derbere Konsequenz. Er macht aus dem Schutzbrief kurzerhand einen Schutzpaß. Dieses einseitig bedruckte Stück Papier, auf dem die drei Kronen des Schwedischen Wappens prangen, bescheinigt dem Besitzer, daß er unter dem Schutz dieses skandinavischen Königreiches stehe und in einem Kollektivpaß eingetragen sei, der sich in der schwedischen Legation befindet. Die Erlaubnis, nach Schweden zu reisen, ist an den Kollektivpaß gebunden.

Wie viele auf diesem Kollektivpaß stehen, weiß keiner. Die Behörden sollen es auch nicht wissen. Um ihre Zahl zu ermitteln, muß Wallenberg erst seine Schützlinge sammeln, und das eröffnet ihm sofort wieder eine neue Möglichkeit. Er quartiert die Schützlinge in einer Reihe von rasch erworbenen Häusern ein, den sogenannten Schwedenhäusern, und damit entsteht mitten in Budapest ein Kollektiv mit Exterritorialrecht. Allmählich werden es 12 000 Verfolgte, die aus dem deutsch-ungarischen Strafgetto in das schwedische Schutzgetto überwechseln können. Das ist im Oktober 1944. Kanonendonner ist in Budapest zu vernehmen, die russischen Befreier stehen vor den Toren. Wer überlebt ist, gerettet.

Am 13. Januar erscheinen endlich sowjetische Truppen in der schwedischen Mission. Hier weist sich ihnen Wallenberg als einziger aus-

ländischer Diplomat aus, Repräsentant eines skandinavischen Königshauses und Schutzpatron eines jüdischen Gettos. Die Kombination ist eigenartig. Er begehrt, wie es diplomatischer Vorschrift entspricht, sowjetischen Schutz, der ihm auch gewährt wird. Die Russen nehmen ihn mit auf die Kommandantur. Vier Tage später taucht er noch einmal kurz in der Mission mit einer sowjetischen Begleitung auf, die deutlich eine Bewachung ist und die ihn wieder mit sich nimmt. Am gleichen Tage wird auch der schwedischen Botschaft in Moskau ganz offiziell mitgeteilt, daß Wallenberg unter sowjetischem Schutz stehe. Von da an bleibt er definitiv verschwunden.

Seit dieser Zeit datieren die schwedischen Bemühungen, Wallenberg aus seiner Gefangenschaft zu befreien, über die von den Sowjets zuerst überhaupt keine und sehr viel später widersprüchliche Angaben gemacht werden. Gleichzeitig wird in Schweden stichhaltiges Material gesammelt, das den Leidensweg Wallenbergs durch sowjetische Gefängnisse bis nach 1947 nachweist. Im August 1947 teilt das sowjetische Außenministerium plötzlich in einer Note mit, daß Wallenberg in der Sowjetunion nicht auffindbar sei. Doch die schwedischen Nachforschungen scheinen klare Beweise noch über diese Zeit hinaus zu enthalten. Im November 1952 wird Wallenberg in Schweden offiziell die Medaille „Illis quorum“ verliehen, und zwar ausdrücklich nicht als postume Ehrung.

Ein neues Weißbuch

Fünf Jahre später, im Februar 1957, gibt die sowjetische Regierung nach wiederholter Demarche vor, nunmehr im Ljubljanskaja-Gefängnis in Moskau Dokumente gefunden zu haben, die offenbar auf Wallenberg hindeuten und dessen Ableben im gleichen Gefängnis im Juli 1947 aussagen. Jetzt, in Stockholm, hat Chruschtschow nach der Darstellung Erlanders die Aufnahme des Falles Wallenberg in das gemeinsame Kommuniqué mit der Formulierung abgelehnt, Wallenberg sei „in der Sowjetunion nicht sage angelangt, die ursprünglich 1947 gegeben zu finden“. Damit ist man wieder bei der Ausgangslage und der offenbar gewichtige schwedische Material entgegensteht. Eine der Regierung nahestehende Zeitung hat ein neues Weißbuch zum Fall Wallenberg gefordert. Es dürfte wohl zu erwarten sein.

Tel Aviv den 22 juli 1964.

1 bil. i 3 ex.

Strängt förtroligt

André Csasznik's namn återfinns
ej i den ungerska vitboken "Die
Konterrevolutionären Kräfte bei
den Oktoberereignissen in Ungarn"
(4 band som finns i UD:s bibliotek)

G

Käre Leif,

I anslutning till meddelande i särskild
ordning får jag närslutet översända en upp-
teckning från samtalet med André Csasznik
beträffande Raoul Wallenberg.

Med vänlig hälsning. Inga Thorsson
Inga Thorsson

Kabinettssekreteraren Leif Belfrage,
Utrikesdepartementet.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Strängt förtroligt

P.M.

eng. samtal betr. Raoul Wallenberg

André Csasznik, för närvarande bosatt i Jerusalem, kontaktade för någon tid sedan ambassaden och meddelade att han önskade tala med någon tjänsteman angående Raoul Wallenberg.

Vid besök i Jerusalem den 16 juli 1964 tog Andersson kontakt med Csasznik på dennes arbete, en firma för reparation av skrivmaskiner. Efter ett kortare samtal på ett kafé där möjligheterna till uttömmande samtal var dåliga gick C. med på att besöka ambassaden i dag. Vid dennes besök närvar ambassadör Thorsson och Andersson. Samtalet fördes på engelska.

Vid samtalet framgick att C. var född i Budapest den 15 mars 1912 och att han lämnade Ungern före kriget. Han bosatte sig i Frankrike, deltog som soldat i franska armén i slaget vid Dunkerque då han kom med vid evakueringen till Storbritannien och enrollerades i brittiska armén. Han tjänstgjorde under kriget i Afrika och Norge (Narvik) och nådde korprals rang. Efter kriget arbetade han som skrivmaskinsreparatör i Frankrike. Vid utbrottet av revolutionen i Ungern i oktober 1956 begav han sig dit på hemligt uppdrag i syfte att få ut ur landet några korrespondenter för Agence Presse, bl.a. en Alex Trinar och en Brancher. Han anlände till

Ungern den 24 oktober 1956 och på fråga hur han kom dit meddelade han att han nedsläppts av flyg.

Den 2 januari 1957 togs han till fånga av ryska soldater och arresterades. Han dömdes 1 oktober 1957 till 15 års fängelse. Efter ny rättegång 1 oktober 1958 fastställdes domen. Han utväxlades i november 1962 mot som han sade sig tro 3 eller 4 i Frankrike fängslade ryssar och fördes till Frankrike. Efter återkomsten till Frankrike vistades han på sanatorium för vård av de skador han erhållit under fängelsetiden i Ryssland. Bl.a. visade han hur alla hans tänder dragits ut samt märken på armarna efter bojor. Han sade att han också hade ärr efter bojor på benen. - Han kom till Israel för cirka fyra månader sedan då han här har en kusin.

Under fängelsetiden i Ryssland var han i flera fängelser. På fråga om det var vanligt att fångarna ofta bytte fängelse förklarade han att så var fallet i syfte att förhindra lokalisering.

C. berättade att han sett Wallenberg vid några tillfällen. Första gången i april månad 1961 i ett fängelse i Kamensburg. De talade då icke med varandra och C. visste då icke vem Wallenberg var. C. hade sett honom på fängelsegården då fångarna vistades utomhus. C. omtalade att Wallenberg burit bojor men icke det järnklot som andra fångar hade fäst vid bojorna. - Andra gången C. säger sig ha mött Wallenberg var i fängelset i Ye-katerinenburg. Ett antal fångar var samlade i en läkarmottagning för att få injektioner. Fångarna stod uppradade utefter en vägg med ansiktena vända mot väggen. Wallenberg stod cirka en och en halv meter till höger om C. Wallenberg tilltalade C. på engelska och sade att han hette Raoul Wallenberg och att han tillfångatagits av ryssarna 1944 på grund av påstått samarbete med tyskarna. Wallenberg hade sagt att han icke genomgått någon rättegång. Wallenberg hade sagt att han hade sin moder i Sverige och bad C. att meddela någon svensk ambassad att han levde och att hälsa hans moder "Madame Wallenberg". - Samtalet hade förts viskande då fångarna icke var tillåtna att tala med varandra och var bevakade. Vid fråga vad för slags injektioner de fått svarade C. att han fått injektion mot malaria och att han trodde Wallenberg

fått en vitamininjektion. - Då C. fick se fotografi av Wallenberg en face (från DN i samband med Khruschchevs besök) kände han icke igen honom. Han sade att Wallenberg var mager och inte hade något hår - alla fångar hade rakade huvuden - och att han sett hopsjunken och äldre ut än mannen på fotografiet. C. blev förvånad när han fick veta att det var ett foto av Wallenberg. När han sedan visades ett foto av Wallenberg i profil bekräftade han genast att det var samme man han talat med i Yekaterinenburg-fängelser (fotot ur ST vid Khruschchevs besök). Han hade särskilt fäst sig vid näsan. C. var helt säker på att det var Wallenberg. C. mindes att han sett Wallenberg ytterligare en eller flera gånger i samma fängelse, dock icke senare än augusti eller september 1962.

På fråga varför han icke tidigare kontaktat någon svensk myndighet t.ex. i Frankrike sade C. att han på grund av sitt fysiska och psykiska tillstånd icke hade haft möjlighet därtill. Han ansåg också att det var med stor risk han kontaktat ambassaden då han fruktar sovjetiska agenter.

Han hade läst en artikel i en i Israel utkommande ungerskspråkig tidning "Ujj-Kelet" omkring den 16 juli om Wallenbergs försvinnande och därvid också fått en impuls att tala om vad han dest. Han sade sig känna Anna Kethly som han påstod nu bo i England. Han sade att han nämnts i en vitbok om den ungerska revolutionen där han - enligt hans egen uppgift - omnämnts som Ungerns fiende nummer ett. Han underströk flera gånger att han betraktas som dess fiende nummer ett i Ungern.

Vid samtalets slut tackade ambassadören C. för att han kontaktat ambassaden och berättat om sina minnen av Wallenberg.

Efter samtalet satt han ytterligare en stund hos Andersson. Han berättade då att han hade det svårt i Israel. Arbetslönen var låg - IL 350 per månad. Helst ville han fara tillbaka till Frankrike, Schweiz eller Tyskland, eventuellt till Sverige, som han sade, och arbeta inom sitt fack. Han kände till Facit och Original Odhner skrivmaskiner. Han sade att han skulle lämna Israel så snart han hade sparat tillräckligt med pengar för resbiljetten. Han saknade ännu 200 dollars

nämnde han men framställde inga krav även om upplysningen gavs med tydlig syftning. Andersson och C. avslutade där-
efter samtalet. Efter att C. på fråga nämnt att hans för-
lorade arbetsförtjänst belöpte sig till IL 15 betalade
Andersson detta belopp jämte IL 10 i reskostnader. Dagen
innan i Jerusalem hade Andersson känt sig förpliktad att
ge honom 10 pund till mat då han klagat över den dåliga
arbetslönen och visat sin portmonnä som innehållit 2 pund.

Tel Aviv den 17 juli 1964.

Inga Thorsson

20980

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

händ

CHIFFERTELEGRAM

Från Wien

Avsant den tel~~e~~x 19 kl.

Inkom den 28 / 7 19 64 kl. 16.50

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 70:B		21
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu ^I

21.

h5

Edert chiffer 27. von Schwab anses av österrikiska polisen "undurchsichtig" och möjligen ej helt normal. Tysk medborgare, gift med österrikiska. Misstänkt för bedrägeri. Författare till fantasifulla, delvis osanna tidningsartiklar.

Åkerrén

Coll.: *J.*
Dep U 328 A

C2

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Wallenberg-vittne

4
8
Wien den 31 juli 1964.

R 18 1 bil.

Strängt förtroligt.

9
Broder,

15
./. I anslutning till mitt meddelande i särskild ordning härom-
dagen rörande vittnet von Schwab ber jag härjämte få insända klipp
ur "Arbeiterzeitung" för den 29 juli 1964, varav framgår, att denne
avlägsnat sig ur Österrike för att undgå lagföring.

Jag har ännu ej hört något från amerikanarna om honom.

Härliga hälsningar!
Din tillgiven
Bengt Åkerrén
(Bengt Åkerrén)

Utrikesrådet Greve Lewenhaupt,
S t o c k h o l m.

Vor dem Prozeß geflüchtet

Ehemaliger amerikanischer Agent wegen Betruges gesucht

Vom Linzer Landesgericht wird derzeit der frühere amerikanische Agent Rudolf Winter-Schwab gesucht. Schwab hätte sich vor einem Schöffengericht wegen Betruges und Veruntreuung verantworten sollen, ist jedoch verschwunden.

Die Lebensgeschichte dieses Mannes erreichte vor einigen Jahren großes Aufsehen. Schwab war bei der amerikanischen Spionageabwehr in der Besatzungszeit in Österreich tätig. Er leitete eine 60 Mann starke Agentengruppe. 1948 wurde er von russischen Agenten in der Nähe von Linz überwältigt und nach Rußland gebracht. Ein Militärgericht verurteilte ihn zum Tode, dann wurde jedoch die Strafe in fünfundzwanzigjährige Zwangsarbeit umgewandelt. 1954 kam Schwab auf österreichische Intervention zurück nach Wien. Er

hatte, angeblich bei Verhören in Rußland, eine schwere Kopfverletzung erlitten und ist zu 90 Prozent invalide. Schwab versuchte zuerst, Ansprüche bei der amerikanischen Kriegsofferversorgung durchzusetzen und klagte, als dies fehlschlug, die amerikanische Regierung auf Schadenersatz in der Höhe von 100.000 Dollar (2,6 Millionen Schilling). Wie sich später herausstellte, war Schwab von Mitagenten verraten worden. Diese verbüßen derzeit wegen Menschenraubes Freiheitsstrafen in Österreich.

Schwab war schon mehrmals mit dem Gesetz in Konflikt gekommen. Einer Verurteilung entzog er sich jedoch immer wieder durch Flucht. Auch jetzt dürfte er wieder vor dem Prozeß ins Ausland geflohen sein.

A 2
29/7

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Wallenberg-vittne

13/8
Wien den 5 augusti 1964.

R 18 1 bil.

Strängt förtroligt.

g
Broder,

h
I anslutning till tidigare skrivelser, senast handbrev Åkerrén-
Lewenhaupt den 31 juli 1964, rörande uppgiftslämnaren Rudolf Hedrich-
Winter von Schwab, ber jag härjämte få närsluta ett utlåtande rörande
vederbörandes tillförlitlighet som nu kommit oss tillhanda från
österrikiska polisen.

Om tillkomme
h
(K.-G. Lagerfelt)

Ambassadören Hichens Bergström,
S t o c k h o l m

ca

3. August 1964

Betr.: HEDRICH-WINTER Rudolf,
(auch HEDRICH-WINTER von Schwab);
Information.

Rudolf HEDRICH-WINTER (auch HEDRICH-WINTER von Schwab), am 5. 12. 1919 in Csombolya/Ungarn geboren, Staatsbürger der Bundesrepublik Deutschland, ist im Jahre 1955 aus der sowjet-russischen Kriegsgefangenschaft zurückgekehrt, wo er wegen Spionagetätigkeit zu 25 Jahren Zwangsarbeit verurteilt worden ist.

Er wurde im Jahre 1949 von Organen der damaligen sowjet-russischen Besatzungsmacht verhaftet.

Genannter wurde von der Bundespolizeidirektion Linz unter Zahl D 1 - 1000/62 wegen des Verbrechens des Betruges ausgeschrieben und am 12. 1. 1964 deshalb verhaftet und nach Linz überstellt.

(Der Genannte genießt einen sehr schlechten Leumund, gilt als pathologischer Lügner, der versucht, aus seiner behaupteten nachrichtendienstlichen Tätigkeit zugunsten verschiedener Mächte Kapital zu schlagen. Vor allem setzte er sich diesbezüglich auch mit der in der Bundesrepublik Deutschland erscheinenden "Deutschen Soldaten Zeitung" in Verbindung.

Der Genannte kann als Auskunftsperson nicht empfohlen werden.)

Washington den 11 augusti 1948

Strängt förtroligt

Broder,

Under bätresan över till Förenta Staterna
träffade jag en f.d. ungersk ambassadör, som under de
senare åren varit i Bryssel och som nu var på väg till
Förenta Staterna med sin familj för att vid en universitet
här - University of Maryland om jag ej missminnes fel-
ligt professor i internationell politik. Hans namn
är GEORGE HELTAI och han berättade att han varit
med sig över. Säkert egen utsaga var han från till
1948 deff för politiska åsikter i en ungersk
utrikesministeriet och hade vid en flertal tillfällen
haft kontakt med Raoul Wallenberg; han nämnde
vidare vilken väg Wallenberg fört ut ur Ungern.

Herr Ministern Eric Värin, Stockholm.

inledningen till att han kom att nämna detta
och att han i fransk press läst presskommuniké
från Christjens besök och den unilaterala svenska
förklaringen om Wallenbergs affären.

8/ Wallenberg-reg.
8/ P-registrat
8/ H.P. - " - kartollett
17/1-67
Jag utgår från att han varit frihets i
kartollett men har för ordningens skull velat
i rapporten se på så sent som möjligt, att jag
börjandes uttryckt att min tidigare åsikt var
ganska väl informerad men att under vår samtals
Wallenbergs affären i örigt ej nämndes.

Med vänliga hälsningar
Din tjänstgörare
Kersti Franke

Avskrift

16/8

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Washington den 11 augusti 1964.

Strängt förtroligt.

24/10-64

*Ambassadör Brandel erhållit kopia av detta
brev samt svarat på anmälan till Budapest*
2

Broder,

Under båtresan över till Förenta Staterna träffade jag en f.d. ungersk medborgare, som under de senare åren levt i Bryssel och som nu var på väg till Förenta Staterna med sin familj för att vid ett universitet här - University of Maryland om jag ej missminner mig - vara professor i internationell politik. Hans namn är GEORGE HELTAI och har hustru och tre barn med sig över. Enligt egen utsago var han fram till 1948 chef för politiska avdelningen vid ungerska utrikesministeriet och hade vid ett flertal tillfällen haft kontakt med Raoul Wallenberg; han nämnde vidare vilken väg Wallenberg förts ut ur Ungern.

Anledningen till att han kom att nämna detta var att han i fransk press läst presskommunikén från Chrustjovs besök och den unilaterala svenska förklaringen om Wallenberg-affären.

Jag utgår från att hans namn finns i kartoteket men har för ordningens skull velat inrapportera detta och samtidigt meddela, att jag bibringades intrycket att min sagesman syntes vara ganska välinformerad men att under våra samtal Wallenbergsaffären i övrigt ej omnämndes.

u/ Rune Fremlin

Herr Ministern Eric Virgin,
S t o c k h o l m.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Pressbyrån

P28uI

hag

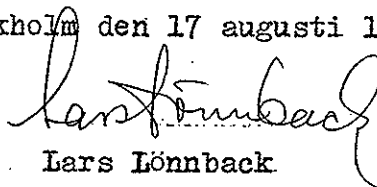
P.M. ✓

Rörande fråga från TT om Wallenberg.

Följande fråga riktades den 17 augusti från TT (redaktör Hjelm) till Utrikesdepartementets Pressbyrå:

Har vitbok eller annan form för publicering av det svenska Wallenberg-materialet över huvud taget diskuterats? Om frågan varit uppe när kan det i så fall bli aktuellt med denna yttring för de svenska ståndpunkterna? Anses det vid det här laget att man inte kommer längre på de hittills prövade vägarna - d.v.s. har ryssarna låtit förstå att man nu definitivt sagt sitt sista ord på tidigare hänvändelser? Med andra ord: Är det "avsäгат"?

Stockholm den 17 augusti 1964.

Lars Lönnback

11/1

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Jenö Asboth om
Raoul Wallenberg

27/8-64
Wien den 25 augusti 1964.

R 18

Strängt förtroligt

h
Broder,

I dag har jag haft ett besök av en tidigare okänd person vid namn Jenö Asboth, som önskade lämna upplysningar om Raoul Wallenberg.

Asboth uppgav att han lämnade Ungern som flykting i slutet av 1963 och har uppgivit att han under krigsåren 1939-45 var anställd vid ungerska inrikesministeriets avdelning för omhändertagande främst av flyktingar. Sedan han efter pilkoraregimens införande måst lämna ministeriet och blivit chef för ett försörjningsläger för flyktingar hade han som sin närmaste man haft en rysk officer, tidigare krigsfånge i Tyskland, som flytt till Ungern. Dennes namn skulle ha varit Boris Djukarin. För att skydda honom gav Asboth honom legitimation som polsk flykting. När detta skydd visade sig otillräckligt skulle Asboth genom kontakt med Raoul Wallenberg ha fått Djukarin anställd som chaufför vid svenska beskickningen. Djukarin skulle ha omkommit i sin bil under ett bombanfall strax innan Budapest intogs av ryssarna.

Asboth ville meddela detta för att fullständiga upplysningarna rörande Wallenbergs hjälpverksamhet, enär detta fall av hjälp till rysk medborgare kanske tidigare ej uppmärksammats.

Byrådirektören Lorentzon,
Utrikesdepartementet.

*Hälsningar till dig
Bengt Åkerrén*

Lorentzon/IH

ang.

Stockholm den 4 september 1964.
STOCKHOLM

Strängt förtroligt.

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL

P

2

En I

Broder,

Hjärtligt tack för Ditt brev den 11 augusti 1964 angående professor George Heltai. Vi har försökt fastställa hans identitet här hemma men tyvärr inte lyckats.

Han förekommer sålunda inte på dossier eller i karto-
tek, några ungerska UD-förteckningar finns inte och Anger
och von Dardel - som varit här - har aldrig hört talas om
honon.

Om vi skulle lyckas få reda på något om Heltai, skall
jag givetvis hålla Dig underrättad.

Vad sade Heltai om den väg Wallenberg förts ut ur
Ungern?

Eric Virgin

Förste Ambassadsekreteraren Fremlin,
Washington.

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	1964
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

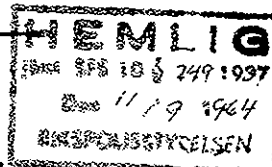
HK 100/1964

15.9.64 Hbr. Bergström/Hägglöf,
Helsingfors

Hamilton

fr. ven.

P. M. J. O. R.

Ug

MR-
Finsk borger Reima Rafael SKARP, f. 5.11.1931 i Kymi, har i de senere år hatt fast bopæl i Norge og ble i 1963 gift med Randi f. Heiberg Larsen, f. 18.7.1940, en datter av en kjent kommunist Frank Heiberg Larsen. Skarp arbeider som linjemontør ved Oslo Telefonanlegg og er bosatt i Sofienberggt. 54 D I. Under Khrusjtsjavs besøk i Oslo henvendte han seg den 29.6.64 til "Aftenposten", fortalte at han hadde tilbrakt 3 år i den russiske fangeleir nr. 18 og at han der hadde truffet en annen finne som hadde fortalt at svensken Wallenberg oppholdt seg i en annen leir og derfor på dette tidspunkt i 1951 måtte være i live.

Skarp fremholdt overfor journalisten som snakket med ham, at grunnen til at han ikke tidligere hadde kommet fram med de nevnte opplysninger, var frykt for represalier fra russernes side. Etter Khrusjtsjavs negative svar til den svenske regjering, fant han at han ville fortelle hva han visste.

Under politiavhør har Skarp fastholdt de opplysninger han ga til "Aftenposten". Det fremkom under avhøret at det er sterke politiske motsetninger mellom Skarp og hans svigerfar. - Randi Skarp var tidligere medlem av NKU, men er nå ikke lenger politisk engasjert.

Skarp har forklart at han i sin ferie 1950 var på seiltur, ble av vinden ført inn på russisk område og der anholdt av sovjetiske myndigheter. Ved juletid samme år ble han idømt 3 års tvangsarbeide av en domstol i Leningrad. Han hadde inntil da sittet i Bolshoi-dom fengsel. Etter domsavsigelsen ble han på nyåret 1951 sendt via to andre fengsler til "Leir 18", som lå i Komia, ca. 1000 km. nordøst for Leningrad, på jernbanelinjen til Vorkuta i Nord-Sibir. I denne leiren traff han en landsmann ved navn Pauli SAIKKONEN, ca. 37 år, som var fra Karelen. En dag snakket disse to sammen om Røde Korspakker, noe som fangene i andre leire fikk, men som aldri kom til "Leir 18". I denne forbindelse nevnte Saikkonen at en svensk Røde Korsoffiser ved navn Wallenberg som var tatt av russerne i Ungarn, var "inne i en annen arbeidsleir". Saikkonen hadde vært i 2-3 andre leire før han kom til "Leir 18", og Skarp forsto det slik at Saikkonen hadde hørt om Wallenberg fra en annen fange som selv hadde truffet svensken.

Da Saikkonen nevnte Wallenberg, visste ikke Skarp hvem dette var. Først etter at han i 1954 var kommet hjem til Finnland, leste han i svenske og finske aviser at man søkte etter Wallenberg.

806

An

Lorentzon/IW

ang-Wallenberg-spår.

STOCKHOLM		19
Stockholm den 15 september 1964.		
<u>Strängt Förbott</u>		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Broder,

En i Norge bosatt finsk medborgare har för norska polisen uppgivit att han i rysk fångenskap 1951 sammanträffat med en annan finländare vid namn Pauli Saikkonen. Detta skulle ha skett i "läger 18" i Komia vid järnvägslinjen till Vorkuta i norra Sibirien. Saikkonen var från Karelen och ca 37 år gammal (antagligen 1951). Ytterligare detaljer känner vi icke till om honom.

Saikkonen hade - sannolikt av en annan medfånge - hört att en svensk Röda Kors-officer vid namn Wallenberg som tagits av ryssarna i Ungern satt "inne i en annan arbetsleir".

Frågan är nu om Du kan låta undersöka om Saikkonen återkommit till Finland och i så fall vad finska vederbörande har att säga om hans allmänna tillförlitlighet.

Jag är ledsen att åter behöva besvara Din beskickning i detta ärende men som bekant strävar vi att icke lämna något oförsökt.

R. Hichens Bergström

ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	/ 19.....
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

Ambassadören Hägglöf

Helsingfors.

Dep Ubk 326

Exp. 17.9.64. JW.

P2 En I

haz

Pressförfrågan torsdagen den 17 september 1964

Besked TT, Kåre Nyblom och af Sandeberg, Sveriges Radio, Attis Ljungström, SvD, m.fl. enligt Virgin rörande svensk i ryskt fängelse:

(Brittiske spionen Greville Wynne säger i SvD 17/9 att han under sin fängelsetid i Vladimirfängelset 20 mil öster om Moskva hört talas om en svensk fånge som varit där en lång tid).

Utrikesdepartementet följer givetvis varje spår efter försvunna svenskar. Detta sker också i detta fall.

(Underhand hänvisas till Torsten Nilssons interpellationssvar 3/4 1964 vari berörs svensk aktion med anledning av rykten om svenskar i Vladimir-fängelset.)

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

21/9-64 Byråchefen Otto Hansson 18/9
Polisstyrelsen meddelat per tel.
att Holmström återkommit
och att det är Sverige.
Förtroligt. S

21/9-64. Framfrit till docent Lamm.
per telefon. S

P.M. ✓

angående svenske medborgaren Leo Holmström.

57
En för mig okänd docent Lamm (telefon 0173-33044) meddelade idag följande i anledning av de i de senaste dagarnas press förekommande uppgifterna från engelsmannen Wynne om att en svensk medborgare sedan flera år skulle vara fånge i Vladimir.

En bekant till Lamm vid namn Leo Holmström, vilken deltagit såsom frivillig på finsk sida i de båda finsk-ryska vinterkrigen, hade under det senare deserterat till Sovjetunionen. I samband därmed hade han i en radiointervju förklarat att ideella skäl låg bakom hans övergång till den ryska sidan. Hans avhopp hade även förorsakat viss publicitet i Sverige. Bl.a. hade fallet tagits upp i en ledare av chefredaktören för bildtidningen "Se". Därefter hade Lamm ingenting hört om eller från Holmström. Han hade under senare år grubblat mycket över dennes öde och kände det nu som en samvetsfråga att meddela sig med UD. Det kunde ju tänkas att fallet Holmström av någon anledning ej förekom i departementets akter. Möjligt vore givetvis också att UD redan hade full vetskap om vad som hänt Holmström, men att detta ej kommit till Lamms kännedom. Hans förhållande till Holmström vore nämligen ej sådant att UD hade skyldighet att underrätta honom om sina ev. forskningar i saken.

Lamm sade sig slutligen ej önska någon publicitet kring detta fall. Han visste sålunda ej om någon ur Holmströms familj fanns i livet.

Stockholm den 18 september 1964.

S. Wahlquist

HP 39 J

Överlämnad till
Rättsavdelningen
f. k. m.

P.M.

angående svenske medborgaren Leo Holmström.

Leo Holmström f. 12/10-15

En för mig okänd docent Lamm (telefon 0173-33044) meddelade idag följande i anledning av de i de senaste dagarnas press förekommande uppgifterna från engelsmannen Wynne om att en svensk medborgare sedan flera år skulle vara fånge i Vladimir.

En bekant till Lamm vid namn Leo Holmström, vilken deltagit såsom frivillig på finsk sida i de båda finsk-ryska vinterkrigen, hade under det senare deserterat till Sovjetunionen. I samband därmed hade han i en radiointervju förklarat att ideella skäl låg bakom hans övergång till den ryska sidan. Hans avhopp hade även förorsakat viss publicitet i Sverige. Bl.a. hade fallet tagits upp i en ledare av chefredaktören för bildtidningen "Se". Därefter hade Lamm ingenting hört om eller från Holmström. Han hade under senare år grubblat mycket över dennes öde och kände det nu som en samvetsfråga att meddela sig med UD. Det kunde ju tänkas att fallet Holmström av någon anledning ej förekom i departementets akter. Möjligt vore givetvis också att UD redan hade full vetskap om vad som hänt Holmström, men att detta ej kommit till Lammns kännedom. Hans förhållande till Holmström vore nämligen ej sådant att UD hade skyldighet att underrätta honom om sina ev. forskningar i saken.

Lamm sade sig slutligen ej önska någon publicitet kring detta fall. Han visste sålunda ej om någon ur Holmströms familj fanns i livet.

Stockholm den 13 september 1964.

S. Wahlquist

148 B 1/3
R 30/3/14 1946 -
R 20 2/14
avt. 16/5 1944
i kungälvskulors

Finns ej registrerad i

P.M. - Lohm
Okänt: *Finns*
4 *Brig. P.M.*
möjligen på
Rattsskad. ?

nr 39 J *an*
Överlämnad till
Rattsskadelsen
f. h. m.
me

P.M.

angående svenske medborgaren Leo Holmström.

Leo Holmström Gustaf Holmström 12/6-05

anförande
nr 39 J
10/11-05

En för mig okänd docent Lamm (telefon 0173-33044) meddelade idag följande i anledning av de i de senaste dagarnas press förekommande uppgifterna från engelsmannen Wynne om att en svensk medborgare sedan flera år skulle vara fånge i Vladimir.

En bekant till Lamm vid namn Leo Holmström, vilken deltagit såsom frivillig på finsk sida i de båda

Finns Brig. P.M. kvar
på Pol. ?
Kan inte finnas
på Pol. En

krigen, hade under det senare deserterat. I samband därmed hade han i en radio-att ideella skäl låg bakom hans över-sidan. Hans avhopp hade även förör-tet i Sverige. Bl.a. hade fallet tagits chefredaktören för bildtidningen "Se". ingenting hört om eller från Holmström.

Han hade under senare år grubblat mycket över, dennes öde och kände det nu som en samvetsfråga att meddela sig med UD. Det kunde ju tänkas att fallet Holmström av någon anledning ej förekom i departementets akter. Möjligt vore givetvis också att UD redan hade full vetskap om vad som hänt Holmström, men att detta ej kommit till Lammns kännedom. Hans förhållande till Holmström vore nämligen ej sådant att UD hade skyldighet att underrätta honom om sina ev. forskningar i saken.

Lamm sade sig slutligen ej önska någon publicitet kring detta fall. Han visste sålunda ej om någon ur Holmströms familj fanns i livet.

Stockholm den 13 september 1964.

S. Wahlquist

aktiverad
148 B 1/3-46
R 3 H/314 1546-
R 20 2/14
avsl. 26/5 1964
i kungälvskontoret

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
Wallenberg-spår

24/9
Helsingfors den 23 september 1964

P 2

Strängt förtroligt

1 bil

Vägen

Broder,

I anledning av Ditt handbrev den 15 september rörande en finländare vid namn Pauli Saikkonen, vilken eventuellt skulle sitta inne med upplysningar om Raoul Wallenberg, får jag närsluta en i finska utrikesministeriet upprättad promemoria om Saikkonen. Av denna framgår att Saikkonen kan anses som notoriskt opålitlig. Han har heller ej efter återkomsten från Sibirien vid de utfrågningar, som rutinmässigt göras av skyddspolisen, nämnt att han bl.a. andra personer i fångslägren påträffat Wallenberg eller hört rykten om denne.

Från finländsk sida förklarar man sig villig att studera vidare i akterna för att utröna huruvida den andre nu i Norge bosatte finländaren kan ha sagt något om Wallenberg efter återkomsten från Sovjetunionen. För att kunna göra detta måste man emellertid ha uppgift om dennes och om andra eventuella medfångars namn. Därest Du finner det mödan värt att vi fortsätter dessa undersökningar får jag alltså bedja Dig till oss förmedla erforderliga namnuppgifter.

Med många hälsningar
Din trogna
Ingemar Hägglöf.
Ingemar Hägglöf

Herr Ambassadören
R. Hichens Bergström
S t o c k h o l m.

807

AF

Förtrolig

P.M.

Vederbörande finska myndigheter känner till Pauli Saikkonen (f. 1922 och således ca 10 år yngre än antaget). Denne hade år 1949 gjort sig skyldig till försvinnning i Lauritsala som är hans hemort. För att undgå straff flydde han till Sovjetunionen där han satt fängslad till år 1954. Vid återkomsten förhöordes han, liksom alla andra, om bl.a. de personer han träffat i de olika fångslägren, finnar och skandinaver. Saikkonen, som 1950 - 1951 var fånge i "läger 18", har icke med ett ord omnämnt Wallenberg.

För att eventuellt vidare kunna forska i ärendet vore det av vikt att få veta namnet på den i Norge bosatte finska medborgare, som så att säga anhängiggjort ärendet.

Saikkonen, som icke sedan sin återkomst torde ha haft stadigvarande arbete, har försvunnit, men anser vederbörande finska myndigheter, dels att man bör kunna spåra upp honom, men dels också, att mannen kan stämplas såsom notoriskt opålitlig.

22.9.1964.

808

*Vissa uppgifter om Skandinaver i
Sibiriska fångläger
Rejnkens*

Sista den 29

Pol.

U. K. UTRIKES DEP.		
september 1964		
S. No 233/1686		
3 OKT 1964		
AVD	GE	MAL
P	2	6u

Bäste Byrådirektör Hellners

Ref. till dagens telefonsamtal bifogar jag papper av vilka framgår att jag dels i flera år varit engagerad i flyktingarbete i USA och i Västtyskland, dels att jag vuxit upp i flyktingkretsar, varför de ting Joseph Zcukor berättat för mig - ehuru en aning fantastiska - inte är mig främmande. Däremot ställer jag mig tvivlande till att de erfarenheter han refererat, som sina egna, verkligen varit personliga och inte sådana han hört berättas av andra. Jag har nämligen hört hundratals personer som återvänt från Sibirien berätta just liknande händelser. Zcukor serverade mig. Då jag förmodar att Ni, för att kunna bedöma värdet av vad jag har att relatera, önskar upplysningar om mig, kan jag nämna att som elevhemsföreståndare vid Humanistiska Läroverket ~~har~~ haft kontakt med åtskilliga av Edra kolleger, vars söner jag haft i min vård. bl.a. Ambassadör Malmeus, Utrikesrådet Engfeldt, Minister Kanig

Till saken - Som kursledare för svenska gymnasister bodde jag i somras i Worthing, på Lenox Hotel. Under en månads tid samtalade jag vid åtskilliga tillfällen med Joseph Zcukor - hotellets kock. Han berättade att han var född i Berlin av Rysk-ungerska föräldrar, att han varit något liknande furir i Sovjetarmén i ~~engelska~~ något slags säkerhetsenhet först i Sibirien, sedan p.g.a sina kunskaper i ungerska språket förflyttats till Ungern under upproret och därifrån givit sig iväg västerut och så småningom hamnat i England. Innan dess hade han själv varit i fångläger i Sibirien, då hans far varit Pilkorsare, och därför hela familjen flyttats dit, där barnen omskolats till den rätta kommunistiska läran.

Lär Han gav intryck av att ha anammat vad han fick lära sig, men hela tiden med tanke på att någon gång få chansen att ge sig av. (Jag har haft ett par nära vänner, som jag vet har upplevat precis samma sak varför det inte låter alltför otroligt) Under våra samtal motsade sig Zcukor emellertid från gång till gång varför jag på intet sätt vill gå i gäd för mannens sanningsenlighet. På min fråga huruvida han träffat några svenskar eller skandinaver i Sibirien, svarade han att han definitivt träffat danskar och norrmän - och så vitt han kunde minnas två eller tre svenskar någon gång 1950 -53. Senare - i h.t. nyktert tillstånd - ! vidhöll han detta påstående med stor skärpa. (bebr. svenskorina)

Z. gav intryck av att vara en utpräglad primitiv slavisk typ, vars känslor växlade från stark hjärtlighet till hat, glädje till sorg. Hotellets "bar-maid" uttryckte stor avsky för honom, men som skäl hänvisade hon endast till kvinnlig intuition och att han "gave her the creeps"

Bifogar ett brev från Mr. Dennis Gates, hotellets ägare, som gjorde ett mycket omdömesgillt intryck. Under kriget var han 6 månader i ett tyskt fångläger, men betraktades så pass opålitlig att han i 3 1/2 år sattes i Straflager, där han tjänstgjorde som tolk, då han - för att vara engelsman - behärskar tyska och franska väl. Jag har tagit kontakt med Eder enbart för att framföra vad jag hört, någon evaluering från min sida är givetvis omöjlig! Det hela kan vara ett fantasifoster av Zcukor (ca 38 år gammal). Detta är emellertid ju Er sak att avgöra om Ni har intresse av att forska i saken. Z. var inför rätta i sitt skilsmässomål, medan vi var där, och skrek då åt domaren att han tänkte lämna detta "damned capitalist country, där det inte fanns någon rättvisa och återvända till Sovjet! Ganska hysteriskt, anser jag.

För vad det kan vara värt

Vänlig hälsning

Hr. Lars Palmgren
Tallåsen

Sistungs skolan. Sistun tel: 0760/51047

Lars Palmgren

A 2 aut

THE LENNOX HOTEL
CHAPEL ROAD :: WORTHING

Telephone:
WORTHING 170

Proprietors:
PEGGY AND DENNIS GATES

4th Sept. 1964

Dear Lass,

Many thanks for your letter and for the kind remarks which you made. Both Peggy and I, together with all the rest of the 'Ship's Compliment' enjoyed having you here and your charges when they came. How do you like being back at work? Your months relaxation with so many wayward teenagers could not have been too easy. If we were able to make you feel welcome and at home, we are more than happy.

In answer to your enquiry regarding the vase, the English, being English and consequently a contradiction, like both the Vase and the figure engraved on it. As you probably know, it is of a young girl, could it be the Spirit of Sweden, wearing a 'Topless' Dress. If any girl were to wear such a dress my fellow Countrymen would call her a brazen hussey; on the vase, however, they admire the beauty of such a display on any work of art. (I suspect they deliberately refuse to accept that a girl may have, originally, posed in such attire for the artist. I am not a traitor to my fellow countrymen, I enjoy their idiosyncracies.)

On the question of Joe, I will, as soon as the opportunity presents itself, try and get at some facts. On this point I would say that the basis of his story remains stable. He has told me bits and pieces several times and on one point I am sure he is telling the truth; he was in Russia and I feel must have been in some sort of army group. His story of Siberia has, I understand, been filmed in a Documentary Film for World Refugee year; I have seen the News Paper clipping. There is quite a large refugee population in Worthing, mostly Hungarians, by whom Joe is accepted as a fellow countryman, some Poles and, I think, Russians or something akin. I do not think it would be a waste of time if someone more skilled than I were to, discretely, interrogate him. If it were possible to give me a lead as to what to ask and what way to guide the conversation, I will have a go, but suggest that a skilled interrogator would undoubtedly produce better results. Could you not get some guidance from someone with experience in these matters? I will assist in any way that I am requested.

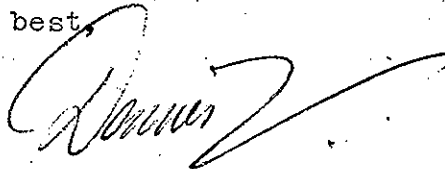
Mr. Yates är auktoriteten + vännen
i Joe's liv, och därför den Joe kan för-
modas vara minst dantastfull med!

Now to your other request. At the present stage of development I do not think I can afford to take on your protege in a Staff/Au Pair capacity. As you will understand, I have invested all of my small Capital in this business and am carrying more staff than I can afford. Since you left I have engaged a Chef à la Cordon Bleu and a Head Waiter, and another barman and waiter. The business doesn't warrant this number but, in order to attract the sort of business I want I must present the right facade. It is quite likely that in a month or so, having weeded out the members of the staff who do not do things the way I like, that I could take on your protegee, at the moment, whilst I am not refusing, I cannot afford too. It is a pity I did not know of this young man before you returned to Sweden. I would most certainly have given him a job then. On this point, we had the same problem with Geoffrey, he lacked confidence in his own ability, hence my having worked him so hard this last Summer and given him the responsibility of running the bars as often as possible. Once he found out that the Staff did as he asked, they obviously had no option, he gained confidence very quickly. One had to pretend on occasions when he made a mistake, and back him off course, but in the end it worked out quite well. Does the foregoing sound as if I am trying to make excuses? I hope not because I am not. I am most gratified at the confidence which you seem to have in me and my family and should enjoy trying to help your friend Staffen. On the question of pay, I have no idea what he would expect for acting as general factotum. Can you find out what he has been earning. It is more than likely that the kitchen will need another Commis Chef in the near future alternatively, he might be useful as a barman. It would all have been so much easier if the question could have been discussed. Can you see the boy's father and explain my predicament? Having seen him perhaps you could be more specific in the ways he could be employed and give me a little more background. Should I find I can use the lad in the meantime I will write you.

I have just read the previous paragraph and regret that it wanders a bit. Can you understand the thread of my thoughts. I hope so. Please give my regards to any of your charges who may remember me and or my family.

Cheerio for now, look after yourself,

All the best,

AVSKRIFT

JARL HJALMARSON
Karduansmakargatan 9 II
STOCKHOLM

JH/Bhg

Lars Palmgren är en man med stor idealitet och med ett nästan obegränsat intresse för människor och deras problem. Han har speciellt lätt att nå kontakt med ungdomen. Men i sitt arbete har han också ådagalagt en stor förmåga att samarbeta med institutioner och myndigheter.

Palmgren har varit representant för högerpartiets ungdomsrörelse vid ett flertal internationella kurser och konferenser. Därvid har han både på grund av sina personliga egenskaper och tack vare sina goda språkkunskaper gjort en uppmärksam insats. Nyligen har högerpartiets ungdomsorganisation haft besök av en delegation med representanter från de s.k. underutvecklade länderna. Palmgren var en av dem som hade huvudansvaret för att dessa representanter, som företrädde skilda raser och folkslag, skulle bli väl omhändertagna och få ut mesta möjliga av besöket. Det är ett allmänt omdöme, att han skötte denna arbetsuppgift på ett utmärkt sätt.

För min del kan jag alltså giva Lars Palmgren mina allra bästa rekommendationer.

Stockholm den 3. september 1959.

(Signatur)

Jarl Hjalmarson
(ordf. i det svenska högerpartiet)

Vidimeras:

B. L. Ringberg
N. G. Lander

NAME:
FÖRELÄSNINGSDATUM:
FÖRELÄSNINGSTID:
ADRESS:
STOLGÅNG:

Lars E. PALMGREN

5 April, 1928.

Stockholm

Lilla Sjudargården

1. Svensk real skola samt kvällskurser.

2. Bachelor of Arts examen, Upsala College, East Orange, N.J., U.S.A., 1949. (Hi. Fil. Psyk.

3. Dessutom kurser i ekonomi (Money & Banking, Labour Economics, Economic Analysis 1&2, Int'l Econ. Latin American Geographical Economy & Soviet Econ. Political theory) vid Columbia, Maryland & George Washington universitetet.

4. Försöker nu att få en 2:a i teologi & en 3:a i engelska vid Uppsala Universitet.

Pråk
Engelsk
(H.)

ANSTÄLLNINGAR:

1. April-september, 1945

Assistent till "Personal Service Officer" vid Air Transport Command, U.S. Army, Stockholm.

Uppgift: Kontaktverksamhet för amerikansk militärpersonal, stationerad i Stockholm, med svenska myndigheter, t.ex. U.D., Polisen, Livsmedelskommis-

2. September, 1945 - januari, 1948

Kontorist på visumavdelningen, Amerikanska ambassaden i Stockholm.

Uppgift: Information & råd åt visumsökanden
Chef för arkivet (med två biträden), bedömning av borgensförbindelser för emigranter.

3. Augusti, 1949 - februari, 1950.

Förenta Nationernas Sekretariat, Lake Success, N.Y.

Uppgift: Kontorsgöromål på personalavdelningen.

4. Mars-September, 1950.

Lutherska Världsförbundet, Flyktingavdelning, N.Y.

Uppgift: Utplacering av flyktingar i USA.
Utformning av resplaner; kontakt med flyktingläger i Europa, såväl som med präster, församlingar, familjer och arbetsgivare i flyktingarnas nya hemorter i USA. Intervjuer och rådgivning åt flyktingarna vid ankomsten till USA.

5. September 1950 - juni 1951.

Upsala College, East Orange, N.J. USA

Uppgift: Undervisade i svenska språket. Ansvarig för svensk kulturell verksamhet vid skolan och i trakten, t.ex. litterära klubbar, folkdansgrupper, fester i samband med svenska högtider. Höll föredrag om Sverige i syföreläsningar etc.

6. Juni 1951 - juni 1955.

U.S. Air Force

Uppgift: Militärtjänstgöring: Mars '52 - mars '54 stationerad i Tyskland, där mina genomsnittliga kunskaper i tyska togs i anspråk, huvudsakligen i flyktingärenden. Då jag tjänstgjorde som tolk, vistades jag på sammanträden och konferenser av militär, kyrklig och politisk natur.

Flyktingar
f.d.K.Z. fängar

Arbetskam
saker ofta
flyktingar

Flyktingar
samt åter-
skickade Krigs-
fångar från Sibirien
huvudsakligen S.S. "Totenkopf"

7. September, 1955 - augusti, 1956

A. Lärare vid Sanz' School of Foreign Languages i Washington, D.C.

*Erstatna
V. d. byss*

Uppgift: Lärare i engelska språket. Eleverna voro huvudsakligen officerare från Latin & Syd-amerikanska länder. Då de vanligtvis ej kunde ett ord engelska, men skulle deltaga i utbildningskurser för amerikanska officerare, utsattes de för en intensiv (5-8 timmar om dagen) undervisning i 3-4 månader. Resten av eleverna voro diplomater från mestadels sydamerikanska, asiatiska och östeuropeiska länder.

B. Director vid First Presbyterian Church, Wash. D.C.
Uppgift: Att rekrytera och leda frivilliga ledarkrafter för kyrkans arbete bland slumungdon. Planlägga och leda detta program enligt givna direktiv på basis av "Work, Worship and Recreation"

Lyft an

8. Augusti - december, 1956

Lutherska Världsförbundet, flyktingavdelning
Samma som Pt 4, fast denna gång voro balterna i minoritet och ökade antalet ungrare.

9. Januari 1957 - januari 1960

Ombudsman vid Högerens Ungdomsdistrikt, Stockholm.

*Kontakt
med flykting
organisationer
i Sverige*

Uppgift: Kontorschef, organisator, kontaktman och representant vid konferenser inom och utom landet. Planlägga och leda distriktets verksamhet, bestående av bl.a. medlemsvärvning (ökade från 1500 till 5000 betalande), kurser, debatter, valkampanjer, årsstämor med åtföljande bankett, samt allehanda utflykter, kulturella och nöjesbetonade arrangemang. Delegationsledare till motsvarande partier i Danmark och Tyskland. Representant vid Riksstämor, och mängder av småstyrelser och sammankomster.

10. Började studera teologi vårterminen 1960 och vikarierade då c:a 15 veckor allt som allt vid Västberga och Björkshagens enhetsskolor (mellanstadiet, högstadiet, hjälpklass och enstaka dagar vid ett par gymnasier)

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

Nuvarande

anställning

11. Humanistiska Läroverket, Sigtuna sedan H.T. 1960 - VT. 64
Husfar (Elevhemsföreståndare) vid Sigtuna Skola H. 7: 64

Uppgift: Oroa sig för 45 pojkar, deras studier, uppförande, trivsel, renlighet, hälsa, kläder etc.

Ämneslärare i eng. 2:a 1963-1964, samt vikarierat någon dag då och då, i eng. ty. sv. & kristendom.

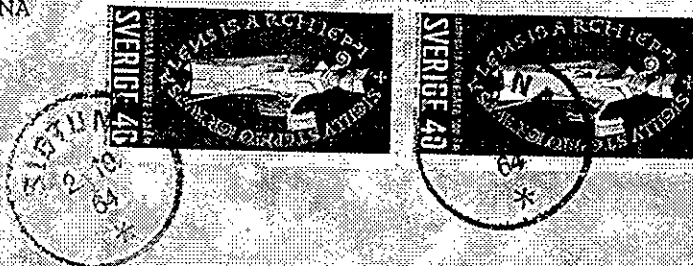
Vikarierat 8 veckor på Sigtuna Folkhögskola i eng. ty. sv.

Svenska kyrkans Lekmannaskola 1961 4 tim. i veckan Feb -maj, preparandkursen i eng. för realexamen.

12. Somrarna 1960-64 har jag varit kursledare i England för KV & SUS. Sommaren 1957 för Medborgarskolan i Österrike.

Har även haft vuxenkurs för KV i eng. & ty. samt svenska för utlänningar

Palmeren
SIGTUNASKOLAN
SIGTUNA

Byrådirektor Helliners
Utrikesdepartementet
Gustav Adolfs Torg
Stockholm 16

Personlist

TT frågar måndagen den 5 oktober:

- 1) Fru Mary Johansson - Kinnekulle-kaptenens hustru - är på alerten igen. På söndagen samlade hon i Hjärtum ett antal anhöriga till svenskt sjöfolk, som försvunnit på ännu ej utrett sätt. Är arbetet i någon form i gång för att med anledning av försvunna båtfolket eller wallenbergsaffären eller eljest supplekterade mellanhavanden med Sovjet framlägga eller redovisa den svenska ståndpunkten i vitbok eller på annat sätt.
- 2) Har UD alldeles måst släppa kontakten med Greville Wynne, som skulle avge ett så sensationellt vittnesmål om kontakt med svensk i vladimirfängelset i Moskva. Stämmer det att han utsatt för påtryckningar? Drog man några slutsatser därav? Vad anser sig UD ha att vinna eller förlora genom honom. Bedöms vittnesmålet som "hett"?

Btfr fråga n:r 1, som ställdes i fredags följande fråga, som vi ännu ej besvarat:

Frågorna har delgivits:

Kabinettssekreteraren

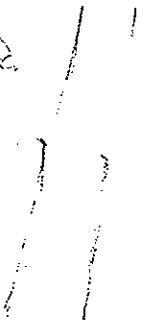
Minister Virgin

Byråchef Engfeldt

Byråchef Sundfeldt

Sverige har bevis för att ryssarna ljugar om Wallenberg, hette det för ett bra tag sedan. Har saken värt fram till någon åtgärd ännu? Planerar man på svenskt håll att lägga fram sitt material - enbart det wallenbergiska eller hela komplexet med försvunna svenskar - i en vitbok eller på annat sätt?

Tuesday Harris - Gäblewaet Kapitan.

a.a.
MK

Pressförfrågan måndagen den 5 oktober 1964.

Besked till Fridemar, TT, enligt Statsministern genom Byrå-
chefen Sundfeldt rörande vitbok i Wallenberg-affären:

Regeringens inställning till fallet Raoul Wallenberg
klargöres i ett uttalande av Statsminister Erlander den 26
juni 1964. Något nytt därutöver har ej tillkommit utan efter-
forskningarna fortsätter.

Rörande svenska myndigheters kontakt med brittiske medbor-
garen Grewille Wynne:

Genom ambassaden i London var utrikesdepartementet i
förra veckan i kontakt med Grewille Wynne. Man studerar nu
på departementet i vad mån Wynne's utsaga kan vara av intresse
för de svenska undersökningarna, ett arbete som kan ta viss
tid i anspråk.

EN CLAIR-TELEGRAM

Avsändningsort Stockholm	Datum 5.10.64	Dnr 413 ✓
Ärende Grewille Wynne - Wallenberg- affären	Avd. p	Grupp 2
		Mål Eu I

Adress

Svensk
L o n d o n

Text

413 Från pressbyrån. Idag svarat på pressförfrågan cit.
Genom ambassaden i London var utrikesdepartementet i förra veckan i kontakt med Grewille Wynne. Man studerar nu på departementet i vad mån Wynne's utsaga kan vara av intresse för de svenska undersökningarna, ett arbete som kan ta viss tid i anspråk.

Cabinet.

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den 5/10	Klockan 15.55	Signat 76
---------------------	------------------	--------------

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Oslo den 5 oktober 1964.

HP 1

1 bil. ✓

artikel om Raoul
Wallenberg

POL

165

15.10.64.
hbr Lorentzon-Arvidson

6/10 . 64.		
P	2	Eu I

Broder,

Utrikes-redaktören i Norges Handels- og Sjöfartstidende, Björn Böstrup, som jag känner som en kunnig och vederhäftig journalist, har skrivit en serie artiklar från en resa i Ungern. En av dessa, som bifogas, ägnar han åt Raoul Wallenbergs insats i Ungern. Han berättar däri om ett besök i Debrecen i östra Ungern, där han såg en staty, som - enligt vad han erfor från en ganska säker källa - ursprungligen hade gjorts till minne av Wallenbergs insats. Monumentet skulle ha uppställts i Budapest, men av politiska skäl kom detta icke att ske. I stället magasinerades det för att sedermera hamna i Debrecen utanför en fabrik för medi-

Byråchefen E n g f e l d t,
Utrikesdepartementet.

Oslo 5.10.64 BA-HE/1

cinska preparat. Vid sitt besök i Budapest sökte Böstrup senare få denna version bekräftad, men ingen sade sig känna till något därom. Han fick emellertid icke heller höra någon direkt dementi.

Böstrup ringde mig efter det artikeln stått att läsa i tidningen och undrade, om jag möjligen skulle kunna undersöka, om man på svenskt håll kände till något om detta monument. Han förklarade sig personligt intresserad av att om möjligt få veta, huruvida uppgifterna i hans artikel är kända i Sverige.

Jag tillåter mig nu vidarebefordra Böstrups förfrågan. Kanske någon i frågan initierad kan lämna ett svar?

Dr. Lügner

Bertil Arvidson

Bertil Arvidson

den 30.9 -64.

Raoul Wallenberg minnes med stor respekt i Ungarn

Wallenbergmonumentet som det sies at man av politiske grunner ikke kunne ha i Budapest. Det står nå utenfor en medisinsk fabrikk i Debrecen som et symbolsk monument over medisinenes kamp mot sykdom. Opprinnelig sies det i Debrecen er det en statue som symboliserer et menneskes kamp mot de onde makter.

Fra «N. H. og S. T.»
utsendte medarbeider
Bjørn Bæstrup

Budapest i september — Raoul Wallenberg er et levende begrep i Ungarn. Hans navn er kjent, og man minnes med takknemlighet hans innsats som i krigens siste år reddet tusener av menneskeliv. Ungarn har også gitt uttrykk for sin takknemlighet over Wallen-

bergs innsats ved å oppkalle en gate i Budapest etter ham. Det er Raoul Wallenberg Utca i byens sentrum.

I gaten er en minneplakett på husveggen med følgende tekst: «Raoul Wallenberg, sendt ved den svenske legasjon som under Hittlers-regimet reddet tituseners liv ved sin tapre opp- treden og sin hengivenhet.

Han forsvant under beleiringen av Pest».

Dette er så langt man på offisielt ungarsk hold vil tale om tilfellet Wallenberg. Det er imidlertid kjent at han er forsvunnet i Sovjet og må antas å være omkommet der. Derimot er ungarerne ikke klar over hvilke anstrengelser man har gjort på svensk side for å bringe Wallenbergs skjebne på det rene, og man er uten kjennskap til de forskjellige forklaringer som er gitt fra sovjetisk hold etter at de første forklaringer ble påvist å være uriktige. Likeledes forbigikk ungarsk presse i taushet at dette var en sak som sto i forgrunnen under statsminister Krusjtsjovs besøk i Stockholm i sommer. Den svenske presses reaksjon og pressens meldinger i den sammenheng, nådde aldri frem til de ungarske avislesere.

Ungarns takknemlighet over Wallenbergs innsats og erindringen om den svenske diplomat går imidlertid meget dypere enn de politiske forhold tillater at man gir uttrykk for. Under et besøk i Debrecen i Øst-Ungarn ble vi gjort oppmerksom på at det i byen fantes et monument som opprinnelig var laget til minne om den forsvunne svenske diplomat. Monumentet var tenkt oppstilt i Budapest, men man kom i tanke om at det kanskje ikke var politisk tilrådelig å sette opp et minnesmerke over en mann som på det tidspunkt var i det hemmelige russiske politis varetekt eller var omkommet i sovjetisk politisk fangenskap. Monumentet ble derfor lagret og trukket frem igjen for å bli satt opp utenfor en fabrikk i Debrecen for medisinske preparater. Så vidt den versjon som ble fortalt i Debrecen.

Senere forela vi spørsmålet for en partisekretær i Budapest. Vedkommende benektet ikke påstandens riktighet, men svarte at forholdet var ukjent for ham. Andre ungarere i ledende stilling har gitt samme svar. Forholdet viser imidlertid i hvilken utstrekning Wallenberg er et begrep og hvor høyt hans minne er respektert i Ungarn.

Minneplaten over Raoul Wallenberg i Wallenberggaten i Budapest.

Fritzon/AB

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Fr.

Ang. Raoul Wallenberg

Svensk

L o n d o n

STOCKHOLM den 6.10 1964		
N:o 414 ✓		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu I

414 För Virgin från pressbyrån.

Åberopande samtal Virgin - Lorentzon 6.10.64 svarat på pressfrågan:
Regeringens inställning fallet Raoul Wallenberg klargöres i uttalande
av statsministern 26.6.64. Något nytt därutöver ej tillkommit utan
efterforskningaran fortsätter.

Cabinet

Lorentzon/IH
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 8 oktober 1964		
N:o 30✓	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL I

Ang.

9 Svensk
Bonn

SH

Dnr . Från Kabsekr.

Primo. Sök utröna förslagsvis av Suchdienst om tyskarna Peter Sonniag (ev. Sonntag) och Walter Nahmann (ev. Naumann) cirka 24-25 år gamla arresterade sept. 1961 återvänt från Vladimurfängelset.

Secundo. För information. Britten Wynne som utväxlats sovjet-spion refererat till dessa rörande svensk medborgare Vladimir. Tills vidare önskar vi icke andra detaljer än adressuppgifter.

Cabinet

Rep. 8/10-64 Mm. kl. 16.15

Lorentzon/IH
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 8 oktober 1964		
N:o 2v		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAJ En I

Ang.

9
Svensk
Haag

Dnr . Från Kabsekr.

Primo. Sök utröna om holländske medborgaren Reydon de Jager ✓
(ev. Jaeger) c:a 23-25 år gammal arresterad augusti 1964 ✓
återvänt från Vladimir-fängelset.

Secundo. För information. Britten Wynne som utväxlats sovjet-
spion refererat till denne rörande svensk medborgare Vladimir.
Tills vidare önskar vi icke andra detaljer än adressuppgift.

Cabinet

Rep. 8/10 kl. 16³⁰ Fact

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

CHIFFERTELEGRAM

ex. 2 till *Taenke*
» 3 » *Helt*
» 4 »
5

Från Haag

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 9 / 10 1964 kl. 12.25

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

Dnr. <i>26:8</i>		<i>9</i>
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>2</i>	Mål. <i>Eu</i>

He
9

lv För kabinettsssekreteraren. Chefen härvarande UD:s öst-europeiska avdelning i dag meddelat de Jacer återvänt Holland slutet 1963. Visade sig tveksam möjligheterna uppsåra J. men lovade undersöka, sade påminna sig J:s hälsotillstånd varit mycket dåligt. Återkommer.

Göransson

Coll.: *f*

Dep U 32 A

cu

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 » *Korcutzen*

hinder

R

CHIFFERTELEGRAM

Från Haag

Avsant den *telex* 19 kl.

Inkom den 9 / 10 19 64 kl. 16.20

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>26.18</i>		<i>10</i>
Avd.	Gr.	Mål.
<i>P</i>	<i>L</i>	<i>Eu I</i>

10.

L

Vårt chiffer 9. För Kabinettsekreteraren. Telegramväx-
ling 1963 visar Reydon och de Jager två personer.
Även anhållit adressuppgift Reydon.

Göransson

Coll.: *Pluu*

Dep U 326 A

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

CHIFFERTELEGRAM

Från Haag

ex. 2 till

Handbrev Eng - Bergström

» 3 »

» 4 »

Avsant den Telex 19 kl.

Inkom den 10 /10 19 64 kl. 10.45

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 26:13		11
Avd. P	Gr. 2	Mål. En 1

He

11

Vårt 10. För kabinettssekreteraren.

Chefen UD:s östavdelning beklagande meddelat icke möjligt bistå adressuppgift Reydon och Jager. Hänvisade Holmquists samtal med dem. Jfr. Handbrev Eng - Bergström 16 januari 1964.

Göranson

Coll.: *Rkm*
Dep U 326 A

En

STOCKHOLM

19

Stockholm den 15 oktober 1964.

N:o 144

BIL.
1 bil.

ang. artikel om Raoul Wallenberg.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

Eu^I

Pol.

Broder,

Åberopande handbrev till Engfeldt den 5 inne-
varande månad angående Raoul Wallenberg-statyn får
jag meddela följande.

Wallenbergs vänner i Budapest hade 1945 begärt
tillstånd hos ungerska regeringen att resa en staty
över Wallenberg i Budapest. En insamling gjordes och
det uppdrogs åt den kände ungerske bildhuggaren Pal
Pátzay att göra statyn. Denna placerades i Stefans-
parken i Budapest och är identisk med statyn i De-
breceen. I Stefansparken hade statyns sockel en por-
trättmedaljong av Wallenberg och en minnestavla. Konst-
verket blev emellertid aldrig invigt utan flyttades
bort nattetid dagen före invigningen en vårsöndag
1949.

Sedermåra återfanns statyn utanför den s.k. pe-
nicillinfabriken i Debrecen, dock med porträttmedaljongen
och inskriptionen om Wallenberg avlägsnade från sockeln.

./.

För ytterligare information bifogar jag en artikel
i ärendet ur Expressen den 15 juni 1964.

(Gunnar Lorentzon)

Ambassadrådet Arvidson

O s 1 9

Dep U 326

exp 16.10/27

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	/ 19.....
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Loren + Zorn*
» 3 »
» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Bonn

Avsant dentelex 19 kl.

Inkom den 16/10 1964 kl. 15.35

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>13:18</i>		<i>22</i>
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>L</i>	Mål. <i>E-T</i>

He

22.

Edert chiffer diarienummer 30.

Vid förfrågan chefen för Auswärtiges Amts straff-
rättsbyrå upplysts att Peter Sonntag och Walter
Nahmann fortfarande Vladimir-fängelset.

Jödahl

Coll.: *Den*
Dep U 326 A

*8.10.
efterforskning Sonntag +
Nahmann*

ck

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Oslo den 19 oktober 1964.

HP 1

Wallenberg-statyn i
Debrecen

175

Ink.	20/10	1964
Avd.	Gr	Mal
P	2	En I

Broder,

g. inf.

Med dessa rader ber jag få tacka för Ditt handbrev den 15
innevarande oktober jämte artikeln från Expressen rörande Wallen-
berg-statyn, som hamnade utanför en fabrik i Debrecen. Jag har
vidarebefordrat uppgifterna till redaktör Böstrup, vilken icke
heller tidigare uppmärksammat Expressens reportage.

DS kugrme

Bertil Arvidson
Bertil Arvidson

Byrådirektören L o r e n t z o n,
Utrikesdepartementet

H Ä N V I S N I N G

Bindes

I n k o m m a n d e

Åtgärd se originalet å

..... A. P. T.

Angående

Lån av Wallenbergs Össieru
(Hans Villius)

daterad den

24. 11. 64

skrivelse från

chiffertel. "

enclairtel. "

handbrev

" J. Garring

till

And. i Eskwa

d. Belfrage

u. D.

Det tillämpliga understrykes

277

INK.		
D.Nr 7		
Inkom den 6. 11. 64		
Avd.	Gr.	Mål
P	2	bu I

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Wallenberg-statyn
i Debrecen

Oslo den 7 november 1964.

HP 1	201	1 bil.
	9/11	64
P	2	Eu I

Broder,

Sedan redaktören Böstrup i Norges Handels- og Sjöfartstidende fått del av uppgifterna i Ditt handbrev den 15 nästlidna oktober jämte Expressens artikel om statyn över Raoul Wallenberg har han nu skrivit närslutna, avslutande artikel i sin Ungern-serie. Hans egen kommentar till händelseförloppet är, att affären på sitt sätt visar hur känslig Sovjet-unionen är beträffande Wallenberg-frågan, vilket också klart kom till uttryck under Chrustjovs Sverige-besök i somras. "Om den nya regimen i Moskva kommer att inta en annan hållning till det anonyma Wallenberg-monumentet återstår att se. Det kommer i så fall att betyda ett stärkande av Ungerns uttryck för sina nationella känslor".

Bertil Arvidson
Bertil Arvidson

Byrådirektören L o r e n t z o n,
Utrikesdepartementet.

Kjeller, Kinn, Hilt, 1964
1/11/1964
P2 EU/E 11-64

Russerne fjernet Wallenberg-monumentet fra Budapest

Men ingen „vet” noe om sakens forløp

Raoul Wallenbergs minne æres i Ungarn og hans innsats som reddet titusener av menneskeliv i krigens slutfase i 1944/45 er vidt kjent. Det var derfor overraskende at historien om Wallenberg-monumentet («N. H. og S. T.» sept.) som ble fortalt om det anonyme monument i Debreceen over alt ble møtt med svar: Dette kjenner vi ikke noe til.

Senere opplysninger som vi har kunnet innhente har imidlertid bekreftet riktigheten av opplysningene om statuen og dens skjebne. I alt vesentlig basert på en fremstilling i den svenske avis «Expressen» er sannheten om det forsvundne Wallenberg-monument i Budapest følgende.

Etter krigen ble det i Budapest dannet en Wallenbergkomite av jøder som takket være hans innsats hadde reddet sitt liv. Denne komite tok initiativet til en innsamling til et monument over den forsvundne svenske diplomat. Den ungarske billedhugger professor ved kunstakademiet i Budapest, Pál Pátzay påtok seg vederlagsfritt å lage monumentet.

Resultatet av Pátzay's arbeid ble et monument som nå anonymt er reist utenfor en legemiddelfabrikk i Debreceen i Øst-Ungarn.

På den høye sokkel til det opprinnelige monument var et relieff av Wallenberg og en tekst hvor han ble hyldet for sin store humanitære innsats. Inskripsjonen hadde følgende ordlyd:

«Som det svenske folks utsending ledet Raoul Wallenberg den kgl. svenske ambassades modige, ærefulle menneskelige virksomhet fra juli 1944 til januar 1945 — en ødelegnelsens og mørkets tid for menneskeheten. Han ble vår legendariske helt.

Dette monument, i sentrum av den by hvis forfulgte mennesker hans urokkelige årvåkenhet og menneskekjærlighet beskyttet i tidens natt, beviser vår takknemlighet».

Monumentet skulle reises i St. Istvan-parken på Pest-siden like ved Margareta-øen i Donau. Monumentet ble også faktisk reist og alt var gjort klart til avsløringen da Wallenbergkomiteens formann dr. Gyula Simon skulle overlevere det til Budapests borgermester József Bognár i april 1948.

Men da komiteen og de innbudte møtte opp for å overvære avsløringen var monumentet forsvunnet. Bare en del av sokkelen sto tilbake. Vitner fortalte at russere i nattens mulm og mørke hadde brukt tau og hester og revet monumentet ned.

Til å begynne med var det sporsløst forsvunnet. Senere ble det funnet i Budapest i ramponert stand. Men sokkelen med Wallenberg-relieffet er til dags dato så vidt vites ikke funnet igjen. Selve monumentet ble reparert og senere stillet opp i Debreceen, anonymt og uten det minste som kan forklare dets historie og bakgrunn. Så vidt det har vært mulig å etterforske saken senere.

Monumentets historie er imidlertid et symbol i seg selv. Begivenheten gir på sin måte klart uttrykk for hvor grensen går mellom det forbudte og det tillatte, mellom det mulige og det umulige i dagens Ungarn. Å oppkalle en gate etter Wallenberg er mulig. Å gjenreise det monumentet som russerne rev ned i 1948 er ikke mulig — i alle fall ikke ennå.

Det ville være urimelig å legge ansvaret for dette på det kommunistiske regime. Dette har gitt uttrykk for sin mening ved å ødelegge Wallenberg ved å oppkalle en gate etter ham. Men å gjenreise monumentet ville være å overtre den ramme som forholdet til Sovjet setter.

Affæren beviser på sin måte hvor ømfintlig Sovjet er overfor Wallenberg-saken hvilket også kom klart frem i forbindelse med tidligere statsminister Krusjtsjovs besøk i Sverige i sommer. Om det nye regime i Moskva vil innta en annen holdning til de anonyme Wallenberg-monument gjenstår å se. Det vil i så tilfelle bety en styrkelse av Ungarn uttrykk for sine nasjonale følelser.

Ungarn har forevrig satset meget på å markere sin nasjonale identitet. Det er ikke noen nasjonalisme i ordets snevre forstand, men en instinktiv selvhevdelse overfor naboene som ungarene ikke har noe slektskap med, enten det gjelder østerrikere, de slaviske folk eller rumenerne. Den nasjonale selvhevdelse er en forutsetning for å kunne bestå og landets historie viser da også en forbausende evne til alltid å reise seg som folk selv om stormene bryter

inn over landet. På land har til den grad vært klassisk invasjonsmark som Ungarn. Mongoler, tyrkere, slaviske og germanske folk har i tidens løp rent landet over ende. Disse invasjoner, med langvarige okkupasjoner eller fremmedstyre, er en integrerende del av landets historie.

Under disse omstendigheter er det ikke uventet at man satser på å bevare sine historiske minnesmerker som monumenter over selvstendighet og nasjonal innsats. Slike nasjonale monumenter blir i dag gjenreist selv om de står for verdier og symboler som er det kommunistiske regime fremmet.

Fra promenaden langs Donau ser man om aftenen det tidligere keiserlig-kongelige slott i skarp silhuett mot den lyse kveldshimmelen. Byggverkets harmoniske linjer, som fører seg naturlig til høydedragets profil bærer på avstand intet bud om at hele anlegget for noen år siden lå fullstendig i ruiner. Men når man kommer nærmere ser man at det ennå gjenstår meget før hele slottsanlegget er gjenreist.

I nærheten kneiser Mathiaskirkenes spir. Kirken er gjenreist etter krigen. Omkring ligger de gamle bydelene som også langsomt restaureres og bringes tilbake til sin opprinnelige form.

Dette er noen av flere eksempler på at man bevisst og med store omkostninger gjenreiser de minnesmerker og bygninger som står som symboler og synlige beviser på kontinuiteten i landets historie tvers gjennom rekken av okkupasjoner og undertrykkelser.

Denne pietet står i kontrast til enkelte andre trekk i bybildet. De fleste fabrikker har fått Sovjetstjernen påhengt som et symbol på den nye tid. Men disse politiske dekorasjoner gir inntrykk av å være hengt opp av plikt — for raskt å bli forsmått og glemt. Den totale mangel på vedlikehold har i årenes løp gitt disse dekorasjoner et shabby preg som taler sitt eget tause språk.

Andre steder markeres den sovjetiske innflytelse ganske skarpt. Det gjelder for eks. den veldige lysende stjerne som i Kreml-stil er anbragt over parlamentsbygningen. Hva man enn måtte mene om dette nygotiske bygg er det dog et arkitektonisk hele og helheten brytes av den sosialistiske tids lysende visittkort.

Det kan formelt argumenteres at det ikke er Sovjetstjernen, men et ungarsk symbol fordi Ungarn har adoptert den sovjetiske stjerne. Det kan så være, men man kan bare studere det endrede preg på de ungarske mynter for å se hvordan Sovjetstjernens dominans er gått tilbake med tiden og omskiftelsene. Men over parlamentsbygningen kan Sovjetstjernen ikke fjernes. Om dette og prangende russiske monumenter forskjellige steder trekker en Budapest på skulderen og sier at: De er der, men vi ser dem ikke.

★

Til gjengjeld har man fått andre byggverk som står som skrekens monumenter over den stalinistiske etterkrigsperiode. Det er for eks. store leiegårdskvartaler i Budapest bygget i den såkalte sosialistiske realisme stil. Dvs. grå og knugende bygninger som raskt tar karakter av «gråbein-gårder». Et tilsvarende tyngende inntrykk gjør det såkalte Folkets stadion i hovedstaden og ennå mer gjelder det for det nye universitet i Miskolc som i sin sosialistiske realisme har et maksimum av deprimerende effekt rent arkitekt-onisk.

Slike feilgrep er kommet for å bli. Man har kort og godt ikke råd til å bygge nytt. Dertil er ressursene for knappe og for hårdt tiltrengt for andre oppgaver og man har disse byggverk som et varig monument over politisk arkitektur på det verste.

Derimot har nyere arkitektur fått et lettere moderne preg. Ikke nødvendigvis utpreget vestlig, men man finner igjen meget av den lysere og elegantere stil som svarer til landets lynne i stedet for den tyngre slaviskpregede oppfatning.

Dette er noen av de mange små trekk i bildet som viser at ungarnene er i ferd med å gjenfinne sin

tradisjonelle plass som sentral-europeisk land med kontakter såvel østover som vestover — selv om den politiske forankring er uangripelig.

Bjørn A. Bøstrup.

★

Denne artikkel bringes adskil-lig senere enn de foregående fordi det har tatt tid å finne frem til den rette sammenheng om Wallenberg-monumentets skjebne. De tidligere artikler sto i «N. H. og S. T.» den 24., 28., 29. og 30. september og den 10. oktober.

H Ä N V I S N I N G

Bindes

I n k o m m a n d e

INK.		
D.Nr 280 11889		
Inkom den 24.11.64		
Avd.	Gr.	Mål
P	2	En I

Åtgärd se originalet å

..... A 9 T

Angående *Lån av Wallenberg-Ossieru*

daterad den *16.11.1964*

skrivelse från *Luriges Radio (Hans Villius)*

chiffertel. "

enclairtel. "

handbrev "

till

Det tillämpliga understrykes

W

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Ämneshand*

» 3 »

» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Paris

Avsänt den telex 19 kl.

Inkom den 2/12 1964 kl. 1330

Utskrivet i 2 ex. Detta är originalet.

Mycket brådskande.

Dnr	52.13	18
Avd.	P	2
Gr.		
Mål.		Er

18.

LS
Brådskande för säkerhetschefen.

ST
Med SK 566 anländer till Arlanda ikväll Otto Schoegg som upprepade gånger hörts som Wallenberg-vittne. Resan företages på vårt initiativ och med hans gillande sedan det konstaterats att han som förutvarande sovjetisk agent befinner sig i överhängande fara likvideras. Detaljer kurirsändes fredag. Benäget ordna möte och omhändertagande.

Kumlin

Coll.: *Rhin*
Dep U 326 A

Lönnback/GE

P 2 En I

aa
L

Pressfråga onsdagen den 2 december 1964

✓ Besked TT enligt Lorenzon rörande brittiske spionen Wynnes berättelser:

UD håller sig underrättad om ärendet. Undersökning pågår.

W

ORIGINAL TELEGRAM

XFFIA TRL

Arringt fdk. Jönköping

CABINET STHLM
SVENSK PARIS
SVENSK PARIS
CABINET STHLM

aa
Rc

INK. UTRIKES DEP:T		
Dnr 46:7 342		
3 DEC 1964		
AVD	GRI	M/L
P	2	Eu I

SVENSK PARIS 2.12.64

CABINET STOCKHOLM

342. BRAADSKANDE. FOER KABINETTSSEKRETERAREN PERSONLIGEN.
RESAN STOPPAD.

KUMLIN

SVENSK PARIS KL1725
CABINET STHLM OK?

BB

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Wallenberg-vittnet
Schöggl.

5/12-64
Paris den 3 december 1964.

Strängt förtroligt. 1 bil.

Broder,

I anslutning till vårt meningsutbyte i går närsluter jag härmed De Geers promemoria angående vad som här förevarit i det besynnerliga ärendet Schöggl.

Som framgår av promemorian föreligger två faser i vår bedömning av ärendet.

Under den första fasen (till sammanträffandet på Coupole) föreföll det oss inte uteslutet, att det kunde vara fråga om ett försök från sovjetisk sida att under visserligen bisarra men dock inte helt ovanliga krumbukter uppta en kontakt med oss för att under hand nalkas en uppgörelse i fallet Wallenberg. Vi utgick ifrån att Schöggl på något sätt var i maskopi med rysarna och användes av dem för att få en kontakt till stånd.

Den andra fasen utvisade, att denna arbetshypotes var felaktig. Vår omsorg blev då att säkerställa vittnet Schöggl, som, sedan han enligt egen uppgift hotats till livet av sina tidigare uppdragsgivare, eventuellt kunde tänkas vara villig att lämna ytterligare material rörande den ryska säkerhetstjänstens befattning med fallet Wallenberg.

Din tillfrågade
R. Kumlin

Kabinettssekreteraren Belfrage,
Utrikesdepartementet.

R. Kumlin

809

Strängt förtroligt.

P. M.

Den 1 december uppsöktes ambassaden av österrikaren Otto Schöggel, som förklarade, att han hade ett viktigt meddelande att framföra angående Raoul Wallenberg. Han mottogs av De Geer. S. framhöll, att han vid upprepade tillfällen varit i kontakt med svenska beskickningen i Wien samt att han även förhörts i Wallenberg-frågan av från Sverige till Österrike utresta personer. Han hade därvid uppgivit, vilket han nu vidhöll, att han 1955 i ett fängelse i Vladimir hade tillbringat en natt i en sjukcell tillsammans med Wallenberg och att denne hade bett honom att, om han någon gång bleve fri, meddela svenska myndigheter, att han alltså vore i livet.

Då S., som kunde identifiera sig genom sitt pass, föreföll mycket uppskärnad, lät De Geer honom i ett angränsande rum diktera ner en redogörelse för sina upplevelser för fröken Möller, som tjänstgjort i Wien och kände till fallet Schöggel därifrån.

Under tiden ringde De Geer, efter att ha föredragit saken för ambassadören, till beskickningen i Wien, som ju enligt S. skulle känna till ärendet. Han fick därvid tala med såväl Lagerfelt som Åkerrén. Åkerrén ansåg, att man borde lyssna på S. som, sade han, åtminstone i viss utsträckning vore vederhäftig. Det hade nämligen visat sig, att en del av hans tidigare uppgifter beträffande Wallenberg kunnat verifieras. Genom De Geers beskrivning av S. för Åkerrén bestyrktes S' identitet.

De Geer bad därefter S. komma in igen. Denne redogjorde då mera i detalj för anledningen till att han kommit till Paris. En nedteckning av redogörelsen återfinnes i närslutna två av S. undertecknade dokument. Anledningen

./.

810

till Paris-resan vore i korthet, att S. under vistelse i Bern för någon tid sedan helt oväntat på gatan sett en rysk säkerhetsman Alexej Maslow, som tjänstgjort i det fängelse, där Wallenberg och S. en gång sammanträffat. S. hade sedermera, genom att han talade ryska, i Bern lyckats få kontakt med Maslow, som vid några besök på restauranger under rusets inflytande sagt, att Wallenberg alltjämt levde, ehuru han vore sjuk. Han hölles instängd i en villa tillsammans med två andra interner, och Maslow hade förklarat, att anledningen till att han inte fick resa hem var, att han önskade stanna kvar i Sovjet.

I övrigt hade samtalen med Maslow gällt frågan, huruvida S. skulle börja arbeta för ryssarna. Maslow hade härvid erbjudit S. uppgiften att föra en resväska från Bern till Wien, ett uppdrag som S. emellertid hade avböjt.

När S. den 30 november på kvällen besökte huvudbangården i Bern, såg han Maslow stiga på tåget till Paris, trots att denne vid tidigare tillfällen sagt sig från Bern skola resa direkt tillbaka till Moskva. S. beslöt helt snabbt att följa med tåget till Paris för att skugga Maslow. Väl framme i Paris såg han hur Maslow tog en taxi vid stationen. S. själv följde efter i en annan taxi och fann, att Maslow for till sovjetambassaden vid rue de Grenelle. S. å sin sida for, sedan han först skaffat sig ett hotellrum, till svenska beskickningen.

S. föreslog, att han skulle ringa upp Maslow för att göra upp om ett gemensamt restaurangbesök. Om det kom till stånd, skulle man, föreslog S., försöka arrangera det så att någon ryskspråkig tjänsteman på beskickningen kunde avlyssna de båda herrarnas samtal, vilket S. skulle försöka leda in på fallet Wallenberg. Mötet måste enligt S. äga rum samma eftermiddag, då S. uppgav sig vara tvungen resa till Wien på kvällen.

S' förslag föreföll både bisarrt och orealistiskt. Då det emellertid för det första icke kunde uteslutas, att S. stod i maskopi med ryssarna och att hans utsagor om Wallenberg särskilt av denna orsak kunde ha ett visst intresse för svenska myndigheter och då han, för det andra, insisterade på att ovannämnda arrangemang, d.v.s. restaurangbesök, skulle genomföras, enär detta enligt S' mening vore det enda som kunde "bevisa" riktigheten av hans utsagor om Wallenberg, be-

dömdes det som icke möjligt att avvisa S' förslag.

Att inhämta instruktioner i ärendet från Stockholm var omöjligt med hänsyn till dels den knappa tiden, dels svårigheten att per telefon, som stundtals lär kopplas via Östtyskland, redogöra för de onekligen mycket säregna omständigheterna i fallet.

Resultatet av övervägandena blev, att Nyström fick i uppdrag att medfölja S. till en restaurang i närheten och därifrån låta S. i Nyströms närvaro ringa upp Maslow på sovjetambassaden för att föreslå ett sammanträffande. Så skedde också (ambassadens nummer slogs av Nyström) och utan svårighet fick S., som i telefon blott angav sig som Otto, kontakt med Maslow, som emellertid föreslog att S. skulle ringa på nytt om en timme.

Vid den nya påringningen föreslog S. möte på en namngiven restaurang i stadens centrum. Ryssen svarade emellertid, att han inte ville besöka detta ställe, eftersom det livligt frekventerades av ryska ambassadens tjänstemän. Han bad därför S. att ringa än en gång.

Vid det tredje santalet kom Maslow och S. överens om att mötas utanför restaurang Coupole vid boulevard Montparnasse mellan 19 och 20. Kl. 19.45 kom också mycket riktigt en person, som efter vad S. senare uppgav icke var Maslow utan en herre vid namn Koslov. Denne hade bett S. gå in på restaurangens glasveranda. Såvitt De Geer och Nyström, som uppehöll sig i omedelbar närhet, kunde bedöma, anlände även fem å sex andra personer, som S. efteråt angav som ryssar och som kom och gick upprepade gånger på ett egendomligt sätt. De placerade sig såsmånongom på olika ställen i restaurangen, dock ingen intill S.

S. uppgav efteråt, att han vid besök på restaurangens toalett av tre ryssar anmodats stiga in i en utanför väntande bil. I annat fall skulle han, tillade de, inte komma levande till Wien. Då S. lämnade restaurangen, var han ytterst uppjagad och begärde på ett diskret sätt att bli ledsagad. Han var därvid synbarligen djupt chockad och rädd för sitt liv.

S. fick sedan åka med attaché Westholm, som hela tiden befunnit sig i sin bil inom synhåll från Coupole. Även De Geer och Nyström för med Westholm, Utan att, såvitt kunde

Ich bin immer Stefan für die Ruinen zu sorgen, aber
Wallenberg heute noch lebt. Die Angaben von der Ruinen
über Wallenberg ist eine kluge. Ich kann diese kluge
durch Hans von Bern sein.

Ich habe in Wien dem schwedischen Botschaftsrat gesagt
dass ich diesen Mann gefunden habe ^{von der Zelle in V} der mich von/Vladimir
herausgenommen hat, wo ich mit Wallenberg im 1955 in Gefängnis
gelebt hat, 200 km nördlich von Moskau. Dieser Mann ~~ist~~ war
stellvertretender Politoffizier (seine Frau Ärztin im Gefängnis)
im Gefängnis. In der Schweiz habe ich ~~ihn~~ gefunden durch Zufall.
Ich fuhr sofort nach Wien zurück in der Schwedischen Botschaft
och da fragte man mich ob ich ein Bild von ihm bekommen könnte.
Bin wieder weg gefahren, leider war es nicht möglich für mich
ein Bild zu bekommen. So habe ich vierzehn Tage in Bern umge-
trieben, mit dem Russen getrunken und spaziergegangen und
einen schönen Tage sagte er zu mir, er verlässt Bern und
wird nach Hause fahren. Gut, wenn er nach Moskau fährt, werde
ich auch fahren. Zufällig war ich am Bahnhof, da kam er und
mit ihm zwei Herren im Auto, und sie gehen auf Bahnsteig nach
Paris. Bin selbst sofort nach Kasse und kaufte Karte nach
Paris, und da der Zug eine Verspätung hatte, gab es Zeit.
Er ist im Schlafwagen eingestiegen und ich im gewöhnlichen
zweiten Klasse eingestiegen. Die zwei Herren blieben in Bern.
Er allein fuhr. In Paris angekommen nahm er eine Taxi, mit
seinen zwei Kofferten, und ich fuhr ihm nach in einer anderen
Taxi. Sein Ziel war der Sowietbotschaft in Paris. Jetzt bin
ich hier, möchte ich dass ein Herr von der Botschaft mit mir
geht und zum dem Lokal wo ich rendez-vous gemacht habe, und
dass dieser Schwede Zeuge ist, wenn ich mit ihm spreche, dass
er antwortet über Wallenberg, dass er heute noch in Moskau
lebt, aber dass er ist sehr krank. Soviel ich gehört habe
- so durch Sprechereien; kommt mir das so komisch vor.
Nach der russischen Reden kommt mir vor als ob irgend etwas
mit England sein sollte, und durch Hilfswerke, da er von
Budapest weggeschleppt wurde. Jetzt möchte ich ersuchen dass
ein Mann mit mir geht.

Paris, den 1. Dezember 1964.

Ende Juli 1964

811

Otto Schlegel

Das erste was ich mit ihm gesprochen habe war die Frage wohin ist der Mann gekommen der mit mir war in der Zelle, wo ich nach meiner Operation kam.

- Was für Interesse hast Du dafür?

Ganz privatinteresse, weil er sehr kameratlich mit mir in der Zelle war.

- Wie so interessieren Sie sich doch ausgerechnet für diesen verrückten Menschen?

Ich habe nicht feststellen können, dass er verrückt ist. Ich habe ihn nicht verrückt gefunden.

- Der Mann ist noch immer in Russland und lebt noch weiter, aber er ist nicht als Gefangener, sondern in einem Internierung haus. Er hat ein Leiden.

Der Krieg ist doch so lange aus, warum können sie nicht die Menschen frei lassen, zu Hause kommen lassen.

- Vielleicht will er selbst nicht zurück in der Heimat.

Mir ist es ja egal, gleich

Ein anderer mal fragt der Russe mich wie mein Leben in Russland war; können sie sich beklagen, über die Gefängnis , die Behandlung u.s.w.

In einem Lager ist es gut, in einem anderen schlecht. Aber ich denke immer an diesen Mann, ich möchte nur wissen, warum er nicht zu Hause gelassen ist.

- Hast Du einen Auftrag bekommen, um nach ihm zu fragen?

Es ist nur mein privates Interesse. Nur ist es mir so komisch vorgekommen, dass Sie selbst ja so plötzlich beschlosse

hat, mir in einigen Minuten aus der Zelle herauszuholen.

- Aber warum dieses Interesse?

Weil der Mann mir leid tut.

- Ich weiss nicht welche Leute bei uns sitzen, einige sitzen vielleicht gern.

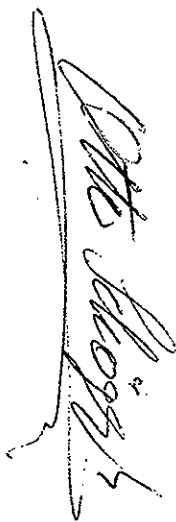
Ich möchte wissen welche Leute gern bei ihnen im Gefängnis sitzen; als freie, vielleicht, aber in Gefängnis sitzt doch niemand gerne.

- Warum doch immer wieder diese Interesse, immer fragen Sie nach diesen Mann. Sie sollen sich doch keine Gedanken machen, er lebt noch, jetzt lebt er besser in Russland als vorher. Sie sollen sich keine Gedanken machen. Sie können ihm sowieso nicht helfen. Maslow hat auch darüber gesprochen dass er mit Chrusjtjov in Schweden war, auch in Dänemark.

S: Mir gegenüber hat der Russe immer entgegenkommend gewesen. Er hat nie etwas böses mir gegenüber getan, war immer entgegenkommend, seitdem ich in der Freiheit wieder bin.

Nach seiner Wörter kann ich meinen Schwur ablegen dass Wallenberg noch nicht tot ist, und immer noch lebt in der Sowietunion, ob es in Moskau ist oder anderswo weiss ich nicht, aber er lebt noch.

Der Maslow ist ein grosser Mann, und reist für Russland sehr viel herum, er hat gesagt dass er Finanzkontrolleur ist, ~~xxxxxxx~~ ob es wahr ist, weiss ich nicht. Ich kann aber 100-prozentig sagen dass der Maslow mir nicht angelogen hat. Er hat mir schon früher Sache gesagt und nachher ist gefunden

das es richtig war. Die Gespräche das er mit mir gehabt hat, was er vorausgesagt hat, ist so gekommen. Er hat mir noch nie angelogen. Ich bin ihm nie darauf gekommen, dass er mir angelogen hat. Den Beweis das was ich den Schweden über Wallenberg gesagt habe wahr ist, wird sich heute bei diesem Rendez-vous im Beisein der Schweden bestätigen.

Maslow, Alexis (ob das der richtige Name ist weiss ich nicht) ist ein Mittelgrosser Mann, schwarzes Haar, breit-schultrig, ein gut aussehender Mann, keine Merkmale, angezogen amerikanischer Muster, ein schönes, unauffälliges Auftreten, spricht fünf Sprachen perfekt (lesen-schreiben). Er reisst viel, hat Diplomatenpass.

In Bern hat Maslow mir einem anderen Russe vorgestellt, Pelikan, russische Attache (geht in Heeresuniform) am 1. August. Nach dem Fest in Bern in einem Restaurant habe ich mit dem Pelikan angefangen und gefragt ~~was er weiss~~ ob er etwas von dem Mann in der Zelle weiss. Aber er hat nur gesagt dass es interessiert ihm nicht.

Maslow hat mich nachher gefragt, was er mir doch angeht: Warum fragst Du wieder über diesen Mensch, er ist doch keinen Landsmann. Hast Du einen Auftrag? Mach Dir keine Sorge. Ich habe dich schon hundert mal gesagt dass er lebt. Mir kannst Du fragen, aber den anderen Russen sollst Du nicht Fragen, das macht nur Schwierigkeiten.

Diese Gespräche ~~ist~~ und ähnliche sind die ganze Zeit so zwischendurch geführt. Ende Juli bis jetzt.

Paris, am 1. Dezember 1964.

Ich bin bekannt mit Maslow seit 1959 bekannt

und war immer mit die Fragen über Wallenberg
gefasst.

Diese Angaben ist meine Wahrheit über Maslow.

2. XII. 1964

Otto Schöpp

Otto Schögg
2. Zt. Weilheim Obb
Hooostn. 8.
Bründerrepubli-
Deutschland.

Salzburg 4. XII. 64
Raoul Wallenberg
Postamt Salzburg 4. XII. 64

INK. UTRIKES DEP:T		
Dnr		
7 DEC 1964		
AVD. p	GR. 2	MLL Eu

Sehr geehrte Herrn!

Erlaube Ihnen bekannt zu geben, daß es mir eine lange Zeit nicht möglich ist zuhause wohnen. Denn die Russen wollen mich nach Rußland zu bringen. Denn ich bin einer von den Menschen, deren es bekannt ist, daß Herr Wallenberg noch immer in der Sowjetunion (Moskau) lebt.

Denn sonst kann ich mir nicht vorstellen, warum mich die Russen nach Moskau bringen wollen. Ich glaubte schon, daß ich es durch ein Zeugnis eines Schweden beweisen konnte, mein Gespräch mit Alexe Kaslow, aber durch meine Lüge gegen Kaslow, machte ich die letzte Arbeit garst. Denn ich hatte

schon so eine Freude, daß ich der
schwedische Regierung es beweisen
konnte. Ich glaube die schwedische
Botschaft in Paris, wird Ihnen
schon ein Bericht über die Verschleppung
von Rüssen mit.

Aber ich kann diesen drei Diplomaten
mein Dank ausdrücken, denn
sonst würde ich nie mehr ~~ein~~
ein Freier-Mensch sein. Und
dies ist ein großer Erfolg, daß
Kaslow seine erste Niederlage
nehmen muß von Amateuren.

Ich will Ihnen bekannt geben, daß
Kaslow, viel nach Schweden kommt.

Durch die vielen Jahren, meiner
Nachforschung nach Wallenberg
hatte ich immer umsonst ge-
macht. Aber heute bitte ich das
Äußenministerium mir eine
Hilfe zugeben als Ersatz für
meine Speeren die ich verbraucht
hatte, denn ich will mit dem
Geld mir eine Fahrkarte kaufen
und auf ein zwei Jahre nach
Canada gehen und dort arbeiten
denn wenn ich in Europa bleibe

dann bin ich bald in Rußland.
Ich glaube, daß mir jetzt das
Schwedische Regierung helfen wird
Wie ich von Ihnen, das Geld bekomme
so folge ich sofort nach Canada.
Denn in Europa, habe ich Angst
von den Russen. Denn ich bin der
einzige Kenner für die Schwedische
Regierung, daß Wallenberg heute
noch lebt.

Bitte lassen Sie mich nicht lange
warten, daß ich bald fahren kann.
Ich kann überall schwören, daß
Wallenberg heute noch lebt.

Bitte lassen Sie mich nicht
lange auf Antwort warten.

Hochachtungsvoll

Otto Schögg

Ich lebe jetzt bis ich Ihre Antwort
bekomme in der kleinen Stadt.
Ich kann jeder Zeit zum schwedischen
Gesandten nach München kommen.

Avskrift

Otto Schöggel
z.zt. Weilheim 066
Mosstr. 8
Bundesrepublik Deutschland

Salzburg 4.XII.64

Sehr geehrte Herrn!

Erlaube Ihnen bekannt zu geben, dass es mir eine lange Zeit nicht möglich ist zu Hause zu wohnen. Denn die Russen wollen mich nach Russland zu bringen. Denn ich bin einer von den Menschen, denn es bekannt ist, dass Herr Wallenberg noch immer in der Sowjetunion (Moskau) lebt.

Denn sonst kann ich mir nicht vorstellen, warum mich die Russen nach Moskau bringen wollen. Ich glaubte schon, dass ich es durch ein Zeugnis eines Schweden beweisen konnte, mein Gespräch mit Alexe Maslow, aber durch meine Lüge gegen Maslow, machte ich die letzte Arbeit gabut. Denn ich hatte schon so eine Freude, dass ich der schwedische Regierung es beweisen konnte. Ich glaube die schwedische Botschaft in Paris, wird Ihnen schon ein Bericht über die Verschleppen von Russen mich.

Aber ich kann diesen drei Diplomaten mein Dank ausdrücken, denn sonst würde ich nie mehr ein freier Mensch sein. Und diese ist ein grosser Erfolg, dass Maslow seine erste Niederlage nehmen muss von Amateur. Ich will Ihnen bekannt geben, dass Maslow, viel nach Schweden kommt. Durch die vielen Jahren, meiner Nachforschung nach Wallenberg hatte ich immer umsonst gemacht. Aber heute bitte ich das Aussenministerium mir eine Hilfe zugeben als Ersatz für meine Spesen die ich verbraucht hatte. Denn ich will mit dem Geld mir eine Fahrkarte kaufen und auf ein zwei Jahre nach Canada gehen und dort arbeiten denn wenn ich in Europa bleibe dann bin ich bald in Russland. Ich glaube, dass mir jetzt die schwedische Regierung helfen wird. Wie ich von Ihnen, das Geld bekomme fahre ich sofort nach Canada. Denn in Europa, habe ich Angst von den Russen. Denn ich bin der einzige Zeuge für die schwedische Regierung,

dass Wallenberg heute noch lebt.

Bitte lassen Sie mich nicht lange warten, dass ich bald fahren kann. Ich kann überall schwören, dass Wallenberg heute noch lebt.

Bitte lassen Sie mich nicht lange auf Antwort warten.

Hochachtungsvoll

u/ Otto Schöggel

Ich lebe jetzt bis ich Ihre Antwort bekomme in der kleinen Stadt. Ich kann jeder Zeit zum schwedischen Consulat nach München kommen.

Paris den 7 december 1964.
Strängt förtroligt. 1 bil.

*Detta är en viss försen-
ing för skning. Extra utgifter
debiteras. Extra utgifter
Gunnar Lundberg*

STATSDEPARTEMENTEN

Till *Brdi Lovenzon*

☐ För kännedom ☐ Onskas åter ☐ För godkännande
☐ För handläggning ☒ Enl. överenskomme
☐ För yttrande ☐ Kontakt förde tagas med avsändaren

*Paris har som synes förl
erövring för sitt utlägg*

Datum *13.1.65* Avsändare *S. Belin*

Broder,

I anslutning till mitt handbrev den 3 dennes
får jag meddela, att ambassadens utgifter i ärendet
Schögl belöper sig till sammanlagt 214:- francs en-
ligt bifogade specifikation.

Jag vore tacksam om ambassaden kunde erhålla
debetbesked för beloppet ifråga.

*Sub
Attester as A II Extra utg.*

*Dir. T. Legation
Belin*

U. 4. W. M. M.

R. Kumlin

Kabinettssekreteraren Belfrage,
Utrikesdepartementet.

DEBET- BESKED U nr. <i>2548</i> den <i>9.1.65</i>	
Myndighet <i>Ambassaden Paris</i>	
Uhängskt belopp/kurs/kronor <i>F 214:- à 105:20 = kr 225:13</i>	
Titel <i>Bok O: Extra utg.</i>	Kronor
Siffergranskning <i>M</i>	Tillstyrkan <i>R</i>

*Ersättning för taxikostnader och
járnvägs biljett Paris-Wien enligt band-
brev Kumlin/Belfrage 7.12.64*

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Pressbyrån

Sundfeldt/eb
9.12.64
f förtr.kdm t
amb.Jarring, Moskva nr 567 ✓
u/Sundfeldt

~~Förtroligt.~~ 96 S 7/13 8/12-64
P 2 Cu I

Fol.chefen f kdm: *W*
Utrikesrådet Kellberg f kdm: *K*
Bd Hamilton f kdm: *HC*

ÅTGÄRD SE ORIG. *719/Allw.*

aa
W
Jo
P.M. ✓

ANG VISSA TELEVISIONSPROGRAM.

1. Televisionsprogram om baltutlämningen den 8 december 1964.

MC
MM
I den tidigare handläggningen av ärendet har UD vägrat att medverka till programmet samt genom konseljbeslut har begäran om visst skriftligt material från UD avslagits. I fråga om vissa filmer i SF:s filmarkiv som på sin tid togs efter särskilt tillstånd från Försvarsstaben, har det icke funnits möjlighet att hävda fortsatt visningsförbud, när inga skriftliga beslut härom föreligger från den tid det rör sig om. I detta läge har kontakt tagits med radiochefen med förfrågan om han ville undersöka möjligheterna att nämnda filmsekvenser icke kom med i programmet.

Idag återkom radiochefen och förklarade, att han icke i programmet bildsviter kunde finna något som direkt berörde Sovjet eller sovjetiska förhållanden och att han därför icke ansåg sig kunna intervensera. För en sådan intervention behövde han grunder av annat slag än en allmän vädjan. Han förklarade vidare, att om det i materialet funnits det minsta som direkt berört ryska frågor hade läget varit annorlunda.

Excellensen underrättad om radiochefens ställningstagande.

MM

2. Televisionsprogram om svenskbyborna avsett att gå ut den 27 december 1964.

Radiochefen meddelade idag att sedan man fått veta att möjlighet fanns till hemresa för ett antal svenskbybor var alla ense om att ingenting skulle göras som kunde riskera dessa människors möjlighet att resa till Sverige. Senare under dagen återkom radiochefen och meddelade, att man nu hade beslutat att detta program om svenskbyborna med hänsyn till vad han tidigare anfört, helt skulle tagas bort. När svenskbyborna väl kommit hem fick man väl göra "något slags program men det kunde knappast bli samma program som det planerade".

Någon vädjan har icke förekommit från UD:s sida i vad avser svenskbyboprogrammet.

✓
3. Televisionsprogram om Raoul Wallenberg avsett att gå ut i februari 1965.

Docent Hans Villius som handhar arbetet i detta program har varit i kontakt med undertecknad och därvid meddelats att ingen medverkan kan ifrågakomma från UD:s sida. På hans särskilda fråga om hur man inom UD såg på visandet av ett dylikt program svarade jag, att jag till honom personligen ville säga eftersom han frågade men utan yrkande från min sida, att man helst här såge att programmet inte blev av under det närmaste året. Så länge som man räknade med möjligheten att Wallenberg var i livet kunde ett sådant program tänkas skada ansträngningarna för Wallenberg. Villius sade sig förstå denna synpunkt och tackade för meddelandet. Vid samtal med radiochefen idag berördes också detta program, som radiochefen tydligt diskuterat med Villius. Radiochefen hade förståelse för UD:s inställning ifråga om att ingen medverkan kunde ifrågakomma.

Utrikesministern underrättad.

Stockholm den 8 december 1964.

Sten Sundfeldt

/Sten Sundfeldt/

Lorentzon/IH

Stockholm den 8 december 1964.
STOCKHOLM

1 bil.

~~Strängt förtroligt.~~

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

ang.

Broder,

./.

Härmed ber jag att få sända Dig avskrift av ett brev, daterat den 4 dennes i Salzburg, som i går anlände från Otto Schöggel. Vi har ännu ej tagit ställning till frågan om brevet bör besvaras, men lutar nog för ögonblikket - åtminstone i avvaktan på vissa utredningar av polisen - att icke göra detta. Då det väl ej är osannolikt att Schöggel ånyo uppsöker Lagerfelt, har vi även delgivit honom Schöggels brev och samtidigt instruerat honom, att skulle så ske, tillfället bör utnyttjas att fråga Schöggel om han kan närmare ange vilken den svensk varit, som han år 1956 talade med om en "hög svensk officer" i sovjetisk tjänst (jfr Din promemoria sid. 4).

Ernst Vlogintzon

Ambassadrådet Friherre De Geer,
P a r i s.

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	/ 19.....
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

exp. 11.12/77

Lorentzon/IH

Stockholm den 8 december 1964.

3 bil.

Strängt förtroligt.

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Broder,

Som Du tidigare har Dig bekant och som framgår av närslutna genomslag av handbrev från Kumlin till mig jämte bilagor den 3 innevarande månad, har Otto Schöggel varit i kontakt med ambassaden i Paris under ganska dramatiska omständigheter. Jag vill inte underlåta att informera Dig om detaljerna, då det ju kan tänkas att Schöggel kommer att åter uppsöka Dig. Som Du ser av De Geers uppteckning, följer Schöggel det för oss tidigare kända beteendemönstret och synes vilja göra sig intressant genom mystiska sammanträffanden på olika restauranger med svenska ambassadmedlemmar. En intressant punkt i De Geers redogörelse är ju att det tydligt framgår att Schöggel har kontakt med sovjetiska vederbörande.

I Ditt handbrev den 23 mars innevarande år till Bergström omnämner Du överst i bilagan på sid. 2 en rysk ambassadtjänsteman i Bern vid namn Kovov. Som framgår av även bifogade avskrift av handbrev Stackelberg-Belfrage den 20 maj 1964 har en i Bern verkställd kontroll givit vid handen, att där icke funnits någon ambassadtjänsteman vid namn Kovov, däremot tvenne med namnet Kozlov. I De Geers promemoria sid. 3 förekommer åter namnet Kozlov. Ehuru namnen Kovov och Kozlov väl får anses vara ganska vanliga ryska namn, är det typiskt för Schöggel att han håller sig till ett begränsat antal personnamn - måhända för att underlätta det för sig själv

Ambassadören Friherre Lagerfelt,
W i e n.

Ufyllas av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	/ 19.....
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

närmast åt att över huvud taget icke besvara brevet.

Något initiativ från Din beskicknings sida finner vi ej heller för dagen påkallat. Emellertid är det väl icke osannolikt - i synnerhet om Schöggel efter en viss tid icke erhåller något svar från oss - att han kommer att uppsöka Dig i Wien. Ett sådant tillfälle bör kanske utnyttjas till att fråga honom om den ovan berörde "svensken". I vad mån beskickningen i det läget kan tänkas böra försträcka Schöggel med ett mindre belopp är svårt att härifrån nu bedöma. Skulle han ifrågasätta hjälp för sin personliga säkerhet, bör han hänvisas till österrikiska myndigheter, som ju väl känner till hans förflutna. Hans österrikiska straffregister, som är ganska omfattande, är insänt med handbrev Braunerhielm-Lorentzon den 17.3.59.

Jag vill nämna att den i Kumlins ovannämnda brev omnämnde Maslows eventuella existens undersökes av oss i Bern. Vi har kunnat konstatera att han icke var i Sverige vid Chrustjovs besök. Skulle mot förmodan någon ledtråd hittas i Bern får vi återkomma.

Leif Belfrage

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Bonn den 12 januari 1965.

Pol.

Förtroligt

2 bil

14/1 Byråchefen Otto Danielson, Polisstyrelsen
informerad och avtycker att några
medel utbetalas till Schöggel.

Virgin

Ull Jönsson Dr ?

13

Ink.	13/1	1965
Avd.	Gr. 2	Mål Cu
P	96	5

a

20.1.65.
besv.

21.1.65.
hbr Lorentzon-Lagerfelt
" " -De Geer, Paris

Broder,

Vid årsskiftet mottog ambassaden ett rekommenderat brev med en begäran att en till statsministern riktad och förseglad skrivelse skulle vidarebefordras som kurirpost till Sverige. Efter det att avsändaren upplysts om att detta konvolut icke kunde medfölja ambassadens kurir i tillslutet skick, återkom denne, herr Otto Schöggel, för några dagar sedan med ett brev ställt till Bäckstrand, där han åter bad, att denna skrivelse, nu bifogad i öppet skick, skulle överlämnas till statsministern.

Skrivelsen, som verkar rätt förvirrad, berör bl.a. Wallenbergsaffären. Den närslutes här. Därjämte bifogar jag också Schöggels senaste brev med begäran om ambassadens medverkan i detta ärende. Det namn, E. Titzsch, som omnämnes i Schöggels brev till Bäckstrand, är ett tacknamn, som Schöggel angivit som avsändare på de två brev, vi hittills mottagit.

Jag vore tacksam få del av de kommentarer brevskrivarens begäran om ersättning för vissa utlägg kan ge anledning till.

Ole Jönsson
Ole Jönsson

(Ole Jöndahl)

Ambassadören B e r g s t r ö m

Utrikesdepartementet.

Bonn den 12 januari 1965.

Förtroligt

2 bil.

20/1 Freds. fr. Wallenberg
Palme, in anteckat julkalender
Vagn - Lorens julkalender
Broder, in Wallenberg i Bonn. 1965

Vid årsskiftet mottog ambassaden ett rekommenderat brev med en begäran att en till statsministern riktad och förseglad skrivelse skulle vidarebefordras som kurirpost till Sverige. Efter det att avsändaren upplysts om att detta konvolut icke kunde medfölja ambassadens kurir i tillslutet skick, återkom denne, herr Otto Schöggel, för några dagar sedan med ett brev ställt till Bäckstrand, där han åter bad, att denna skrivelse, nu bifogad i öppet skick, skulle överlämnas till statsministern.

./1

./2

Skrivelsen, som verkar rätt förvirrad, berör bl.a. Wallenbergsaffären. Den närlutes här. Därjämte bifogar jag också Schöggels senaste brev med begäran om ambassadens medverkan i detta ärende. Det namn, E. Titzsch, som omnämnes i Schöggels brev till Bäckstrand, är ett tacknamn, som Schöggel angivit som avsändare på de två brev, vi hittills mottagit.

Jag vore tacksam få del av de kommentarer brevskrivarens begäran om ersättning för vissa utlägg kan ge anledning till.

Ole Jödahl

Ambassadören B e r g s t r ö m

Utrikesdepartementet.

Avskrift

Schöggel Otto
z.Zt. 812 Weilheim/066
Moosstrasse No 8
Westdeutschland

Weilheim, 29.XII.1964.

Geheim!

Sehr geehrter Herr Ministerpräsident!

Heute bitte ich Sie Herr Ministerpräsident um Ihre Hilfe, Am 4.XII.d.J. schrieb ich an das schwedische Aussenministerium nach Stockholm, um die Rückzahlung meiner vielen Spesen, die ich für die Wahrheit über den schweden Wallenberg gebraucht hatte.

Seit acht Jahren jagte ich allein mit sehr grosser Gefahr die Spuren Wallenberg, die ich mit Erfolg für die schwedische Regierung beenden konnte. - Denn kein Staat ist es glücklich die Wahrheit über Wallenberg zu bekommen.

Mein Erfolg ist nur durch mein persönliches Versprechen an Herrn Wallenberg in „Gefängnis-Wladimir“ im Februar 1955 gekommen, denn ich war in Herrn Wallenberg schuldig, denn ich gab mein Wort in Wallenberg.

Seidem ich aus der russischen Gefangenschaft zurück bin, habe ich mich nie so gefreut wie jetzt. Ich hatte früher keine Gelegenheit zur echter Freude.

Noch vor einige Wochen glaubte ich an mein grössten Erfolg in mein Leben. - Aber in Paris, am 2. Dezember 1964 bekam ich ein Strich in mein Erfolg. Durch „Marslow“, (sowjetischer Diplomat) denn er hatte mich vor mein Ziel entlarvt. Aber es gab noch eine Freude für mich. Denn ich weiss, dass der schwedische Diplomat Wallenberg heute noch in der Sowjetunion lebt.

Aber ich will gleich bekannt geben, durch die Entlavung von Marslow, ist meine Zukunft in Gefahr. Denn wass hätten die Russen mit mir gemacht, wenn ich nicht von drei Diplomaten von der schwedischen Botschaft in Paris gerettet hätten von den Russen am 1.XII.1964 in Paris.

Herr Ministerpräsident, ich bin entschlossen, falls die schwedische Regierung haben will gegen Marslow seine Agenten kämpfen. Ich werde ein rücksichlosen Kampf gegen Marslow durch-

führen. Denn jetzt werde ich die Sowjetischen Agenten mit "Marslow-Mittel" vernichten die mir alle bekannt sind. Meine Verbindung zur Sowjetunion, macht ich nur um die Spuren Wallenberg zu finden. Dadurch wurde ich mit viele russische Diplomaten u Ag...t bekannt. So auch mit dem ehem. politischer Offizier Alex Marslow, gebr. 1914 von Gefängnis Wladimir. - Seine Frau war die Ärztin (Chefin) von Gefängnis.

Durch jahrelange ungestörtes beisammensein mit Marslow, ist mir viel von sowjetischen Geheimdienst in Europa bekannt. Herr Ministerpräsident, haben Sie zu mir Vertrauen. Und ich werde in Schweden ein sowjetisches-Agenten-Netz mit hilfe Schweden zerstören!

Herr Ministerpräsident, von 1.XII.1964 in Paris, brauche ich Ihnen kein Berichtgeben, denn es waren drei Herrn von der schwedischen Botschaft aus Paris dabei. Denn die schwedische Botschaft wird schon ein Bericht an das Aussenministerium nach Stockholm gemacht haben. Herr Ministerpräsident, meine ganzen Berichte, die ich in den acht Jahren über Herrn Wallenberg in verschiedenen schwedischen Botschaften gab, waren immer ohne Geld. Jetzt wo ich kein Bericht mehr bekommen kann, ist meine Arbeit für Wallenberg beendet. Denn die Russen, haben nur ein Ziel mich zu verschleppen. Darum bitte ich Sie heute Herr Ministerpräsident mein Spesen zurück zuzahlen, die ich für Wallenberg verbraucht hatte.

Herr Ministerpräsident, ich sage keine Summe, denn der schwedische Regierung ist es bekannt, durch die schwedische Botschaften in Wien, Zürich, Innsbruck, Paris über meine vielen Bahnfahrten, Hotel, Essen u.s.w. - Für die Berichte will ich kein Geld, nur für die Spesen.

Darum bitte ich die schwedische Regierung um eine Entschädigung. Denn ich kann keine Summe sagen, denn ich habe kein Buch geführt.

Herr Ministerpräsident, auch in Wennerström, ist es bekannt, dass Wallenberg noch in der Sowjetunion lebt. unter seiner Zeit. Denn mir ist es bekannt, dass Wennerström mit Wallenberg in Moskau gesprochen hatte. Dieses höre ich in der sowjetischen Botschaft in Genf. Wo ich mit Marslow, beisammen war über ein Monat.

Herr Ministerpräsident, meine Berichte über Wallenberg habe durch russische Diplomaten oder von Marslow selbst.

Herr Ministerpräsident, ich bitte um Ihre Nachricht ob Sie ein Vertrauen zu mir haben, dass ich den sowjetischen-Agenten-Netz in Schweden zerstören kann. Aber nur mit Hilfe der Schweden. Ich mache diese Arbeit ohne Geld nur für die Spesen muss die Regierung aufkommen.

Herr Ministerpräsident, ich bin immer bereit die Niederschrieft über Wallenberg, Marslow und Wennerström unter Eid auszusagen.

Bitte um baldige Antwort, denn wenn Sie mich nicht brauchen, dann mache ich eine Verbindung mit ein anderen westlichen Staat.

Hochachtungsvoll

Otto Schögl

Dieser Brief geht nach Bonn, zur schwedische Botschaft und von der Botschaft zu Ihnen Herr Präsident:

"Durch Kurierpost."

Avskrift

Otto Schögg
z.Zt. 812 Weilheim/066
Moosstr. 8.

Weilheim, 5.I.1965.

Sehr geehrter Herr Göran Bäckstrand:

Dass es nicht erlaubt ist, geschlossene Briefe mit Kurierpost nach Schweden zu senden, so werde ich Ihnen Herr Bäckstrand, mein Brief für Herrn Ministerpräsident offen senden.

Herr Bäckstrand, Sie erhalten daher, das Schreiben für Herrn Ministerpräsident von mir offen.

Dieser Brief für Herrn Ministerpräsident, muss Geheim bleiben.

Bitte mir Nachricht zu geben, dass dieser Brief mit der Kurierpost nach Schweden abgeschickt wurde.

Bitte wieder auf den Name E. Titzsch.

Hochachtungsvoll

Otto Schögg

815a

Weilheim, 29. XII. 1964.

Schöggel Otto
z. Ht. 812 Weilheim/Obb
Hoozathaus No 8
Westdeutschland

Geheim!

Sehr geehrter Herr Ministerpräsident!

Heute bitte ich Sie Herr Ministerpräsident um Ihre Hilfe.
Am 4. XII. d. J. schrieb ich an das schwedische Außen-
ministerium nach Stockholm, um die Rückzahlung
meiner vielen Spesen, die ich für die Wahrheit über
den schweden Wallenberg gebracht hatte.

Seit acht Jahren jagte ich allein mit sehr großer Gefahr die
Spüren Wallenberg, die ich mit Erfolg für die schwedische
Regierung beenden konnte. ~ Denn kein Staat ist es ge-
glückt die Wahrheit über Wallenberg zu bekommen.

Mein Erfolg ist nur durch mein persönliches Versprechen an
Herrn Wallenberg im Gefängnis "Wladimir" im Februar 1955
gekommen, denn ich war in Herrn Wallenberg schuldig, den
ich gab mein Wort in Wallenberg.

Seitdem ich aus der russischen Gefangenschaft zurück bin,
habe ich mich nie so gefreut wie jetzt. Ich hatte früher
keine Gelegenheit zur echter Freude.

815

Noch vor einige Wochen glaubte ich an mein größten Erfolg
in mein Leben. ~ Aber in Paris, am 2. Dezember 1964 be-
kam ich ein Stich in mein Erfolg. Durch "Taraslow",
(sowjetischer Diplomat) denn er hatte mich vor mein Ziel.

entlarvt. Aber es gab noch eine Freude für mich. Denn ich weiß, daß der schwedische Diplomat Wallenberg, heute noch in der Sowjetunion lebt.

Aber ich will gleich bekannt geben, durch die Enttarnung von Marlow ist meine Zukunft in Gefahr. Denn was hätten die Russen mit mir gemacht, wenn ich nicht von drei Diplomaten von der schwedischen Botschaft in Paris gerettet hätte von den Russen am 1. XII. 1964 in Paris.

Herr Ministerpräsident, ich bin entschlossen, falls die schwedische Regierung haben will gegen Marlow seine Augen kämpfen. Ich werde ein rücksichtslosen Kampf gegen Marlow durch führen. Denn jetzt werde ich die Sowjetischen Agenten mit „Marlow-Mittel“ vernichten die mir alle bekannt sind. Meine Verbindung zur Sowjetunion, machte ich mir eine die Spuren Wallenberg zu finden. Dadurch würde ich mit viele russische Diplomaten in Stg. ... bekannt. So auch mit dem ehem. politischen Offizier Alex Marlow, geb. 1914 von Gefängnis Wladimir. - Seine Frau war die Praxin (Chefin) von Gefängnis.

Durch jahrelange ungestörtes beisammen sein mit Marlow, ist mir viel von sowjetischen Geheimdienst in Europa bekannt. Herr Ministerpräsident, haben Sie in mir Vertrauen. Und ich werde in Schweden ein sowjetisches-Agenten-Netz mit Hilfe Schweden zerstören!

Herr Ministerpräsident, von 1. XII. 1964 in Paris, brauche ich Ihnen kein Bericht geben, denn es waren drei Herren von der schwedischen Botschaft aus Paris dabei. Denn die

schwedische Botschaft wird schon ein Bericht an das Außenministerium nach Stockholm gemacht haben. Herr Ministerpräsident, meine ganzen Berichte, die ich in den acht Jahren über Herrn Wallenberg in verschiedenen schwedischen Botschaften gab, waren immer ohne Geld. Jetzt wo ich kein Bericht mehr bekommen kann, ist meine Arbeit für Wallenberg beendet. Denn die Russen, haben mir ein Ziel mich zu verschleppen. Darum bitte ich Sie heute Herr Ministerpräsident mein Spesen zurück zu zahlen, die ich für Wallenberg verbraucht hatte.

Herr Ministerpräsident, ich sage keine Summe, denn der schwedische Regierung ist es bekannt, durch die schwedische Botschaften in Wien, Zürich, Innsbruck, Paris. über meine vielen Bahnfahrten, Hotel, Essen u. s. w. - Für die Berichte will ich kein Geld, nur für die Spesen.

Darum bitte ich die schwedische Regierung um eine Entschädigung. Denn ich kann keine Summe sagen, denn ich habe kein Buch geführt.

Herr Ministerpräsident, auch in Wennerström, ist es bekannt, dass Wallenberg noch in der Sowjetunion lebt. Unter seiner Zeit. Denn mir ist es bekannt, dass Wennerström mit Wallenberg in Norkau gesprochen hatte. Dieses höre ich in der sowjetischen Botschaft in Genf. Vor ich mit Marslow, beisammen war über ein Monat.

Herr Ministerpräsident, meine Berichte über Wallenberg habe durch russische Diplomaten oder von Marslow selbst.

Herr Ministerpräsident, ich bitte um Ihre Nachricht
ob Sie ein Versprechen zu mir haben, daß ich den
sowjetischen - Agenten-Netz in Schweden zerstören kann.
Aber nur mit Hilfe der Schweden. Ich mache diese
Arbeit ohne Geld nur für die Spesen muß die Regierung
aufkommen.

Herr Ministerpräsident, ich bin immer bereit
die Niederschrift über Wallenberg, Karolow und
Wennerström unter Eid auszusagen.

Bitte um baldige Antwort, denn wenn Sie mich nicht
brauchen, dann mache ich eine Verbindung mit ein
anderen westlichen Staat.

Hochachtungsvoll

Otto Grogg

Dieser Brief geht nach Bern, zur schwedischen Botschaft
und von der Botschaft zu Ihnen Herr Präsident!

„Durch Kurierpost.“

p 965
Weilheim, 5. I. 1965

Otto Schöggel
2.21.812. Weilheim 1066
Hörsstr. 8.

Sehr geehrter Herr Göran Bäckstrand!

Daß es nicht erlaubt ist, geschlossene Briefe mit Kurierpost nach Schweden zu senden, so werde ich Ihnen Herr Bäckstrand, mein Brief für Herrn Ministerpräsident offen senden.

Herr Bäckstrand, Sie erhalten daher, das Schreiben für Herrn Ministerpräsident von mir offen.

Dieser Brief für Herrn Ministerpräsident, muß geheim, bleiben.

Bitte mir Nachricht zu geben, daß dieser Brief mit der Kurierpost nach Schweden abgeschickt würde.

Bitte wieder auf den Name E. Titzsch.

Hochachtungsvoll

Otto Schöggel

815a

Stockholm 20 januari 1965.

Strängt förtroligt.

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

Eu^I

ang.

Broder,

Åberopande handbrev den 12 innevarande månad angående Otto Schöggel ber jag för Din information få meddela följande. Schöggel har sedan hösten 1956 uppsökt ett flertal svenska utlandsmyndigheter (främst beskickningen i Wien) för att lämna upplysningar om Wallenberg. Ehuru Schöggels uppgifter på vissa punkter passade in i det mönster som vi trott oss se beträffande Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen, har vi sedan länge tvivlat på hans allmänna tillförlitlighet. Han är straffad flera gånger i Schweiz och Österrike. Vidare vet vi att han arbetat för åtminstone ett västlands underrättelsetjänst.

Schöggels kontakter med oss har skett på hans eget initiativ och han har icke haft något som helst uppdrag från oss att vidare forska i Wallenbergärendet. Vår uppfattning om Schöggel är närmast att han har ett behov av att göra sig intressant genom att komma med ganska så fantasifulla upplysningar om Wallenberg icke minst i syfte att erhålla ekonomisk ersättning. Vid några tillfällen har vi bistått honom med smärre kontantbelopp, men det synes nu böra få räcka härmed. Med hänsyn till Schöggels bakgrund (han har bl.a. kontakt med Sovjets ambassad i Paris) har vi helst velat undvika att korrespondera med honom på officiellt papper. Man vet ju ej hur

Ambassadören O. J ö d a h l,
B o n n.

816

Hylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	25/1 1965
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

han kan komma att utnyttja en sådan skrivelse gentemot andra länders underrättelseorgan. Det besked som väl Schöggli möjligen kan ha anspråk på med anledning av sitt brev bör helst lämnas muntligen. Vi vore därför tacksamma om beskickningen per telefon ville underrätta honom om att hans brev givetvis vidarebefordrats till Stockholm men att han nog icke bör räkna med att någon ersättning kommer att kunna utbetalas till honom.

R. Hichens Bergström

Stockholm den 21 januari 1965.

STOCKHOLM

2 bil.

Strängt förtroligt.

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

Eu^I

ang.

Broder,

För kännedom ber jag härmed få översända avskrift av
 ./. handbrev med bilagor från Jödahl till Bergström den 12 inne-
 ./. varande månad angående Otto Schögl. Bergströms svar till
 Jödahl den 20 ds närslutes även.

Gunnar Lorentzon

Likalydande brev till
 Ambassadrådet C. De Geer,
 P a r i s.

Ambassadören Friherre K.G. Lagerfelt,
 W i e n.

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	25 / 1965
utl. kurir	<i>JK</i>
luftpost	
vanlig post	sign.

UNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 27/1 1965 kl. 14.45

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 49: B 29	
Avd. 40	Gr. 1
P 2	Mål. E

Kirсанов Rube intill

29.

Bergström/mk
ch.tel. Moskva
28.1.65

För polchefen personligen.

Blev idag med kort varsel uppkallad till t.f. chefen för skandinaviska avdelningen, som anförde följande:

Primo. Det hade kommit till Sovjets kännedom att Sveriges TV avsåg den 2 februari sända program "Vad vi vet och inte vet om Raoul Wallenberg", uppbyggt kring fångelserna Ljubjanka, Lefortovskaja och Vladimir. Kirsanov framhöll att han icke gjorde någon officiell framställning, men han ville på ett helt vänskapligt sätt framföra önskemål om att detta program icke framfördes. Det komme att göra ett mycket obehagligt intryck hos sovjetiska vederbörande och kunde endast uppfattas som ett försök att skada de vänskapliga förbindelserna mellan Sverige och Sovjet. Man visste att det i Sverige funnes kretsar som utnyttjade varje tillfälle härtill. Våra förbindelser vore ju så goda rent allmänt sett, att man hoppades vi skulle avstyra detta försök att skada dem.

Secundo. Jag framhöll för Kirsanov under återopande av att jag gjort samma flera gånger för Kovaljov, att vi icke hade någon möjlighet påverka press, TV eller radio. Jag framhöll att den svenska regeringen var helt angelägen om de bästa förbindelser med Sovjet, och ingalunda intresserad att blåsa upp affären i dessa organ. Men jag ville ändå, utan förbindelse med vad han nu framfört, att Wallenberg-ärendet stod kvar och att det icke avslutats med samtalen mellan Chrustjov och statsministern förra sommaren. Jag lovade emellertid Kirsanov att framföra vad han sagt till Stockholm och uttryckte min uppskattning av det vänskapliga sätt på vilket det framförts.

Jarring

Bergström/ak
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 28 januari 1965

N:o *241* CHIFFER

BIL.

INK. D. N:o

Ang. TV-program om
Wallenberg

ANG ÅTGÄRD. SE ORIG Å

AVD. <i>JP</i>	GR. <i>1</i>	MAI <i>SW</i>
<i>P</i>	<i>2</i>	<i>En I</i>

W
Svensk

Moskva

Am. Is. f. utrikes Pol.

Edert chiffertelegram 29. Personligt för Jarring från polchefen. Jag kan bekräfta att ett TV-program om Wallenberg äger rum 2 februari. Som en kuriositet kan konstateras att medan ryska utrikesministeriet hade exakt kännedom om programmet och tidpunkten härför vi här i UD hade sämre informationer. Vi hade som Du vet endast på sin tid fått en préavis om saken men visste inte närmare om programmet verkligen skulle bli av. Enligt radioledningen är programmet gjort av docent Vilius med stark källkritisk omsorg. Du kan bekräfta - i den mån Du finner det ur Din synpunkt nyttigt - att vi här saknar varje möjlighet påverka programmet. Programpresentationen i tidningen Röster i Radio/TV flygpostas i dag.

Cabinet

Ch. (op. 28/1) - 65 4402 48 15.15

UNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsändt den telex 19 kl.

Inkom den 28/1 1965 kl. 09.20

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B		31
Avd.	Gr.	Mål.
dep	1	E
P	2	E

31

29/1 med Nisser

För polchefen personligen. En reflektion i anledning av vårt chiffer 29. Att påverka Rydbeck till inställande av programmet är naturligtvis helt otänkbart. En möjlighet vore kanske dock att via advokaten Nisser få familjen att begära programmets inhibering eller i varje fall skjutande på framtiden under motivering sådana aktioner icke tjänar något politiskt syfte. frågans vidare upptagande ryssarna vilket ju dock med hänsyn statsministerns besök måste ske. Ryssarna finge då icke intryck UD gjort någon aktion utan att familjen självmant insett programmet olämpligt. Men vid sådant samtal Nisser väl oframkomligt röja vi avser ta- ga upp ärendet före statsministerns resa och detta är kanske icke önskvärt Excellensens sida.

Jarring

Kasskraft 27.
Bergström/mk
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

P 2 Cu^T
STOCKHOLM 29 januari 1965

N:o *30 ✓* CHIFFER BIL.

INK. D. N:o

ANG ÅTGÄRD SE ORIG A

AVD. *SEP* GR. *1* MAL. *SV*

P 2 Cu^T
(R 189 Sv)

Ang. TV-program om
Raoul Wallenberg

ms
Svensk
Moskva

Personligt för Jarring från polchefen i anledning Edra chiffertelegram 31 och 36. Efter föredragning för statsrådet Palme kan jag endast säga Dig att vi ej heller ser någon möjlighet att via Nisser verka för programmets inhibering. Självfallet beklagar vi om detta skulle återverka på utresefrågorna men däråt är under omständigheterna tyvärr inte mycket att göra.

Cabinet

Rep. 29/1 kl. 1700 Järn

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 29 / 1 19 65 kl. 14.45

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B		36
Avd.	Gr.	Mål.
JP	1	Er
P	2	En

Bergström/mk
ch.tel. Moskva 29.1.65

36.

P. I

189-ET

För polchefen personligen. Om det skulle gå att genomföra operationen vårt chiffer 31 skulle det ge mig ett utomordentligt underlag för att ta upp frågan om utresetillstånd för en lång rad balter. Visserligen har ryssarna varit mycket generösa sista tiden på detta område, men det kvarstår fortfarande en lång rad ömmande fall, som endera dagen måste tagas upp. Härom är Kellberg bäst informerad. Det psykologiska läget för en sådan démarche torde icke vara särskilt gynnsamt efter Kirsanovs framställning Wallenbergs-ärendet - i varje fall torde det vara klokare låta avsevärd tid förflyta. Jag vill icke utesluta att utresetillståndet Aring, vårt chiffer 35, kan vara avsett som indikation beredvillighet balter versus TV-programmet.

Jarring